inter

Script. Eccles.

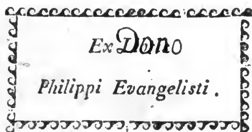
inter ... Eccles

...

NAZIONALE
VITT. EMANUELE
14
17 K
32

M.

Ex Dono
Philippi Evangelisti.

PRÆDESTINATVS.

PRÆDESTINATORVM HÆRESIS
& libri S. Augustino temerè
adscripti Refutatio.

Ab Auctore ante annos M. CC. conscripta,
nunc autem in lucem primùm edita,
Cura & studio IACOBI SIRMONDI
Societatis IESV *Presbyteri.*

PARISIIS,
Apud SEBASTIANVM CRAMOISY, Archi-
typographum Regium, via Iacobæa,
sub Ciconiis.

M. DC. XLIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

[redacted]

LECTORI.

INVALVIT *paucis abhinc annis*, LECTOR, *peregrina & eruditorum auribus insolens quorumdam opinio, Prædestinatianam hæresim in Ecclesia nullam vnquam fuisse. Quæ enim Prædestinatorum hæresis dicta est, eam non hæresim, sed ipsissimam fuisse doctrinam sancti Augustini, quam eius æmuli vt odiosam redderent, funesti nominis titulo infamarint. Proinde antiquos Scriptores qui contradicant non audiunt, & Gennadium Massiliensem, quem erroris ducem suspicantur, præcipuè insimulant. Ad hanc ex illorum animis euellendam hæsitationem Auctorem damus, cuius ipsi iudicium, si verum amant, aspernari nolint, & aduersus quem præscribere vel excipere non liceat. Eccui enim vel notiores Prædestinati, vel perspecta magis eorum dogmata po-*

tuerunt esse, quàm homini, qui cum illis assiduè versabatur, cum iisdem manus sæpe conserebat, quem vnum illi præ omnibus refugiebant & reformidabant aduersarium? Hic igitur cùm in Hæresum catalogo, quem describit, sedem suam Prædestinatis adsignet, Prædestinatorúmque placita, quæ ipsi videlicet, tanquam ab Augustino profecta, ex conficto sub eius nomine libro clàm furtímque insinuabant, aliena esse ab Augustino, eique aduersa, & sua ipsius sententia, & Cælestini Papæ præiudicio confirmet, atque hæc omnia nondum exorto Eutyche, hoc est ante Gennadium scribat, quid certius vel apertius, quàm falli eos, qui Prædestinatorum propriam hæresim nullam fuisse contendunt, & inuidiam hoc nomine concitant Gennadio? His verò constitutis, quid restabat, LECTOR, *quàm vt Auctoris quoque nomen exploratum haberemus? At inuidit hoc nobis silentio suo Codex antiquus,*

optimæ ceteroqui notæ, ac illustri olim possessore nobilis, Hincmaro Archiepiscopo Remensi. Hincmarum autem, dum contra Gotescalcum scribens, Hyginum hunc appellauit, sua haud dubiè fefellit opinio: quià Hygini nomen, quod in primi libri fronte legerat, non Auctoris nostri, sed alterius cuiuspiam nomen fuit, ex eorum numero, qui Hæresiarcharum indices contexuerunt. Quare ampliùs nobis quærendum est. Et quidem, si coniecturis indulgendum, veniebat in mentem de Arnobio iuniore, cuius extant in Psalmos commentarij, ob stili sententiarúmque affinitatem augurari. Sed incertam diuinationem, in qua fucum pati ac facere promptum est, aliorum malumus solertiæ iudicióque permitti. Veræ interim appellationis locum, ne titulo prorsus liber careat, adscititia, quam finximus, te vt spero annuente, supplebit inscriptio.

VETERVM
de Prædeſtinatorum Hæreſi teſtimonia.

TIRO PROSPER IN CHRONICO, *ex Bibliotheca S. Victoris.*

Prædeſtinatorum hæreſis, quæ ab Auguſtino accepiſſe dicitur initium, his temporibus ſerpere exorſa.

ARNOBIVS IVNIOR *in Pſalmum centeſimum octauum.*

Dilexit maledictionem Adæ, quæ per Chriſtum aufertur, & veniet ei: & noluit benedictionem quæ per Chriſtum affertur, & vtique elongabitur ab eo. Nota ex arbitrio eueniſſe vt nollet, propter hæreſim quæ dicit Deum alios prædeſtinaſſe ad benedictionem, alios ad maledictionem. Sic enim ex dilectione ſua maledictionem habere probatur, & nolle ſuum benedictionis præmium non habere.

FAVSTVS REIENSIS EPISCOPVS *ad Leontium Arelatenſem.*

Quòd pro ſolicitudine paſtorali, beate Papa Leonti, in condemnando Prædeſtinationis errore Concilium ſummorum Antiſtitum congregaſtis, vniuerſis Galliarum Eccleſiis præſtitiſtis.

Gennadius Massiliensis *in libro de Hæresibus.*

Prædestinatiani sunt qui dicunt quòd Deus non omnes homines ad hoc creet, vt omnes saluentur, sed vt multitudine hominum ornetur mundus. Quòd & si generali prædicatione dicat, *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos*, non tamen omnes ea voluntate vocet, vt omnes sequantur vocãtem. Sed nec omnes qui ipso inspirante obediunt vocationi, dicuntur accipere exequendi in bono opere perseuerantiam: sed post multos labores & iustitiæ fructus, si non sunt de saluandorum numero, subtrahendas eis vires agendi, ne perdurent in bono. & è contrario illos qui prædestinati sunt ad vitam æternam, etiamsi in perfidia, vel omni genere peccati lõgo tempore volutentur, accepturos occasionem, qua & credant in Deum, & secundum Dei præceptum viuant, vt possideant societatem sanctorum. Tali definitione id docere student, quòd Deus personas hominum accipiat, quòd alios etiam inuitos post multa mala opera attrahat ad salutem, alios post bona reiiciat & compellat in malum, quo pereant in æternum.

Matt. 11. 28.

Ioannes Erivgena *contra Gotescalcum lib. 1. cap.* IV.

Hæc igitur hæresis Gotescalcana, si tali nomine potest vocari, inter duas alias hæreses sibi inuicem aduersantes medietatis loco constituta est. Inter illam planè quæ dicitur Pelagia-

na, & illam quæ ei repugnat. Quarum vna dono diuinæ gratiæ derogat, altera liberratem arbitrij condemnat. Pelagiana siquidem secta libertatem arbitrij rationalis naturæ tantùm commendat, vt sine dono gratiæ ad perficiendam hominis iustitiam sufficiat. Eius verò secta contraria gratuitæ gratiæ donum confirmat, vt ea sola in homine operante, omni conatu liberi arbitrij contempto, omnis fidelis fastigium iustitiæ contingat.

SIGEBERTVS *Gemblacensis in Chronico, anno Christi* CCCCXIV.

Prædestinatorum hæresis in hoc tempore cœpit serpere. qui ideo Prædestinati vocantur, quia de prædestinatione & diuina graria disputantes asserebant, quòd nec piè viuentibus prosit bonorum operum labor, si à Deo ad mortem prædestinati fuerint: nec impiis obsit quòd improbè viuant, si à Deo prædestinati fuerint ad vitam. Quæ assertio & bonos à bonis auocabat, & malos ad mala prouocabat. Hæc hæresis ex libris Augustini malè intellectis initium sumpsisse dicitur.

Quod in Tironis Chronico scriptum erat *ab Augustino*, Sigebertus interpretatus est, *ex libris Augustini malè intellectis*, verissimè. Hoc enim est quod de S. Augustini obtrectatoribus, ad Capitula Gallorum respondens testatur Prosper, eius illos doctrinam, aut non intelligendo, aut intelligi nolendo reprehendere.

PRÆ.

PRAEDESTINATVS
siue
PRÆDESTINATORVM HÆRESIS,
& libri S. Augustino temerè
adscripti
REFVTATIO
Tres in Libros distributa.

PRÆFATIO.

QVOTIENSCVMQVE ad te, ô amator Dei, verba doctorum adtingunt, illico sunt Domini præcepta memoranda, quibus iubere dignatur, vt adtendamus ab his qui veniunt ad nos in vestitu ouium, ne sub hoc tegmine luporum rabies occultata, ouilem simplicitatem inuadat. Vtinam mihi verbis ista dixisse sufficeret, & non, quod est cum suspirio memorandum, manifestum sit miscuisse

belluas gregi dominico. qui tanta subtilitate clandestino hiatu sese catholicis immerserunt, vt ipsi magis ciues sanctorum & domestici fidei æstimentur, qui inimici Ecclesiæ & hostes dolosissimi comprobantur. Dicentes iam homines ita prædestinatos ad mortem per Dei præscientiam, vt illis nec passio Christi, nec baptismatis redemptio, nec fides, nec spes, possit, nec caritas subuenire. Orent, & ieiuniis ac eleemosynis occupentur: nulla, inquiunt, poterunt ratione liberari, quia non sunt prædestinati ad vitam. E contrà, hi quos prædestinatio præscia futurorum dispunxit, negligant, contemnant, & iustitiam fugiant: sic isti etiam nolentes trahuntur ad vitam, sicut illi volentes ad vitam pertingere expelluntur in mortem. Sic istis non petentibus datur, sicut illis petentibus denegatur. Et isti quidem non quærentes inuenient, illi autem quærentes inuenire non possunt. Istis pietatis ianua non pulsantibus referatur: illis autem nulla ratione poterit, etiam pulsantibus, etiam clamantibus aperiri. Quis hanc fidem habens sacerdotum benedictionibus caput inclinare desideret, & eorum sibi precibus &

ſacrificiis credat poſſe ſuccurri? Si enim hæc nec prodeſſe volentibus, nec obeſſe nolentibus incipiant credi, ceſſabunt omnia Dei ſacerdotum ſtudia, & vniuerſa monitorum adminicula vana videbuntur eſſe figmenta. atque ita vnuſquiſque ſuis erit vitiis occupatus, vt criminum ſuorum delectationem Dei prædeſtinationem exiſtimet, & ad bonum à malo tranſitum, nec per ſacerdotem Dei, nec per conuerſionem ſuam, nec per legem dominicam, ſe poſſe inuenire confidat. Silerem, fateor, & nequaquam ſtilo percurrente iſta detegerem, ſi totiens vt tacerent admoniti ſaltim mediocriter contentionis ſuæ impetum temperaſſent: non etiam audacter ſub Auguſtini nomine libros ederent, & ſcriptorum ſuorum iaculis membra immaculatæ matris noſtræ Eccleſiæ vulnerarent. Quis filius matrem ſuam cædi non doleat? quis genetricem ſuam vulnerari non plangat? An tacebimus illa laborante? Sed ſilentium noſtrum reatus docebitur, & taciturnitas videbitur eſſe conſenſus. Quam enim tu patientiam taciturnitatis putas, hanc alius conſcientiam peruerſitatis exiſtimat. Præſertim ſi & ipſe taceas, &

eum qui loqui voluerit pro defensione matris communis, forsitan silere compellas. Cùm tempus tacendi & tempus loquendi in id sapientia diuina instituerit, vt & modestia in silentio, & ratio esset in verbo. ne vltra honestatis terminum vnusquisque linguam vel promeret, vel teneret, essétque loquacitas importuna; aut taciturnitas obstinata: cùm vtrumque veniret in vitium, loqui velle cùm non debeas, & nolle cùm debeas. Istud igitur in alterutrum custodisse habita ratione perdoceo, cùm contra librum matri Ecclesiæ tendentem insidias diuini oris arma corripio, & vt Goliæ ex suo sibimet gladio confidens in Domino eius ceruicem abscido. Qui tristis fuerit, suo quasi mus prodetur indicio, cùm sui murmure Philistæum se esse detexerit: mecum autem gratulabitur omnis qui allophylus non est. Igitur cùm sollicitè celatur, & occultè legitur, & cautè conscribitur, tandem aliquando, non tam editus quàm deprehensus, ad manus nostras peruenit liber, qui Augustinum mentitur in titulo, cùm se hæreticum ostendat in textu. Quis enim nesciat Augustinum orthodoxum sem-

per fuiſſe doctorem, & tam ſcribendo, quàm diſputando, omnibus hæreticis obuiaſſe? Volentes ergo inimicum fidei noſtræ inter fratres dogma inducere, catholicum ſupraliminare libri ſui titulum poſuerunt. Qui liber., velut ſepulcrum fœtens, à foris quidem Auguſtini nomine dealbatur, intus verò ſcaturit vermibus mortuorum. Hunc librum aliquando ſibi oblatum beatiſſimæ memoriæ ſummus Pontifex Cæleſtinus ita execrationi habuit, vt eum perpetuo iuberet damnari ſilentio. Eo magis hæreticorum animus inflammatus, clanculò eum per diuerſas domos tradidit lectitandum. quique quanto legi publicè vetabatur, tanto ab eis adſerebatur inſuperabili æquitate conſcriptus. Sicque perfidum iniere conſilium, vt in modum ſymboli, non diſcutiendus traderetur aliquibus, ſed credendus. Ita contra hunc ſuſcepimus, vt aduerſum ſingula blaſphemiorum eius dicta, tam rationabili veritate, quàm legali auctoritate pugnemus. Quem librum non diſcerpentes, ſed integrum eum ab initio vſque ad finem perſcribentes, nonageſimæ hæreſeos proiecimus ſiluæ, arborem eum ne-

quiſſimam detegentes, ad cuius radicem ſecuris eſt poſita, ad hoc vt excidatur, & in ignem mittatur. Vbicumque autem eiuſdem libri ſunt dicta, lineis à tergo verſuum iacentibus deteguntur. Quæ licet pro ipſa ſui peruerſitate vltro ſe legentibus prodant: tamen egimus vt veritas à mendacio non ſolùm verbis rationabilibus, ſed etiam alogiis increpantibus diſcernatur. Sanè Græcorum nos legis catholicorum ſcripta contra hæreticorum ſectas dimicantia idcirco memoramus, & omnes hæreſes ſingillatim per ordinem licet ſtrictim perſcribimus, vt ſciant nouæ huius hæreſis inuentores, omnium nos hæreticorum definitionibus aduerſari, & nullius eorum contra ſe vti conſenſu. Ceſſet omnis tergiuerſatio, & calliditas oblatrantium, in modum canis vomitus ſuos ipſa iterum ſorbeat. Omnes à Simone cœptas hæreſes detegimus, arguimus, condemnamus, & tam ratione quàm auctoritate ſuperatas oſtendimus. In detectione igitur falſitatis, & in defenſione veritatis, catholicorum ſumus ſecuti veſtigia, & id geſſimus, vt in primo libro veterata hæreſeos ſuperſtitio perpateſcat: in ſecundo verò

nouæ adinuentionis venena non lateant: tertius verò liber hæreseos deuictæ tumulum, fideíque trophæum cunctis Ecclesiis tradat. Clemens itaque Romanus Episcopus, Petri discipulus, Christi dignissimus Martyr, Simonis hæresim à Petro Apostolo cum ipso Simone superatam edocuit. Hunc secuti sunt sancti quique orthodoxi viri: & suo quisque tempore vniuscuiusque hæresis ortum, & certamen, & exitum, per plurimos libros, & multa millia versuum conscripserunt. quæ nos epitomantes iuuante Domino, hoc vno libello conclusimus. Orabunt pro nobis sancta studia, quæ ad requiem curarum suarum per hunc nostrum laborem attingunt.

ELENCHVS HÆRESVM quæ in primo libro commemorantur.

1. Simon.
2. Menandriani.
3. Basilidiani.
4. Nicolaitæ.
5. Saturniniani.
6. Gnostici.
7. Carpocratiani.
8. Cerinthiani.
9. Nazareni.
10. Ebionæi.
11. Valentiniani.
12. Secundiani.
13. Ptolemeitæ.
14. Marcosij.
15. Colorbasiani.
16. Heracleonitæ
17. Ophitæ.
18. Cainiani.
19. Sethiani.
20. Archontici.

21. Marcionitæ.
22. Apellitæ.
23. Cerdoniani.
24. Seueriani.
25. Tatiani.
26. Cataphryges.
27. Pepuziani.
28. Artotyritæ.
29. Tessarescædecatitæ.
30. Alogij.
31. Adamiani.
32. Elcesei.
33. Theodotiani.
34. Melchisedechiani.
35. Bardesanitæ.
36. Noetiani.
37. Valesij.
38. Cathari.
39. Angelici.
40. Apostolici.
41. Sabelliani.
42. Origeniani.
43. Origeniani alij.
44. Pauliani.
45. Photiniani.
46. Manichæi.
47. Hieracitæ.
48. Meletiani.
49. Arriani.
50. Audiani.
51. Eunomiani.
52. Macedoniani.
53. Aeriani.
54. Aetiani.
55. Apollinaristæ.
56. Antidicomaritæ.
57. Messaliani.
58. Metangismonitæ.
59. Seleuciani.
60. Proclinianistæ.
61. Paterniani.
62. Ascitæ.
63. Passalorynchitæ.
64. Aquarij.
65. Coluthiani.
66. Floriani.
67. Satanniani.
68. Gymnopodæ.
69. Donatistæ.
70. Priscilliani.
71. Adilophagi.
72. Rhetoriani.
73. Theoponitæ.
74. Triscilidæ.
75. Hydrotheitæ.
76. Homuncionitæ.
77. Ametritæ.
78. Psychopneumones.
79. Adecerditæ.
80. Metagenetæ.
81. Luciferiani.
82. Iouiniani.
83. Arabici.
84. Heluidiani.
85. Paterniani.
86. Tertullianistæ.
87. Abeloitæ.
88. Pelagiani.
89. Nestoriani.
90. Prædestinati.

LIBER PRIMVS QVI EST DE HÆRESIBVS.

EPITOME ECDICESIOS Hygini contra hæresiarchas, & categoricorum Epiphanij contra sectas, & expositionum Philastri, qui hos transferens in Latinum sermonem de Græco, cùm Arriani damnarentur edidit. Prior Hyginus, post hunc Polycrates, Africanus, Hesiodus, Epiphanius, Philaster, hi diuersis temporibus diuersas hæreses pertexuerunt.

I.

PRIMA hæresis à Simone sumpsit exordium, qui dicebat castitatem ad Deum non pertinere, Deum mundum non fecisse,& his similia. Hic à beato & sancto Apostolo Petro ita est publicè superatus, vt ante pedes eius

cadens vltra surgere minimè potuisset.

II.

Secunda hæresis à Menandro Menandrianorum, qui mundum non à Deo, sed ab Angelis factum esse testantur: Hos sanctus Linus Episcopus, secundus Apostoli Petri, à consortio conuersationis nostræ eiectos, æterna damnatione multauit: docens rationabiliter, secundum sanctas scripturas veteris Testamenti, Deum, qui cum Moyse locutus est, hunc esse omnium creatorem, & nihil in creaturis omnibus esse, quod possit pro sui natura esse vituperabile. Omnia enim quæ culpabilia iudicantur, actu non conditione culpantur.

III.

Tertia hæresis à Basilide Basilidianorum. Hi trecentos sexaginta & quinque cælos esse dicentes, contra Moysem suscipiunt: & Deum horum cælorum Abrasax commemorant. Quod nomen Græca ratio litterarum in hanc summam supputando pertingit. Α Β Ρ Α Σ Α Ξ. id est A. vnum, & B. duo, & P. centum, & A. vnum, & Σ. ducenta, & A. vnum, & Ξ. sexaginta, fiunt in summa CCC. LX. V. Hos Ecclesia vt energume-

nos computans, non altercando, sed pro-iciendo damnauit.

IV.

Quarta Nicolaitarum à Nicolao hæresis est adinuenta, qui vnus ex septem diaconibus ab Apostolis ordinatus est. Iste cùm de zelo pulcherrimæ coniugis culparetur, docere cœpit indifferenter debere vti coniugibus: non solùm laïcis, sed etiam his qui sacerdotij fungerentur officio. Hos damnauit sanctus Ioannes Apostolus & Euangelista, & iussit vt quicumque cum eis vel sermonem conloquij miscuissent, ex hoc ipso communione priuarentur. docens rationabiliter, à mundi origine Deo castitatem plurimùm placuisse: nunc autem etiam in seipso Christum Dei filium castitatis gloriam dedicasse, cùm virginem possidens matrem, virgo mansurus, nullum discipulorum suorum commixtionem etiam legitimi coniugij vti permisit, dicens: *Si quis vult venire post me, abneget seipsum sibi, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Matth. 16.24.

V.

Quinta hæresis Saturninianorum est, à Saturnino. Hic docuit septem Angelos mundum fecisse. quibus cordi fuit libi-

dines inserere, vt dum sese concupiscit ex alterutro diuersitas sexus, mundus à sui fine refrænatus possit esse perpetuus. Hos anathematizauit beatus Thomas Christi Apostolus, docens rationabiliter mundum initium habuisse, & quia initium habuit, ad finem esse venturum. Angelos autem omnipotentiam habere non posse, & ideo mundum eos non potuisse constituere. Conditorem autem mundi vnum esse Deum, quem Moyses prædicauit fecisse cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt.

VI.

Sexta hæresis Gnosticorum. qui Gnosticos se appellare voluerunt, quasi propter scientiam excellentem, cùm misceriores superioribus esse, quos memorauimus, haberentur Docens eos rationabiliter beatus Paulus Apostolus non Deo seruire, sed suo ventri, & libidini, inflatos esse, & nihil scire, & ægrotare circa quæstiones & verborum pugnas.

VII.

Carpocratianorum septima est hæresis, à Carpocrate inuenta, qui docebat potestates tenebrarum transire non posse, nisi solos eos, qui omni se turpi-

tudini miſcuiſſent. Hi Dominum noſtrum Ieſum de vtroque ſexu genitum adſerebant, ſed talem animam accepiſſe, quæ ſuperna cælorum ſciret. Reſurrectionem corporis denegantes, prophetas Teſtamenti veteris condemnabant. Habebant autem Marcellinam quandam, quæ imagines Ieſu, & Pauli, & Pythagoræ philoſophi ponebat in medio populi quem decipiebat, & faciebat eos his imaginibus honorem deitatis exhibere, & incenſum ponere. Hos damnauit apud Cyprum beatus Barnabas Chriſti diſcipulus, docens eos miniſtros eſſe Satanæ, & non debere conſtituit Chriſtianum penitus cum his habere ſermonem.

VIII.

Octaua hæreſis Cerinthianorum, à Cerintho. Dicebant mundum ab Angelis factum, carne circumcidi debere, veteris Teſtamenti ſecundum litteram debere præcepta ſeruari. Ieſum hominem tantummodò fuiſſe: nec reſurrexiſſe, ſed adhuc reſurrecturum eſſe memorabant. Hos in Galatia æterno anathemate beatus Apoſtolus Paulus condemnauit. Hos denique tangit in ſua epiſtola, quam ad Galatas miſit.

IX.

Nona hæresis Nazarenorum. Filium quidem Dei confitentur, omnem autem ritum veteris Testamenti Iudaïco more conseruant. Hos docuit beatus Apostolus Paulus debere spiritaliter scripturas aduertere. & hos in Ecclesiis Galatiæ deprehendit, atque non consentientes doctrinæ suæ anathemati esse constituit.

X.

Decima hæresis Ebionæi. Hominem solùm fuisse dominum Iesum Christum adserunt, & legis mandata more Iudaico custodienda constituunt. Hos Lucas Euangelista apud Antiochenam Ecclesiam inueniens condemnauit, docens Angelum dixisse ad Mariam, *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit te. Ideo & id quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei.* Luc. 1. 35.

XI.

Vndecima hæresis Valentinianorum, à Valentino. Hi per Orientem dispersi grauiter Dei Ecclesiam vulnerarunt, dicentes profundum & altum secum commixta. Ex quibus duobus, velut ex coniugio, mundum processisse. altum

dicentes Patrem, profundum Filium. cúmque nihil adſumpſiſſe de Maria virgine: ſed illum, tanquam aquam per riuum aut fiſtulam, ſine vlla carnis adſumptione tranſiſſe. Carnis autem reſurrectionem omnimodis denegantes. Hos anathematizauit beatus Zacchæus Cæſarienſis Epiſcopus, docens Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, Deum verum, verúmque hominem, per virginea ſecreta tranſiſſe, ex ſemine Dauid ſecundum carnem. ſed hominem verè natum, verè paſſum, verè mortuum, verè reſurrexiſſe à mortuis, & verè aſcendiſſe in cælis.

XII.

Duodecima hæreſis Secundianorum. Hoc ſolùm à Valentinianis diſtant, quia addunt huic ſectæ etiam turpitudinem corporis, quam quaſi illi pſeudocaſti declinare ſe ſimulant. Hos damnauit Diodorus Epiſcopus Cretenſis.

XIII.

Tertiadecima hæreſis Ptolemeitæ, à Ptolemæo Valentini diſcipulo, qui hanc eandem hæreſim acriùs diſputando diſperſit. qui eodem tempore à ſancto Zacchæo ſupramemorato Epiſcopo Cæſarienſi dãnatus eſt. Hæreſem tamen peſſi-

mam per multa spatia Orientis dispersit.

XIV.

Quartadecima hæresis à Marco quodam est adinuenta. qui negans resurrectionem carnis, Christum non verè passum, sed putatiuè conabatur adstruere. Hunc sanctus Clemens, Episcopus Romanus, & Christi dignissimus Martyr, fixis & integris adsertionibus confutans, & coram omni plebe in Ecclesia detegens, æterna damnatione puniuit. docens verè natum & passum Dominum nostrum Iesum Christum. nihil ab eo in phantasia factum commemorans, & euidenter ostendens, quòd veritas inimica falsitatis falsum in se nihil penitùs habere potuerit: sicut nec lux in se tenebras habere potest, nec benedictio maledictionem, nec dulcedo amaritudinem. & si ista commisceri possent, Deum tamen docuit mendacio impossibile esse misceri.

XV.

Quintadecima hæresis Colorbasiana à Colorbasio adinuenta. Vitam omnem hominum in septem stellis esse positam adfirmabat: & has esse septem Ecclesias, & septem candelabra aurea conabatur

nabatur adſtruere. Hunc ſanctus Theodotus de Pergamo Epiſcopus, habita ſynodo ſeptem Epiſcoporum, anathematizauit. docens ſeptem Eccleſias in ſeptiformi ſpiritu conſecratas. Vna forma eſt, inquit, cùm in forma quam primus homo amiſerat reuocatur. Secunda, cùm immaculatus qui erat peccator efficitur. Tertia, cùm ex terra corpus mortuum ſuſcitabitur. Quarta, cùm anima de inferni clauſtris eruitur. Quinta, quòd anima paradiſi habitatione lætatur, quouſque corpus ſuum incorruptibile recipiat. Sexta, quòd filios Deo facit qui erant filij Adæ. Septima, quòd facit hominem regni cælorum eſſe participem. Has eſſe ſancti Spiritus formas in ſeptem Eccleſiis, in ſeptem oculis, & in ſeptem candelabris aureis conlocatas.

XVI.

Sextadecima hæreſis Heracleonitarum, ab Heracleone adinuenta eſt. quæ baptizatum hominem, ſiue iuſtum, ſiue peccatorem, loco ſancti computari docebat. nihilque obeſſe baptizatis peccata memorabat, dicens, ſicut non in ſe recipit natura ignis gelu, ita baptizatus non in ſe recipit peccatum. Sicut enim ignis re-

mam per multa ſpatia Orientis diſperſit.

XIV.

Quartadecima hæreſis à Marco quodam eſt adinuenta. qui negans reſurrectionem carnis, Chriſtum non verè paſſum, ſed putatiuè conabatur adſtruere. Hunc ſanctus Clemens, Epiſcopus Romanus, & Chriſti digniſſimus Martyr, fixis & integris adſertionibus confutans, & coram omni plebe in Eccleſia detegens, æterna damnatione puniuit. docens verè natum & paſſum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. nihil ab eo in phantaſia factum commemorans, & euidenter oſtendens, quòd veritas inimica falſitatis falſum in ſe nihil penitùs habere potuerit: ſicut nec lux in ſe tenebras habere poteſt, nec benedictio maledictionem, nec dulcedo amaritudinem. & ſi iſta commiſceri poſſent, Deum tamen docuit mendacio impoſſibile eſſe miſceri.

XV.

Quintadecima hæreſis Colorbaſiana à Colorbaſio adinuenta. Vitam omnem hominum in ſeptem ſtellis eſſe poſitam adfirmabat: & has eſſe ſeptem Eccleſias, & ſeptem candelabra aurea conabatur

nabatur adstruere. Hunc sanctus Theodotus de Pergamo Episcopus, habita synodo septem Episcoporum, anathematizauit. docens septem Ecclesias in septiformi spiritu consecratas. Vna forma est, inquit, cùm in forma quam primus homo amiserat reuocatur. Secunda, cùm immaculatus qui erat peccator efficitur. Tertia, cùm ex terra corpus mortuum suscitabitur. Quarta, cùm anima de inferni claustris eruitur. Quinta, quòd anima paradisi habitatione lætatur, quousque corpus suum incorruptibile recipiat. Sexta, quòd filios Deo facit qui erant filij Adæ. Septima, quòd facit hominem regni cælorum esse participem. Has esse sancti Spiritus formas in septem Ecclesiis, in septem oculis, & in septem candelabris aureis conlocatas.

XVI.

Sextadecima hæresis Heracleonitarum, ab Heracleone adinuenta est. quæ baptizatum hominem, siue iustum, siue peccatorem, loco sancti computari docebat. nihilque obesse baptizatis peccata memorabat, dicens, sicut non in se recipit natura ignis gelu, ita baptizatus non in se recipit peccatum. Sicut enim ignis re-

soluit aspectu suo niues quantæcumque iuxta sint: sic semel baptizatus non recipit peccatorum reatum, etiam quantauis fuerint operibus eius peccata permixta. Hic in partibus Siciliæ inchoauit docere. Contra hunc susceperunt Episcopi Siculorum, Eustachius Lilybæorum, & Panormeorum Theodorus. Quique omnium qui per Siciliam erant Episcoporum Synodum exorantes, gestis eum audire decreuerunt: & vniuersas adsertiones eius dirigentes ad sanctum Alexandrum vrbis Episcopum, rogauerunt vt ad eum confutandum aliquid ordinaret. Tunc sanctus Alexander, ad singula quæque capita hydri singulos gladios Dei verbi de vagina diuinæ legis eiciens, librum contra Heracleonem ordinans, feruentissimum in ingenio Sabinianum presbyterum destinauit. qui & scriptis Episcopi, & adsertione sua, ita eum confutaret, vt nocte media nauis præsidio fugeret, & vltra vbinam deuenisset penitùs nullus sciret.

XVII.

Septimadecima hæresis Ophitarum. Hi à colubro nominati sunt. Coluber enim Græcè ophis dicitur. Habent ergo

colubrum adſuetum eorum panes lingua lambere, atque ita ex ſe velut Euchariſtiam ſanctificare. Quem colubrum ſuum Chriſtum appellant. Contra hos ſuſceperunt Bithyniæ prouinciæ ſacerdotes, id eſt ciuitatis Calchedoniæ & Nicomediæ Epiſcopi Theocritus & Euander, & confutantes eos publicè ſuperarunt: atque ſuperuentum facientes eis per collegia eorum, in Bithyniæ, vt dixi, partibus per poſſeſſiones clanculò vbi hæc ipſa perpetrabant, & ſacerdotes eorum eliminarunt, & ſerpentes eorum occiderunt, ac rationem reddentes omni populo, maximam partem plebis ab hoc periculo liberarunt.

XVIII.

Octauadecima hæreſis Cainiani. Propterea ſic appellati ſunt, quoniam Cain honorant, dicentes eum fortiſſimæ eſſe virtutis. Simul & Iudam traditorem diuinum aliquid putant eſſe, & ſcelus eius beneficium deputant, adſerentes eum præſciſſe quantum eſſet generi humano Chriſti paſſio profutura, & occidendum Iudæis propterea tradidiſſe. Hos ortos eſſe Meſopotamiani Eccleſiarum Syriæ ſacerdotes ad ceteros ſuos coepiſcopos

conſcripſerunt. Quos triginta & duo Epiſcopi apud Antiochiam reſidentes, cum eiuſdem vrbis Epiſcopo Theodoro, in præſenti confutatos damnarunt. dicentes eis illud quod ſanctus Spiritus locutus eſt per prophetam, *Væ his qui dicunt de bono malum, & de malo bonum: qui ponunt tenebras lucem, & pro luce tenebras.* Conſtat ergo vos à vobis ipſis eſſe damnatos, qui eos vultis magnos & iuſtos adſcribi, quos pro facti ſui qualitate Deus perpetuæ gehennæ incendio deſtinauit.

Eſa. 5. 20.

XIX.

Nonadecima hæreſis Sethianorum. Hi nomen acceperunt à filio Adæ, qui vocatus eſt Seth. de ſuperna matre eum natum eſſe iactantes, quam conueniſſe dicunt cum ſuperno patre, vnde diuinum ſemen aliud naſceretur, ex quo ſemine ſibi Deus iuſtos eligeret, & ſuos filios appellaret. Hi orti ſunt in partibus Achaïæ. Contra quos ſuſcepit ſanctus Perigenes Argûs ciuitatis Antiſtes. oſtendens eis, de vno ſancto vero & iuſto Iſaac duos natos geminos, vno pariter vtero editos: vnum ad ſuperiora diuinæ gratiæ penetraſſe, alium ad inferiora inferi deueniſ-

ſe. Vnum itaque è duobus, inquit, aut naturæ malæ ſunt filij, & ambo pro id quod ſunt nati, damnandi ſunt: aut naturæ bonæ ſunt, & pro facti ſui qualitate, iuſtè alium benedictio coronauit, alium maledictio condemnauit. Hæc & his ſimilia adſerente ſancto Perigene, aliquanti credentes conuerſi ſunt ab errore hoc peſſimo. non credentes autem, nec conuertentes, gladio ſunt anathematis amputati.

XX.

Hæreſis viceſima apud Cretam Archonticorum à principibus nomen accepit. Principes enim ſe colere iactant, quos dicunt condidiſſe hunc mundum. Hos ſanctus Dioſcorus Cretenſis Epiſcopus condemnauit. Docens vnum & verum Deum in partes ſubſtantiales penitùs diuidi omnino non poſſe. hunc eſſe Deum, qui ſe & prophetis oſtendit, & in ſe credentes ab omnibus periculis liberauit, ſicut Noë, ſicut Abraam, Iſaac, Iacob, filióſque Iſraël, Ionam, Suſannam, tres pueros. & innumerabilia erga credentes in ſe quæ oſtendit Deus ſigna virtutum, quibus ſe ſolum Deum oſtenderet. Adquieſcentes veritati rece-

pit, dissentientes verò æterna abominatione puniuit. XXI.

Prima & vicesima hæresis à Marcione orta est. Duo principia fuisse confirmat boni & mali. Quem Epiphanius tria dicebat principia docuisse, boni, iusti, & praui. sed Eusebius Syrinum quendam, non Marcionem, trium principiorum atque naturarum scribit auctorem. Marcionitæ, cùm vniuersalem Orientis Ecclesiam macularent, ab Origene superati, confutati, & per singulas sunt ciuitates damnati. Item post aliquantos annos, iam deuicti atque detecti, in Africanis partibus pullulabant: quos Tertullianus modis omnibus ita obtinuit, vt ipsos faceret contra sectam suam publicè prædicare.

XXII.

Vicesimasecunda hæresis Apellitarum est, quorum est princeps Apelles, qui duos quidem introducit Deos, sed vnum fatetur principium, hoc est bonum, & ab ipso factum alterum; id est ab ipso vno principio alterum factum est. Quod cùm malignum esset inuentum, à bono abiectum est: abiectum verò à bono principio hoc principium, quod malignaba-

tur contra boni principij voluntatem, in ſua malignitate mundum fecit. Inde eſt quòd ad malum nos promptiores quàm ad bonum natura conſequitur, & plus in vitiis, inquit, quàm in virtutibus delectatur. Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum adſerunt carnem ex elementis ſuſcepiſſe, quam aëri reddidit dum aſcenderet, & ſine ea intrauit in cælum. Hos Origenes ita perfectè ſuperauit, vt eorum cauſa periodeutes fieret, & per ſingulas quaſque vrbes per Orientem eundo prædicaret. Et quia innumerabilia ſunt tractatorum eius volumina, hæretici ſuperati libros eius ad ſuos libitus callidiſſima argumentatione mutarunt, vt quos vellent decipere, dicerent ita Origenem ſuis expoſitionibus definiſſe. Vnde quicũque vſque hodie Origenem legit, ſi prudenti eum nouit recitatione diſtinguere, deprehẽdit loca ab hæreticis maculata. quod ita eſſe ſanctus Pamphilus Martyr in ſuo apologetico declarauit.

XXIII.

Viceſima tertia hæreſis Cerdonianorum à Cerdone cepit exordium. qui duo principia ſibi aduerſantia dogmatizauit, Deúmque legis ac prophetarum

non eſſe patrem Chriſti,nec bonum eſſe Deum, ſed iuſtum, patrem verò Chriſti bonum. Chriſtúmque ipſum nec natum ex fœmina, neque habuiſſe carnem, nec verè mortuum vel quicquam paſſum, ſed ſimulaſſe paſſionem. Contra hunc ſuſcepit ſanctus Apollonius Epiſcopus Corinthiorum, eúmque omni cum Synodo Orientali damnauit. reddens rationem, hunc eſſe Deum patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, de quo Moyſes in
Gen.1.1. capite libri ſui dicit: *In principio fecit Deus cælum ac terram.* Omnes veteris Teſtamenti irreprehenſibiles ſecundum A-
Rom.8.33. poſtolum probauit, dicens, *Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Deus qui iuſtificat, quis eſt qui condemnet?* Hæc autem & his ſimilia, hac de cauſa condemnatis hæreticis, rationabili ſermone videbantur ſatisfacere ſacerdotes, ſiue vt à præcipitio reuocarent, ſiue vt ſe oſtenderent ſectas damnare non homines. homines autem ſeipſos damnare, qui damnatas ſectas amplectentes à veritate diſcedunt.

XXIV.

Viceſima & quarta eſt hæreſis Seuerianorum, qui ſunt à Seuero exorti. Vinum non bibunt, eo quòd fabuloſa vanitate

de ſemine Satanæ terram germinaſſe adſerunt vitem. Carnis quoque reſurrectionem cum veteri reſpuunt Teſtamento. Hos damnauit S. Euphranon Epiſcopus Rhodius. apud Rhodum enim horum ſuperſtitio orta eſt. Quos conuicit ſcripturarum ratione ſanctarum, in quibus legitur Deus educere de terra panem ad confirmandum cor hominis, & vinum ad lætificandum. Vini autem non vſus neceſſarius, ſed nimietas inimica ſaluti culpanda eſt. Carnis verò reſurrectionem ab illo promiſſam eſſe, qui in præſenti mortuos ſuſcitabat: qui ſi mentitus fuiſſet, mortuos vtique ſuſcitare non potuiſſet. Sanctos eſſe apices Teſtamenti veteris, ſicut fundamenta domus præclarè docuit, dicens, Fundamenta domus circa ſqualida loca ſunt poſita, vt ea quæ ſunt ſuperiùs nullam contumeliam ſtercorum patiantur. Superiora ergo domus laquearibus auratis, parietibus pictis, & vario marmorum metallo ſunt edita. Inferiora verò, humori terreno vicina, digeſta etiam ſuperiorum vniuerſa ſuſcipiunt. Quid ergo nunc faciemus? ſi auferimus inferiora, ſuperiora corruunt. Tamen ſi deſtruenda erant inferiora, non

hoc alius poterat nisi Dei filius facere. Videamus ergo vtrùmnam ipse destruxerit hoc quod nos dicimus permanere. Matt. 5. 17. *Putatis*, inquit, *quia veni legem destruere, aut prophetas? Non veni legem soluere, sed adimplere*. Hæc & his similia dicens sanctus Euphranon Episcopus: multos conuertit. in errore verò perseuerantes perpetua sanctione à communione priuauit.

XXV.

Vicesima & quinta hæresis est Tatianorum, à Tatiano quodam instituta, qui & Encratitæ apellati sunt. Hi nuptias damnant, atque omnino pares eas fornicationibus, aliisque corruptionibus faciunt. nec recipiunt in suo numero coniugio vtentem, marem vel feminam. Non vescuntur carnibus, eásque omnino abominantur. Contra hos suscepit sanctus Epiphanius Ancyræ Galatiæ Episcopus, obiiciens eis Pauli Apostoli epistolam ad Timotheum primam, eo quòd habeant 1. Tim. 4. cauteriatam conscientiam, prohibentes nubere, & abstinere docentes à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione, fidelibus & his qui cognouerunt veritatem. quia omnis creatura Dei bona est, & nihil abicien-

dum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem. Abstinentes autem nostros catholicos idcirco laudamus, quia quando non accipiunt cibos, quasi qui dicant malum esse accipere, sed bonum dicunt & optimum, quòd se asserunt esse ad percipiendum indignos. Sic fit vt & illud statutum Apostoli conseruetur, quod ait, *Non manducans manducantem non iudicet, & manducans non manducantem non spernat.* Non enim creaturam accusat, sed se esse talem pronuntiat, quo se dicat huius epulis refici non mereri. Rom. 14. 3.

XXVI.

Vicesima & sexta hæresis Cataphryges orti sunt. qui hoc nomen à prouincia non à dogmate adsumpserunt. quorum auctores fuerunt Montanus, Prisca, & Maximilla. Hi itaque aduentum Spiritus sancti à Domino promissum in se potiùs, quàm in Apostolis, fuisse adserunt redditum. Secundas nuptias pro fornicationibus habent: & ideo dicunt eas permisisse Apostolum Paulum, quia ex parte sciebat, & ex parte prophetabat. Nondum enim venerat quod perfectum est. Hoc autem perfectũ in Montanum,

& in eius prophetissas, quas suprà diximus, venisse delirāt. Hactenus dixerim de Cataphrygis. Cetera quæ dicuntur quasi incerta prætereo. De infantis sāguine eos accipere. quod ideo dicimus, ne videamur ignorare omnia quæ de eis dicuntur. hi enim qui contra eos scripserunt, nihil hinc penitùs memorarunt. Scripsit contra eos librum sanctus Soter Papa vrbis, & Apollonius Ephesiorum Antistes. Contra quos scripsit Tertullianus presbyter Carthaginensis. Qui cùm omnia benè, & primè, & incomparabiliter scripserit, in hoc solùm se reprehensibilem fecit, quòd Montanum defendit, agens contra Soterem supradictum vrbis Papam, asserens falsa esse de sanguine infantis, Trinitatem in vnitate deitatis, pœnitentiam lapsis, mysteriis eisdem vnum Pascha nobiscum. Hoc solùm discrepamus, inquit, quòd secundas nuptias non recipimus, & prophetiam Montani de futuro iudicio non recusamus. Obiciunt quidam Tertulliano, quòd animam ex traduce, id est animam dixerit ita gigni ex anima, sicut ex corporibus corpus. quod catholica fides vehementer execratur.

XXVII.

Vicesimaseptima hæresis Pepuzianorum, qui à loco quodam nominati sunt. Quam desertam ciuitatem dicit Epiphanius. hanc autem isti diuinum aliquid esse arbitrantes, Hierusalem vocant. Tantum dantes mulieribus principatum, vt sacerdotio quoque apud eos honorentur. Dicunt enim duas Ecclesias, Quintillæ & Priscillæ, in eadem ciuitate Pepuza. Vnum sunt cum Cataphrygis. Contemptui autem eos habent, quòd se isti Pepuziani ceteris æstiment meliores. Dicunt enim hanc Pepuzam villam fuisse Montani, Priscæ, & Maximillæ. & quia ibi cœperunt prædicare, & ibi vixerunt, ideo locum appellari Hierusalem. Et quia habitatores loci sunt, ideo ceteris se esse meliores adscribunt. Hos Apollonius superauit Ephesiorum Episcopus.

XXVIII.

Vicesimaoctaua hæresis Artotyritas suos vocat, quibus hoc nomen oblatio dedit. Offerunt enim panem & caseum, dicentes à primis hominibus oblationes Deo de fructibus terræ & ouium fuisse celebratas. Hos Pepuzianis iungit Epi-

phanius. contra quos nullus dignatus est nec loqui.

XXIX.

Vicesima nona hæresis Tessarescædecatitæ dicuntur. eo quòd quartadecima luna Pascha celebrant, quilibet septimanæ occurrerit dies. & si dies Dominicus incurrerit, ipso die ieiunant & vigilant. Hoc tantùm à nobis discrepant, nihil aliud. Hos sanctus Ioannes Constantinopolites Episcopus tali ratione in multis ciuitatibus obtinuit. Abiit cum clero suo, & cum eis Pascha celebrauit, dicens, Sicut nos vobiscum celebrauimus Pascha, venite & vos nobiscum suscipite. à quibus cùm hoc impetrauit, cœperunt vnum sapere & nobiscum celebrare diem. Probauerunt enim totam fidei regulam sic nos sicut se tenere, sic illos sicut nos credere.

XXX.

Tricesima hæresis Alogiorum. Propterea sic vocantur, quia Verbum Dei esse filium accipere nolunt: in tantum vt Euangelium sancti Ioannis dicant ipsius non esse. nec Apocalypsim accipiunt eiusdem Ioannis. Quid multa? Omnia nobiscum sapiunt, Verbum Dei

filium Dei penitùs quasi blasphemiam execrantur. Hos Philo Episcopus sæpe superauit.

XXXI.

Tricesima prima hæresis Adamianorum, qui ex Adam nomen acceperunt, cuius imitantur in paradiso nuditatem, qualis fuit ante peccatum. Vnde & nuptias auersantur, quia nec priùs quàm dimissus esset de paradiso, cognouit vxorem. Credunt ergo quòd nuptiæ futuræ non fuissent, si nemo peccasset. Nudi itaque mares feminæque conueniunt, nudi lectiones audiunt, nudi orant, nudi celebrant sacramenta. Et ex hoc paradisum suam arbitrantur Ecclesiam. Hos sanctus presbyter Polycarpus detexit, obtinuit, eliminauit.

XXXII.

Tricesima & secunda hæresis Helceseorum. Hos quidam Helchi nomine pseudopropheta decepit: ex cuius genere duas mulieres tanquam Deas ab eis perhibetur adoratas. Cetera Hebioneis similia tenere ab Epiphanio adseruntur. Hos Papias presbyter Achaiæ obtinuit.

XXXIII.

Tricesimum & tertium locum hære-

ſis tenent Theodotiani, à quodam Theodoto instituti, hominem tantummodò Christum Dei filium adſerentes. quod dicitur idem Theodotus propterea docuiſſe, quia in perſecutione lapſus iſto modo ſe caſus ſui deuitare putabat opprobrium, ſi non Deum negaſſe, ſed hominem videretur. Hos obtinuit Craton Epiſcopus Syrorum.

XXXIV.

Triceſimam quartam hæreſem Melchiſedechiani inuenerunt. Melchiſedech, ſacerdotem Dei excelſi, non hominem fuiſſe, ſed virtutem Dei eſſe arbitrantur, illum locum ſequentes Apoſtoli ad Hebræos, quo ait, *ſine patre, ſine matre, ſine genealogia*. His occurrit Dionyſius Hieroſolymorum Epiſcopus, dicẽs hunc & patrem habuiſſe, & matrem, & hoc ideo dixiſſe Apoſtolum, quia & genealogia ipſius, & materna, paternáve proſapia, non haberetur in eo ordine, in quo lex Hebræorum adſcripta eſt, cùm Deo vtique placuerit generatio Hebræorum.

Hebr. 7. 3.

XXXV.

Triceſima quinta hæreſis ſunt Bardeſanitæ, à quodam Bardeſane peruerſi. Qui Bardeſan dicitur perfectus fuiſſe catho-

tholicus, ſed poſtea in id per Valentini diſcipulum incurriſſe, vt malam diceret carnis humanæ creaturam, animæ bonam. Hunc in Cappadocia damnauit Theocritus Epiſcopus, docens Deum bonum vtraque feciſſe, vtraque copulaſſe, & carnis humanæ non naturam, ſed præuaricationem eſſe culpandam.

XXXVI.

Hæreſis triceſima & ſexta Noëtianorum eſt, qui dicunt Chriſtum eundem ipſum eſſe patrem & Spiritum ſanctum. non per ſubſtantiam, ſicut nos, ſed per perſonam, vt putatiuè dicatur Spiritus ſanctus, non veraciter. Hic damnatus eſt à Tranquillo Epiſcopo Chalcedoniorum Syriæ. Oſtendit enim Patrem verum, Filium verum, Spiritum ſanctum verum: vnum quidem Deum per vnam ſubſtantiam, ſed tres per diſtinctionem perſonas credi debere confirmans.

XXXVII.

In triceſimam & ſeptimam hæreſim Valeſij incurrunt. qui infelices & ſeipſos caſtrant, & hoſpites ſuos. Hoc modo dicunt illud impleri, *qui ſe caſtrauerunt propter regnum cælorum.* Alia quoque hæretica docere dicuntur, & turpia: Matt. 19. 12.

ſed quæ illa ſint, nec ipſe Epiphanius commemorat, nec vſpiam potui repe-rire. Hi à Synodo ſunt damnati Achaiæ.

XXXVIII.

Triceſima octaua hæreſis eſt Catharorum, qui ſeipſos iſto nomine quaſi propter munditiam ſuperbiſſimè appellarunt. Secundas nuptias non admittunt. Pœnitentiam denegant, Nouatum ſectantes hæreticum: vnde etiam Nouatiani appellantur. Contra hunc beatus Xyſtus Martyr & Epiſcopus, & venerabilis Cyprianus Martyr Chriſti, tunc Carthaginienſis Pontifex, ſcripſit contra Nouatum librum de lapſis, quòd poſſint per pœnitentiam recuperare gratiam, quam labendo perdiderant: quod Nouatus adſerebat fieri omnino non poſſe.

XXXIX.

Triceſima & nona hæreſis Angelicorum eſt. Hi Angelicos ſe vocari voluerunt. Dicunt enim Angelos debere adorari & excoli animo, & ipſis preces effundi, vt ipſi quem ſciunt poſſe plus à ſe, ipſi faciant votis hominum & petitionibus ſubuenire. Hos Epiphanius iam omnino defeciſſe teſtatur victos à Theophilo Apameo Epiſcopo.

XL.

Quadragesimo loco apparuerunt Apostolici, qui se hoc nomine adroganter appellari voluerunt, eo quòd in suam communionem non recipiunt vtentes coniugibus, & res proprias possidentes, quales habet catholica, & monachos, & clericos plurimos. Ideo ergo isti hæretici sunt, quia se ab Ecclesia separantes, nullam spem eos putant habere qui vtuntur his rebus, quibus ipsi carent. His in eo testimonio occurrit Ecclesia, in quo dicit Apostolus, Etiamsi corpus meum non solùm abstinentiis macerem, sed etiam tradam eum igni vt ardeat, caritatem autem non habeam, nihil mihi prodest. 1.Cor.13. 3.

XLI.

In quadragesimam & primam hæresim Sabelliani à Sabellio incurrerunt. ipsum sibi Patrem, ipsum sibi Filium, ipsum sibi sanctum Spiritum confitentes. Hi sunt qui & Praxeani dicuntur, qui habuerunt inter initia Praxeam quendam doctorem. Dicuntur & Hermogeniani, quia Hermogenem habuerunt in Sabellij contubernio. His occurrit Dositheus Episcopus Seleuciæ, docens eum totam Trinitatem negare, dum se æsti-

mat vnitatem defendere. Pater enim ingenitus, Filius genitus, Spiritus sanctus procedens ex Patre, coæqualis per omnia Patri & Filio. Deitas enim sic recipit vnitatem substantiæ, vt distinctionem personæ non perdat.

XLII.

Quadragesimam & secundam hæresim Origeniani inchoauerunt, à quodam Origene, non illo qui fere omnibus notus est, sed alio Syro quodam sceleratissimo: de quo dicit Epiphanius, quòd tam turpia docuerit, vt nec debeant per scripturam ad nostros posteros destinari.

XLIII.

Quadragesimam & tertiam hæresim alij Origeniani continuò subsecuti sunt, vt dicit Epiphanius. qui & mortuorum resurrectionem negant: Christi autem creaturam esse sanctum Spiritum dicunt: paradisum autem, & cælos, allegoricè dicta firmantes. Hi duo Origenes praua quæque scripserunt. Hæretici & peruersi doctores nostro Origeni catholico tractatori miscuerunt. vt adimpleretur quod
Matt.13. dicitur à Domino in Euangeliis, *Nonne*
27. *bonum semen seminasti in agro tuo? vnde ergo hæc zizania? Qui respondens ait,*

inimicus homo hæc fecit. Ideo enim Origenem legentes inuenimus catholicum, & contra hæreses dimicantem & vincentem. identidem legentes Origenem inuenimus hæreticum & aduersa fidei adstruentem. Litteræ verba tradunt & sensus. si possent & facies loquentium demonstrare, errorem nullus poterat de persona doctoris incurrere. Nam & illud cauēdum est, quod Ampullianus quidam hæresiarches Bithynius, qui docebat post Origenem Ecclesiam Dei. Hic incurrit talem hæresem, vt diceret omnes criminosos cum diabolo & dæmoniis eousque in gehenna decoqui, vsquequo puri redditi possint inde mundi & immaculati egredi, ad hoc quod antea fuerant alieni à culpa suo iterum creatori restitui. Hic dum argueretur ab vniuersali Ecclesia, cœpit proferre libros Origenis, quos ipse vitiauerat, & dicere, Ecce quia Origenes ita sensit. & præcipuè in quatuor periarchon libris. Sed qui sani sensus est, & habet splendidos oculos, sic videt addita in Origenis opusculis mala ista atque cognoscit, sicut si in stragulo coccineo pannos albos, aut cuiusque alterius coloris cernat adsutos. Quod ita

esse sanctus Martyr Pamphilus docet; qui antequam ad martyrij coronam adtingeret, inreprehensibiliter cathedram episcopatus obtinuit, & sanam doctrinam Dei populis ministrauit. Hic edidit apologeticum, & omnia quæ de Origene catholici ignorantes mentiuntur, exclusit. ostendens ea, quæ reprehensibilia inueniuntur in eius opusculis, Origenis non esse, sed eorum quos ipse superauerat: alia verò, quæ tota peruersa sunt, aliorum duorum hæreticorum esse, qui Origenis nomen, non fidem, nec conscientiam habuerunt.

XLIV.

Quadragesima & quarta hæresis, à Paulo Samosateo inuenta, Paulianum sibi populum fecit. Christum non semper fuisse, sed à Maria cœpisse, nec ampliùs eum aliud quàm hominem dicunt. Hæc hæresis anteà fuit Artemonis. quæ cùm defecisset, ab isto Paulo Samosateo restaurata est. Item contra hunc suscipiens Ecclesia, licèt post multos annos, dum defecisset cum adsertoribus praua defensio, à Photino nostro Episcopo renouata iterum, Photinianum populum pullulauit. Siue ergo Artemonianos au-

dias, siue Paulianos, siue Photinianos, vnum scias: sicut Donatistas, & Montenses, & Parmenianos vocamus, Donatistas à Donato, Monteses à montis latebra, Parmenianos à Parmeniano, qui per totam Africam libros contra nos conficiens, & nouos psalmos faciens circumibat, contra quem noster scripsit Optatus. Sed redeamus ad Paulianos. Omnibus notum est, nos hæreticos venientes non rebaptizare, sed manum reconciliationis accedere, & ita diuino populo tradere sociandos. De Paulianis autem sancta Synodus Nicæna hoc constituit, vt prorsus baptizentur, & ita demum catholico populo socientur. Vnde ego credo regulam eos baptismatis integram non tenere. & ideo hoc decretum à Christi Pontificibus constitutum.

XLV.

Quadragesima & quinta hæresis Photinianorum est à Photino, quem sic dixi nostrum Episcopum fuisse, sicut fuit noster Iudas Scariotes Apostolus. Hic suum populũ fecit. Hominem quidem purum fuisse Christum docebat, & à Maria cœpisse cum Paulo Samosateo sentiebat: sed Spiritum sanctum semper fuisse me-

morabat. hoc solùm quadragesimæ quartæ hæresi dissimilis, quòd populum à se peruersum suo nomine nuncupauit.

XLVI.

Quadragesima & sexta hæresis à Mane inchoata Manichæorum contubernium fecit. Hic Manes, cùm esset ciuis Persa, & in Perside docens se Apostolum Dei diceret, etiam ad Græciam deuolutus est. Quem Græci discipuli eius, deuitantes nomen insaniæ, Manichæum vocari decreuerunt, id est quasi manna fundentem. Iste duo principia inter se diuersa & aduersa, eadémque æterna & coæterna, hoc est semper fuisse composuit: duásque naturas atque substantias, boni scilicet & mali, sequens alios antiquos hæreticos, opinatus est. Quorum inter se pugnam & commixtionem, & boni à malo purgationem, & boni quod purgari non potuit cum malo in æternum damnationem, secundum sua dogmata adseuerantes, multa fabulantur, quæ cuncta intexere nimis longum est. Dicunt animas bonas, & eiusdem cuius est Deus esse naturæ. Proinde mundum à natura boni, hoc est à natura Dei factum confitentur quidem, sed de commixtione

boni & mali, quæ facta est quando inter se vtraque natura pugnauit. Ipsam verò boni à malo purgationem ac liberationem, non solùm per totum mundum, & de omnibus eius elementis, virtutem Dei facere dicunt: verùm etiam Electos suos per alimenta quæ sumunt. Et eis quippe alimentis, sicut vniuerso mundo, Dei substantiam perhibent esse commixtam. quam purgari putant in Electis suis eo genere vitæ quo viuunt Electi Manichæorum, velut sanctiùs & excellentiùs Auditoribus suis. Nam his duabus professionibus, hoc est Electorum & Auditorum, Ecclesiam suam constare voluerunt. In ceteris autem hominibus, etiam in ipsis Auditoribus suis, hanc partē bonæ diuinæque substantiæ, quæ mixta & colligata in escis & potibus detinetur, maximéque in eis qui generant filios, arctiùs & inquinatiùs conligari putant. Quicquid verò vndique purgatur luminis, per quasdam naues, quas esse Lunam & Solem volunt, regno Dei tanquam propriis sedibus reddi. Quas naues de substantia Dei pura perhibent fabricatas. lucémque istam corpoream, animantium mortalium oculis adiacen-

tem, Dei dicunt esse naturam. Quinque enim elementa, quæ genuerunt principes proprios, genti tribuunt tenebrarum: eáque elementa his nominibus nuncupant, fumum, tenebras, ignem, aquam, ventum. In fumo nata animalia bipedia, vnde homines ducere originem censent. in tenebris repentia, in igni quadrupedia, in aquis natatilia, in vento volatilia. His quinque elementis malis debellandis alia quinque elementa de regno & substantia Dei missa esse dicunt, & in illa pugna fuisse permixta, fumo aërem, tenebris lucem, igni malo ignem bonum, aquæ malæ aquam bonam, vento malo ventum bonum. Naues autem illas, id est duo cæli luminaria, ita distinguunt, vt lunam dicant factam ex bona aqua, solem verò ex bono igni. Esse autem in eis nauibus sanctas virtutes, quæ se in masculos transfigurant, vt inliciant feminas gentis aduersæ: & per hanc inlecebram commota eorum concupiscentia, fugiat de illis lumen quod membris suis permixtum tenebant, & purgandum suscipiatur ab angelis lucis, purgatúmque in illis nauibus imponatur ad regna propria reportandum. Qua occasione coguntur

Electi eorum velut Eucharistiam conspersam cum semine humano sumere, vt etiam inde, sicut de aliis cibis quos accipiunt, substantia illa diuina purgetur. Sed hoc se dum facere negant, detecti sunt. Nam & apud Ecclesiam Carthaginiensem ita sunt manifestati. Denique in conuentu Episcoporum, coram omni populo, confessa est puella, nondum annorum duodecim, istam nefariam turpitudinem, & multas prodidit, seipsam adserens ob hoc scelestum sacramentum eorum vim esse perpessam. Cui cùm primò non crederetur, vni puellæ & soli, plurimas nominauit huius facinoris conscias. quas solatio Vrsi Tribuni, qui tunc domui regiæ præfuit, de diuersis domibus, vbi latebra fouebātur, eiectas à clericis ad Ecclesiā Restitutam adductas, id ipsum propter hoc ipsum passas, vix & compulsas constat esse confessas. Tunc totum illud turpissimum scelus, vbi ad excipiendum & commiscendum concumbentium semen farina substernitur, profertur in medium, & quod cum infinito rubore dicitur & auditur, recenti tempore nonnulli eorum ad Ecclesiam ad ducti sunt, sicut gesta Episcopalia ibi-

dem confecta testantur. Tria ergo genera eorum sunt, Catharistæ, Macarij, & Manichæi. Omnes tamen has tres formas ab vno magistro, ipso scelerato Mane, constat esse conscriptas. Omnes denique Manichæum legunt, & omnes libri eius sunt eis sine dubitatione communes. In quibus libris agitur, vt per concupiscentiam dissoluatur vtriusque sexus princeps tenebrarum, & fugiat ab eis liberata diuina substantia, quam in hominis semine teneri existimant inquinatam. vnde etiam Catharistæ appellantur, quasi purgatores. Qui cùm carnes non comedant, tam polluti sunt, vt cum omnibus suis etiam humanum semen adsumant, cùm nec oua ipsa accipiant. aiunt enim, & ipsa dum franguntur expirant. Sed nec alimonia lactis vtuntur. non quia putent diuinæ substantiæ nihil ibi esse permixtum: sed quia sibi error ipse non constat. Nam & vinum non bibunt, dicentes fel esse principis tenebrarum: & tamen vuas comedunt, cùm de musto nec digitum intinctum adsumant. Animas Auditorum suorum in Electos reuolui arbitrantur. ceteras autem animas, quæ eorum non sunt Auditorum, in pecora

redire adſerunt, & in omnia quæ radicibus fixa ſunt, atque aluntur in terra. Herbas enim, & arbores, ita in eis vitam eſſe putant, vt ſentire ea cùm læduntur æſtiment, & dolere. Vnde & agriculturam, quæ omnium artium eſt innocentior, tanquam plurimorum homicidiorum ream, dementes accuſant, & præcipuè cùm agrum ab ſpinis viderint repurgari. ſuíſque Auditoribus ideo arbitrantur ignoſci, quia præbent inde alimenta Electis ſuis: vt diuina illa ſubſtantia, in eorum ventre purgata, impetret eis veniam, quorum traditur oblatione purganda. Itaque ipſi Electi, nihil in agris operantes, nec poma carpentes, nec folia vlla vellentes, expectãt hæc afferri vſibus ſuis ab Auditoribus ſuis, viuentes tot & tantis ſecundum ſuam vanitatem homicidiis alienis. Monent etiam eoſdem Auditores ſuos, vt ſi veſcuntur carnibus, animalia non occidant, ne offendant principes tenebrarum in cæleſtibus conligatos, à quibus omnem carnem dicunt originem ducere. Et ſic vtuntur coniugibus, vt conceptum generationémque deuitent: ne diuina ſubſtantia, quæ in eos per alimenta ingreditur, vinculis carneis li-

getur in prole. Sic quippe in omnem carnem, id est per escas & potus, venire animas credunt. Vnde & nuptias sine dubitatione condemnant, & quantum in ipsis est prohibent, quando generare prohibent, propter quod sunt copulanda coniugia. Adam & Euam ex principibus fumi adserunt natos: quorum pater aiunt nomine Saclas. quem sociorum suorum fœtus omnium adserunt deuorasse, & quicquid inde commixtum diuinæ substantiæ ceperat, cum vxore concumbens in carne prolis, tamquam tenacissimo vinculo, conligasse. Christum autem fuisse adfirmant quem dicit nostra scriptura serpentem. à quo inluminatos adserunt eorum adspectus, vt bonum malúmque dinoscerent. eúmque Christum nouissimis temporibus aduenisse, ad animas non ad corpora liberanda. Nec fuisse in carne vera, sed simulatam speciem carnis ludificandis humanis sensibus præbuisse: vbi non solùm mortem, verùm etiam resurrectionem similiter mentiretur. Deum, qui legem per Moysen dedit, & in Hebræis prophetis locutus est, non esse Deum verum, sed vnum ex principibus te-

nebrarum adfirmant. Ipsiúsque testamenti noui scripturas tamquam falsatas ita legunt, vt quod volunt inde accipiant, quod nolunt reiciant: eísque tamquam totum verum habentes nōnullas apocryphas anteponunt. Promissionem Domini nostri Iesu Christi de Paraclito, in suo hæresiarche Manichæo dicunt esse completam. Vnde se ipse in suis litteris Iesu Christi Apostolum dicit, eo quòd Iesus Christus se eum missurum esse promiserit: & ideo eius Apostolus, quia in eo missus sit Spiritus sanctus. Propter quod etiam ipse Manichæus duodecim discipulos habuit, instar Apostolici numeri. quem numerū Manichæi hodiéque custodiunt. Nam & ex Electis suis habent duodecim quos appellant Magistros, & tertium decimum principem ipsorum. Episcopos autem LXXII. qui ordinantur à Magistris, & presbyteros, qui ordinantur ab Episcopis, numeri indefiniti. Habent etiam Episcopi diaconos. Iam ceteri tantummodò Electi vocantur. Sed mittuntur etiam ipsi, qui videntur idonei, ad hunc errorem, vel vbi est augmentandum, vel vbi non est seminandum. Baptismum in aqua nihil cuiquam per-

hibent salutis adferre : nec quemquam eorum quos decipiunt baptizandos putant. Orationes faciunt ad Solem per diem, quaqua versum circuit : ad Lunam per noctem si apparet. si autem non apparet, ad Aquiloniam partem, qua sol cùm occiderit ad Orientem reuertitur. Stant orantes. Peccatorum autem originem non libero arbitrio voluntatis, sed substantiæ tribuunt gentis aduersæ, quam dogmatizant esse hominibus mixtam. Omnem verò carnem non diuinitatis, sed malæ mentis adserunt esse opificium, quæ contrario Deo coæterna est. Carnalem concupiscentiam, qua caro concupiscit aduersus spiritum, substantiam volunt esse contrariam, sic nobis adhærentem, vt quando liberamur atque purgamur, iterum reparetur, & in sua natura etiam ipsa immortaliter viuat. In vno homine duas dicunt animas esse, & duas mentes, eásque per naturam contrarias, bonas & malas : eásque dicunt inter se habere conflictum. Finito autem isto sæculo, post conflagrationem mundi, istam substantiam mali in globo quodam dicunt tamquam in carcere esse victuram. Cui globo adfirmant accessurum, & sem-
per

per adhæsurum, & quasi coopertorium atque tectorium, ex animabus natura quidem bonis, sed tamen quæ non potuerint à naturæ malæ cõtagione mũdari.

XLVII.

Quadragesimus septimus hæreticus Hieraca Hieracitas instituit. Hi resurrectionem carnis negant. Monachos tantùm & monachas, & eos qui coniugia non habent, in communionem recipiunt. Ad regnum cælorum non pertinere paruulos dicunt, quia non sunt eis merita vlla certaminis quo vitia superantur. Cõtra hunc suscepit sanctus Aphrodisius Hellesponti Episcopus, adserens resurrectionem carnis & nouo & veteri Testamento esse firmatam. Infantes autem iam homines esse: & sicut si quis eos occidat homicidæ suscipit crimen; sic qui eos baptismate consecrauerit, mercedem sibi de hominis salute adquirit. Communionem nulli negandam, nisi his qui prætermissis coniugibus propriis alienas requirunt.

XLVIII.

Quadragesima octaua hæresis est Meletianorum, à Meletio quodam. Nolentes orare cum his qui in persecutione

ceciderant, schisma fecerunt. Quibus restitit sanctus Basilius Episcopus Cappadociæ, dicens maiorem spei & fidei caritatem, quæ omnia tolerat, & manum lapsis magis porrigendam. Hortatur etiam desperantes recuperatione prouocandos vt redeant: si quidem etiam Angelis in cælo gaudium faciat vnus pœnitens, quàm nonaginta nouem qui non peccauerunt.

XLIX.

Quadragesimus & nonus hæresiarches Arrius ortus est. Hic populos Arrianos instituit. qui Patrem & Filium & Spiritum sanctum nolunt esse vnius eiusdémque substantiæ, sed esse Filium creaturam, Spiritum verò sanctum creaturam creaturæ, hoc est ab ipso Filio creatum volunt. In eo autem quòd Christum sine anima carnem suscepisse arbitratur, Epiphanius prodidit. Et ideo Patrem maiorem Filij sic dicit, quasi creatorem: & Filium maiorem Spiritu sancto, quasi creatorem eius. Nostros, id est catholicos, ad se venientes rebaptizant. vtrum hoc etiam aliis, id est non catholicis, faciant, nusquam legitur. Primus contra hos suscepit sanctus Hesiodus Episcopus Corin-

thiorum, vir qui etiam mortuos suscitasse adseritur. Vnde factum est, vt plus sanctitatem quàm disputationem adtendentes homines Arrium execrarentur. Siquidem eius orationibus adseritur ipso Arrius in secessum sedens vniuersa simul interanea cum stercoribus profudisse. Iam contra sectam eius tam Orientales quàm etiam Occidentales Episcopi scripserunt. Quibus eum per singula capita dogmatum suorum adserunt blasphemantem.

L.

Quinquagesimos Audianos memorat Epiphanius, non quidem hæreticos, sed schismaticos. quos alij Anthropomorphitas vocant; quoniam Deum sibi fingunt, cogitatione carnali, in similitudine imaginis corruptibilis hominis, dicentes, *Oculi Domini super iustos. cælos opera digitorum Dei.* &, *Deus sedet super sedem sanctam suam.* &, *Deus stetit in Synagoga Deorum*, & cetera. quæ possunt de visibili cogitari. Quia ergo in nullo alio errant, mitiùs eos agens Epiphanius, noluit hæreticos nominare, dans veniam rusticitati. Quòd autem nobis non communicant, diuitias habere nostros Episcopos

Psal. 33. 16. Psal. 8. 4. Psal. 46. 9. Psal. 81. 1.

clamant, quas Christus etiam laïcos contemnere iubet. Pascha cum Iudæis celebrant. Egit contra hos Zenon Syrorum Episcopus.

LI.

Quinquagesima prima hæresis Eunomianorum, ab Eunomio. Hi serpentis antiqui spiritu pleni, non solùm minorem Filium, sed nec similis essentiæ esse Filium adseuerant. Egit contra hos Ammonius presbyter.

LII.

Quinquagesima secunda hæresis Macedonianorum, à Macedonio. Hos Pneumatomachos appellant per Orientem nostri, eo quòd de Spiritu sancto litigent. Nam de Patre & Filio rectè sentiunt: Spiritum verò sanctum nolunt credere Deum, creaturam eum dicentes. Philaster scribit Macedonium Spiritum sanctum deitatem Patris & Filij dicere. quo dicto videtur proprietatem suam sancto Spiritui denegare.

LIII.

Quinquagesima tertia hæresis Aërianorum, ab Aërio quodam. qui cùm esset presbyter, doluisse fertur quòd non esset Episcopus ordinatus. Cœpit doce-

re, non debere pro dormientibus offerri. nec statuta celebranda esse ieiunia: sed cùm quisque voluerit ieiunandum, ne videatur esse sub lege. Presbyterum ab Episcopo nulla differentia debere discerni: & non admitti ad communionem suam, nisi à coniugio abstinentes.

LIV.

Quinquagesima & quarta hæresis Aëtiana, ab Aëtio vocata. Hi cum Eunomio dissimilem per omnia Patri Filium confitentur: & dicunt, quicumque nostræ fidei consentiunt, sciant sibi nulla obesse peccata, quæcumque ab eis fuerint perpetrata. Contra hos Synodus xx. Episcoporum egit in Achaia.

LV.

Quinquagesima & quinta hæresis Apollinaristarum est, ab Apollinare inchoata. Negant hominem perfectum in Christo, sed adsumptionem carnis ita factam, vt intus in homine pro anima diuinitas esset. Carnem autem & Verbum vnius eiusdémque voluit docere substantiæ. Contentiosissimè adserentes *Verbum caro factum est*, volunt docere aliquid de Verbo in carnem conuersum. Insuper etiam de Mariæ carne nihil esse susce- Ioan.1. 14.

ptum in incarnatione Domini nostri Iesu Christi confirmant. Egit contra hunc Synodus in Antiochia.

LVI.

In quinquagesima sexta hæresi Antidicomaritæ appellati sunt hæretici, qui Mariæ virginitati vsque adeo contradicunt, vt adfirment eam post Christum natum viro fuisse commixtam. Egit contra hos Theodotus Cyprius Episcopus.

LVII.

Quinquagesimam & septimam hæresem Messalianorum inuenimus. quod nomen ex lingua Syra est, Græcè autem dicuntur Euchitæ, ab orando sic appellati. Non psallunt, iugiter orant. Sed quia hoc solùm faciunt, non habentes caritatem, nec alloquij. nec humanitatis, inter hæreticos sunt à sancta Synodo confutati. Condemnant etiam eos Monachos, qui aliud, præter legendi orandíque opera, aliquid fuerint operati, vel artis, vel agriculturæ. Vsque ad istos Epiphanius peruenit, & siluit. Credo eum vsque ad id temporis vixisse. Præterita enim & præsentia indicare humana curiositas potest: Deus autem solus potest futura prædicere. Verùm quia Phila-

ſter in ſuis & ipſe libris, quibus diuerſorum retexit hiſtorias, etiam hæreſes quæ ortæ fuerint ceteris quibuſque temporibus, ex eius nunc libris diſcerpendo ſolas hæreſes in medium exhibemus. Egit contra hos Ephrem preſbyter Syrorũ.

LVIII.

Quinquageſimam & octauam hæreſem Metangiſmonitæ inchoauerunt. Αγγεῖον Græco ſermone vas dicitur. μεταγγισμὸς autem vas intra vas aduertitur. Ex iſto ergo articulo hoc ſibi nomen adſumunt, dicentes, ſic eſt Filius in Patre, quomodo vas minus intra vas maius. Quos ideo repudiat Eccleſia: quia de incorporeo carnaliter ſentiunt, & de incomprehenſibili liniatis agunt, & de æqualitate diuinitatis gradus ſtatuunt. Egit contra hos Diodorus Epiſcopus Nicomediæ.

LIX.

In quinquageſima & nona hæreſi Seleuciani ſunt, orti à Seleuco. qui elementorum materiam, de quo factus eſt mundus, non à Deo factam dicunt, ſed Deo coæternam. nec animam Deo tribuunt creatori, ſed creatores eſſe animarum Angelos volunt de igni & de ſpiritu. Malum autem adſerunt eſſe aliquando à

Deo, aliquando à materia. Negant Saluatorem in carne sedere ad dexteram Patris: sed ea se exuisse perhibent, eámque in Sole posuisse, accipientes occasionem
Psal.18.6 de psalmo, vbi legitur, *In sole posuit tabernaculum suum.* Negant visibilem paradisum, baptismum in aqua non accipiunt, resurrectionem non credunt futuram, sed cotidie adserunt in generatione filiorum. Hos non admittit disciplina fidei nostræ nobiscum disceptationem adsumere: sed pro definitionibus suis eos præcepit anathemati mancipari.

LX.

Sexagesimam hæresim Proclinianistæ à Proclino fecerunt. Dicunt isti, Dei Filium sic paruisse in terris, sicut Raphaëlem angelum, aut Gabrielem, non carne adsumpta, sed visa. Sic se miscent populo Dei, vt non intelligantur. Denique quia nullum alium errorem patiuntur, communicant nobiscum: & hoc est quod peius est, quia quoscumque simplices inuenerint, ita eos faciunt sentire & credere. Hoc scelus valde inimicum salutis nostræ ita adstruunt, Ergo Deus illas sordes habuit sustinere, quas naturalis conceptio partus & parientis infligit? habuit-

que Dei filius habere aluum degesta sua abluentem, humorem de naribus, saliuam ex ore, sordem in aure, in ventre stercora, putorem in exalatione? & his similia, quæ insania mentis excogitat. His Tertullianus vehementer occurrit, ostendens Dei Filium impassibilem esse, & ista diuinitati non iniuriam sed laudem adferre. Sicut rex, qui volens anulum aureum cum gemma de cloaca leuare, induit se seruilem tunicam, & sic descendit ad cloacam, vt stercoreas iniurias tunica illa suscipiat, & mittens manum, & anulum aureum cum gemma eripiens, aqua abluit, & digito suo regali induit, posteaquam inde ascenderit. Ita proculdubio Dei Filius. formam serui suscipiens, venit non solùm ad inferos cælorum, vbi nos sumus qui videmur viuere in mundo, sed etiam ad inferos inferiores, qui tanto à nobis sunt profundiùs, quanto nos sumus cælo. & vt inde humanum genus eriperet, cunctarum sordium, non suarum, sed nostrarum, est squalorem perpessus. Pro viuentibus sic vixit, sicut nos qui viuimus, nihil aliud distans, nisi hoc, quòd immaculatam vitam exercuit, habens intra se Deum. pro mortuis sic mor-

tuus, nihil distans nisi hoc, quòd tertia die resurrexit à mortuis. & quòd propterea sic descendit, vt sanctos inde erueret, & mortis principem religaret. Quòd autem anulum aureum cum gemma posuit, hoc in sequenti lectione edocuit, quòd anulum corpus posuerit, gemmam verò inclusam esse animam declarauit. Hunc ergo anulum de stercoribus antiquis, & de cloaca huius mundi, Christus eleuans, ac baptismatis vnda perfundens, ab omni squalore abluens, in suis fecit sanctis manibus radiare. Si quidem ita legitur,
Sap.3.1. *Iustorum autem animæ in manu Dei sunt.* & iterum, *Pone me sicut anulum in manu*
Psal.39.6. *tua.* &, *In manus tuas commendo spiritum meum.* & infinita sunt his similia in sacris apicibus, quæ nos causa breuitatis omittentes, ad sexagesimam & primam hæresem accedamus.

LXI.

Sexagesimam & primam hæresim Patriciani fecerunt, à Patricio sumentes exordium. Hi substantiam carnis humanæ non à Deo, sed à diabolo conditam dicunt: eámque sic detestantur, vt hunc dicant esse perfectum, qui se potuerit constanter occidere. Ex his sunt aliquan-

ti, qui etiam rogant eos quos inuenerint ignotos, vt ab eis occidantur. Hæc insania in partibus Numidiæ superioris & Mauritaniæ cœpit olim. Hos miseri Donatistæ postea secuti, cœperunt se montis præcipitio quasi futuri martyres tradere: vt qui vitam æternam catholicæ fidei derelinquunt, viothanati æternam mortem inueniant. Contra hos Optatus legitur egisse.

LXII.

Sexagesima secunda hæresis Ascitarum est. Ascitæ ergo ab vtre appellantur. Ἀσκὸς enim Græcè vter dicitur. Isti cùm in Trinitate nihil mali habeant, vtrem tamen ingentem iuxta altare ponunt, eúmque vacuum inflant, & linteaminibus velant & adorant, quia confectum cruoris Domini ibi adiciunt, illud dicentes euangelicum, *Vinum nouum in vtres nouos adiciunt, & vtraque conseruantur.* Matt. 9. 17.

LXIII.

Sexagesima tertia hæresis est Passalorynchitæ. Omnes, quando ad Ecclesiam suam conueniunt, tanto silentio student, vt & naribus & labiis suis digitum adponant, ne vel ipsam taciturnitatem flatibus lædant. Cur autem per palum di-

gitum significare maluerint, à quibus hoc nomen compositum est, nescio, cùm Græcè πάσσαλος palus dicatur, & digitus δάκτυλος, & ῥύγχος nasus. Melius autẽ mihi videtur, si Dactylorynchitæ vocitentur. Inuenit sibi diabolus in lege Dei quos faceret Pythagoras, illud
1. Cor. 14.15. obseruantes Apostoli, *Orabo spiritu, orabo & mente: psalmum dicam spiritu, psalmum dicam & mente.* Docent ergo homines foras Ecclesiam, quid dicant in cordibus suis intra Ecclesiam positi. Quasi
Rom. 10. 10. non idem Apostolus dixerit, *Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Vanum dico ego eum laborem arripere, qui dignatur talibus respondendo tempus consumere, iustúmque iudico, vt tacentes tacẽdo vincamus.

LXIV.

Sexagesima quarta hæresis Aquariorum. qui ex hoc appellati sunt Aquarij, quod aquam offerunt in poculo sacramẽti. Dicunt enim vinum ebrietatis esse rem, per quam homicidia, & fornicationes, & cetera scelera perpetrantur. cùm constet omnia excedentia modum crimen facere, & vitium procreare. Non ergo vini haustu, sed nimietate, crimina

committuntur. Quid eſt enim, quod nimis ſumptum non culpam incurrat? Bibatur nimis aqua, videamus ſi non lædat. comedatur nimis panis, videamus ſi non crapulam faciat. Optimum ergo in rebus omnibus modum tenentes, etiam hos anathematizamus, cur cruorem Chriſti à fonte ſeparantes, præiudicio fornicatorum & homicidarum, regulam à Chriſto fundatam audacter infringant.

LXV.

Sexageſima quinta hæreſis Coluthianorum à quodam Colutho emerſit. Hi dicunt Deum creaſſe mala & bona: ſecundum litteram ſentientes quod dicitur, *Ego Deus creans mala & faciens bona*. Cùm Deus hoc per prophetam promiſerit, quòd faceret eos ſine gladio hoſtium viuere, & faceret terram dare germen ſuum, abundantiámque omnium frugum, ſi eius mandata ſeruaſſent: ſi verò præuaricatores eſſent, gladium & famem paterentur. & his dictis adiunxerit, *Ego Deus creans mala, & faciẽs bona*. illi hoc ad ſubſtantiam ab ſpecie transferentes, malorum Deum adſerunt creatorem. Cùm creatura nulla ſit mala, poſſunt, vt video, Deum blaſphemare peruerſum, Eſa. 45. 7.

gitum significare maluerint, à quibus hoc nomen compositum est, nescio, cùm Græcè πάσσαλος palus dicatur, & digitus δάκτυλος, & ῥύγχος nasus. Melius autē mihi videtur, si Dactylorynchitæ vocitentur. Inuenit sibi diabolus in lege Dei quos faceret Pythagoras, illud
1. Cor. 14.15. obseruantes Apostoli, *Orabo spiritu, orabo & mente: psalmum dicam spiritu, psalmum dicam & mente.* Docent ergo homines foras Ecclesiam, quid dicant in cordibus suis intra Ecclesiam positi. Quasi
Rom. 10 10. non idem Apostolus dixerit, *Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Vanum dico ego eum laborem arripere, qui dignatur talibus respondendo tempus consumere, iustúmque iudico, vt tacentes tacēdo vincamus.

LXIV.

Sexagesima quarta hæresis Aquariorum. qui ex hoc appellati sunt Aquarij, quod aquam offerunt in poculo sacramēti. Dicunt enim vinum ebrietatis esse rem, per quam homicidia, & fornicationes, & cetera scelera perpetrantur. cùm constet omnia excedentia modum crimen facere, & vitium procreare. Non ergo vini haustu, sed nimietate, crimina

committuntur. Quid est enim, quod nimis sumptum non culpam incurrat? Bibatur nimis aqua, videamus si non lædat. comedatur nimis panis, videamus si non crapulam faciat. Optimum ergo in rebus omnibus modum tenentes, etiam hos anathematizamus, cur cruorem Christi à fonte separantes, præiudicio fornicatorum & homicidarum, regulam à Christo fundatam audacter infringant.

LXV.

Sexagesima quinta hæresis Coluthianorum à quodam Colutho emersit. Hi dicunt Deum creasse mala & bona: secundum litteram sentientes quod dicitur, *Ego Deus creans mala & faciens bona*. Cùm Deus hoc per prophetam promiserit, quòd faceret eos sine gladio hostium viuere, & faceret terram dare germen suum, abundantiámque omnium frugum, si eius mandata seruassent: si verò præuaricatores essent, gladium & famem paterentur. & his dictis adiunxerit, *Ego Deus creans mala, & faciēs bona*. illi hoc ad substantiam ab specie transferentes, malorum Deum adserunt creatorem. Cùm creatura nulla sit mala, possunt, vt video, Deum blasphemare peruersum,

Esa. 45. 7.

Leuit.26 quia dicit ad populum , *Si ambulaueritis recti , & ego vobiscum ambulabo rectus : si autem ambulaueritis peruersi , & ego incedam vobiscum peruersus.*

LXVI.

Sexagesima sexta hæresis Florianorum, à Floriano. qui dicit malas animas & bonas à Deo creari. Ideo, inquit, qui malitiosi sunt, mali sunt & non mutantur, & boni simpliciter viuentes non in audaciam iniquorum hominum protrahuntur. Quod dictum à Theodoro breuiter vincitur ita. Iudas bonus fuit, & factus est traditor. Ipso tempore quo meretrix pessima lacrymis rigabat pedes eius , misericordiam quærens , si animam malam habuit mulier, quare in meretricio crimine non eo tempore perdurauit? Constat ergo animas bonas à Deo conditas. quibus per naturam hoc inesse creator indulsit, vt cùm sint bonæ, non solùm actu suo meliorentur, sed etiam in ipsa possint malignitate conuerti, dum illud diligentia inuenit , hoc incurrit negligentia.

LXVII.

Sexagesima & septima hæresis est Satannianorum, à Satannio. Hi dicunt, post resurrectionem mortuorum , in eodem

ſtatu, in quo nunc ſumus, nos eſſe manſuros: neque ita eſſe mutandos, vt ſit cælum nouum & terra noua, ſicut ſancta ſcriptura promittit. Contra hos vtriuſque Teſtamenti ſcripta luctantur.

LXVIII.

Sexageſima & octaua hæreſis eſt Gymnopodarum. Hi nudis pedibus ſemper ambulant, eo quòd dixerit Dominus ad Moyſem, *Solue calceamentum de pedibus tuis*. & quòd ſanctus Eſaias legitur nudis pedibus ambulaſſe. Ideo hi ſchiſma faciunt, quoniam calceatos condemnant. Exod.3.5. Eſa.20.3.

LXIX.

In ſexageſimam & nonam hæreſem Donatiſtæ à Donato exorti ſunt. qui propter ordinatum contra ſuam voluntatem Cæcilianum, Eccleſiæ Carthaginienſis Epiſcopum, ſchiſma fecerunt, obiicientes ei crimina non probata, & maximè quòd à traditoribus diuinarum ſcripturarum fuerit ordinatus. At vbi hinc mentiri conuicti ſunt, ſchiſma in hæreſim conuerterunt. Quaſi etiamſi vera fuiſſent crimina in Cæciliano, ſtatum ſuum de toto orbe terrarum Eccleſia amittere potuiſſet propter vnius hominis culpam, ſeu veram, ſeu quod magis apparuit

iudicibus, falsam: & in parte Africana solus Donatus potuerit statum Ecclesiæ conseruare, de toto autem orbe terrarum sit deletus sanctorum Apostolorum labor, & passio Martyrum. Immo ipse Saluatoris nostri cruor ad conseruandum cœtum catholicæ fidei defecit, quẽ solus Donatus cum aliquantis asellionibus Byzacenis obtinuit. Et ideo ausi sunt rebaptizare catholicos. In quo opere & præsumptores se & damnabiles comprobarunt, cùm Ecclesiæ vniuersali sciant placuisse, nec in ipsis hæreticis baptismatis violare virtutem. Huius hæresis principem legimus Donatum. qui de Numidia veniens Carthaginem, & contra Cæcilianum Christi diuidens plebem, adiungens sibi eiusdem factionis Episcopos, Maiorinum nomine in sua parte apud Carthaginem ordinauit Episcopum. Cui Maiorino Donatus alius in eadem diuisione successit. qui eloquentia sua sic confirmauit hanc hæresim, vt multi existiment de ipso potiùs Donatistas initium hæreseos adsumpsisse. Extant hodie scripta eius, vbi probatur in Trinitate contra fidem catholicam suscepisse. Et quamuis vnius substantiæ dicat

cat in Trinitate Deum Patrem, tamen maiorem Filio, Filium maiorem Spiritu sancto confirmare tentauit. Sed in hunc errorem ideo nullus de populo eius adtendit, quia alia erat intẽtio inter partes. Hi hæretici in partibus Italiæ Montenses appellantur, in interiore Africa Parmeniani, in Carthaginiensi Donatistæ. In vtriusque Numidiæ partibus habent veluti Monachos, quos Circumcelliones vocamus, agrestes & audacissimos dæmonum famulos: qui non solùm in alios acriter sæuiunt, verùm etiam sibi ipsis miseri omnino non parcunt. Nam per mortes varias, maximéque præcipitiorum, & aquarum, & ignium, sese interficere consuerunt. & ad hunc exitũ ex vtroque sexu quantos potuerint seducunt. Aliquando etiam quos inuenerint rogant, vt ab eis occidãtur, mortem nisi fecerint comminantes. Quod verum est, multis Donatistarum displicent tales: sed hoc verbo, non opere. Nam si verè displicerent, vtique talibus non communicarent, qui per totum orbem Ecclesiis vnius Cæciliani crimen impingunt. Nam & inter se frequenter habuere discidia. Denique apud Carthaginem, temporibus Hera-

cliani Comitis, cùm Maximianus contra Primianum, ab eiuſdem erroris centum ferme Epiſcopis ordinatus, à reliquis trecentis decem Epiſcopis, qui ordinationi eius crimina impingebant, fuiſſet damnatus, docuit populum qui eum ſequebatur, etiam extra Eccleſiam dari poſſe baptiſmum Chriſti. Denique, quicumque aut à Primiano ad Maximianum abiit, aut à Maximiano ad Primianum, non eſt iterum baptizatus ab eo qui contra voluntatem eorum ordinatus eſt. comprobantur ab eo quem vtique damnauerunt. non abiciunt, non renuunt, non mutant baptiſmatis ſacramentum: & ſeu à Primiano, ſiue à Maximiano quis aut baptizetur, aut clericus ordinetur, quaſi ab vno factum ſit, non à duobus contrariis, in ea dignitate, qua ab vno venerit quis ad alterum, perſeuerat. non mutatur baptiſma, nec dignitas tollitur. quia non de baptiſmatis altercatione, ſed de ordinationis contentione facta diuiſio comprobatur. De Cæciliani enim ordinatione diſſentire cœperunt, non de baptiſmatis aut fidei tranſgreſſione ſeſe ab Eccleſia abſciderunt.

LXX.

Septuagesimam hæresim Priscillianorum apud Hispanos Priscillianus legitur inchoasse. Hi animas diuinæ naturæ adfirmãt. Quas ad agonem quendam spontaneum in terris exercendum, per septem cælos, & per quosdam gradatim dicunt descendere principatus, & in malignum principem incurrere, à quo istum mundum factum volunt, atque ab hoc principe per diuersa carnis corpora seminari. Adserunt etiam fatalibus stellis homines conligatos, ipsúmque corpus nostrum secundum duodecim signa cæli esse compositum. Prorsus sicut ij qui Mathematici vulgò appellantur, constituunt in capite arietem, taurum in ceruice, geminos in humeris, cancrum in pectore, & cetera nominatim signa percurrentes ad plantas, à signo Christi ad signa astrologi migrauerunt. Hæc & alia fabulosa & vana multa confingunt. Vxores à viris quas potuerint separant. Carnes sicut Manichæi fugiunt. Apocryphas simul cum canonicis scripturis accipiunt, & in sensus suos allegorizando conuertunt. Trinitatem autem, sicut Sabelliani, ipsum sibi Patrem, ipsum sibi Filium, ipsum

ſibi ſanctum Spiritum confitentur.

LXXI.

Septuageſimam & primam hæreſim Adelofagi inchoarunt, dicentes non debere ita cibum ſumere Chriſtianum, vt ab alio videatur dum comedit. Et hæc ſola cauſa eos ab Eccleſia ſeparare dinoſcitur. Trinitatem enim eiuſdem ſubſtantiæ confitentur. Egerunt cum eis Epiſcopi de Epheſo.

LXXII.

Septuageſimam & ſecundam hæreſim Rhetorianorum, à Rhetorio inchoatam Philaſtro ſcribente inuenimus. Hi ad tantam vanitatem deuoluti ſunt, vt dicant omnes hæreticos rectè apud Deum incedere. quia hoc in eorum mentibus datum eſt. ſic colunt Deum ſicut poſſunt. Error eorum nobis videtur reprehenſibilis: apud Deum autem, nec error eſt, nec vituperatio. Hi hoc docentur à ſuis doctoribus, vt præter templa & ſynagogas, vbicumque inuocatur Chriſtus natus ex Virgine, introeant, & participes ſe faciant hæreticorum.

LXXIII.

Septuageſima & tertia hæreſis eſt Theoponitarum. Hi dicunt in Chriſto, dum pateretur, diuinitatem ſic doluiſſe, ſicut

poteſt dolere anima dum corpus ſuppliciis agitur. De quibus ait Gregorius Epiſcopus: Infelices & miſeri non vident, in arboribus, quando ferro cæduntur, Solem quidem eſſe in arboribus. numquid non dolet Solis ſplendor, quem vtique, antequam ad lignum perueniat, priorem ictus ferri contingit? Deus ergo lux eſt, & quomodo cædi poteſt lux? Nã quòd anima ſit quæ doleat in corpore, hinc aduertimus, quòd recedente anima de corpore, nulla poteſt corpus ſentire, nec aduerſa, nec proſpera. In corpore ergo Domini noſtri IeſuChriſti, anima humanitatis ſenſit, quam cum corpore adſumpſit, non ipſe qui adſumpſit, ſicut nec Sol, qui in arbore quam memoramus inluxit. etiamſi Solis lux in arbore poſſit à verberante concîdi, in Chriſto diuinitas non poſſit à cruciante contingi: quia Solis lux creatura eſt, hic autem creator agnoſcitur & probatur. Nam quòd anima humanitatis ſenſerit paſſionem, ipſe Dominus ait ad diſcipulos ſuos, dicens, *Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem.* Et hinc dixiſſe ſufficiat. accedamus ad reliquos. Matt.26. 38.

LXXIV.

Septuageſimam & quartam hæreſim

Triscilidæ incurrerunt. qui triformem Deum ita adserunt, vt quædam pars eius sit Pater, quædam Filius, quædam Spiritus sanctus, & hinc sit Trinitas in vnitate. De quibus ait Gregorius: Infelices & miseri non vident quia totam ipsam Trinitatem blasphemant. Non est enim Deus, nisi qui in seipso perfectus est. Perfectus ergo Pater perfectum ex se genuit Filium, perfectus ex Patre procedit Spiritus sanctus. Ecce tria perfecta non faciunt tres Deos sed vnum, quia vna est deitas. Non enim sicut sunt tres personæ, sic tres deitates. sed sunt tres, Pater & Filius & Spiritus sanctus, sed vna deitas, vna maiestas, vna virtus, vna voluntas, & vna substantia confitenda.

LXXV.

Septuagesimam & quintam hæresem Hydrotheitæ fecerunt, aquam Deum dicentes, non habentem nec initium nec finem, sordes luentem, peccata dimittentem, & habentem Spiritum sanctum. Quos iustè damnat fides catholica quasi cæcos, & non videntes aquam quibus spurcitiis seruit, & potest Deus seruire? quibus etiam squaloribus. aut cuius momenti est aqua sine consecratio-

ne. Illam ſermo viuus viuificat, ſermo ſanctus ſanctificat, vt ſanctus Spiritus in ea dignetur habitare, aut vt poſſit credentibus peccata mundare. Et ſic, quomodo accipit vim huius rei per benedictionem vt poſſit omnia mundare peccata, non poteſt mundare peccata eius, qui fidem ſuam non ex integro priùs Deo crediderit offerendam. Non ergo per ſolum abluentem, ſed magis per credentem, Spiritus ſanctus infunditur in homines, & peccatorum venia condonatur.

LXXVI.

Septuageſimam & ſextam hæreſim fecerunt Homuncionitæ, qui dicunt in corpore hominis eſſe imaginem Dei, non in anima. Vnde Gregorius, Cùm imago Dei in rebus magnis & primis quæ ſunt in homine debeat quæri, in memoria, in intellectu, in ſcientia, & in illis locis, vnde homo ad pietatem mouetur, hæc ſtatuta in anima ſunt, non in corporis liniamentis inſtructa, & tanto plus ſimilis Deo eſt, quanto plus hæc quæ memorauimus puriùs potuerit obtinere.

LXXVII.

Septuageſimam & ſeptimam hæreſim

Ametritæ instituerunt, dicentes innumerabiles esse mundos. Hoc eos dicere nouum putat qui non legit Philosophos. hoc enim olim aliquanti Philosophorum dixere Gentiles. Nos autem Moysem à Deo missum suscipimus. & de mundo quid sentiamus, & quid credamus ab ipso didicimus.

LXXVIII.

Septuagesimam & octauam hæresim Psychopneumones occuparunt, dicentes animas hominum bonas in spiritus Angelorum conuerti: animas verò hominum malas in spiritus dæmonum mutari.

LXXIX.

Septuagesimam & nonam hæresem Adecerditæ tenent, dicentes, Christo descendenti ad inferos omnis animarum multitudo occurrit, & credidit ei, & liberata est.

LXXX.

Octogesima hæresis dicit, Filium Dei posteà genitum, posteaquam voluit Pater: si noluisset Pater, non genuisset. esto, confiteamur æqualem Filium Patri: vt æqualis sit, non est res naturæ, sed gratiæ. Pater hoc voluit, ac per hoc totum Patris est, non Filij. Nos è contrario

dicimus, Sicut fons ex eo genuit flumen ex quo eſt, ita pater ex eo genuit Filium ex quo eſt. & ſicut fons non volendo & nolendo genuit fluuium, ſed gignendo: ita Pater non diſputando, aut volendo, aut nolendo, ſed ſicut natura fontis hoc extat, vt de plenitudine ſua emanet, ita Pater de plenitudine ſua effundens Filium genuit. Et ſicut fluuius circuit totum mundum, & mare ingreditur, & tamen de ſinu fontis non recedit: ita & Filius de ſinu Patris nunquam diſceſſit, nec tunc quando ſe humiliauit factus obediens vſque ad mortem. Sic ergo inter nos per adſumptionem apparuit, ſed per maieſtatem ſuam de ſinu Patris nunquam diſceſſit. Vt enim hoc ita fieret, nec poſſibilitas Deo defuit, nec voluntas. Vnum horum ſi Deo defuit, Deus non poteſt nuncupari. Qui enim bonum non vult, malus eſt: qui non poteſt quod vult facere, omnipotens non eſt. Hanc blaſphemiam damnantes in hæretico quem diximus, ad ceteros accedamus.

LXXXI.

Octogeſimam & primam non hæreſim accuſamus Luciferum, ſed ſchiſma arguimus. Catholicos quidem per om-

nia, sed Luciferianos faciendo populos, & diuidendo se ab Ecclesia, à fide sua caritas exclusit. dicente Apostolo, *Si fidem habeam ita vt montes transferam, caritatatem autem non habeam, nihil mihi prodest.* Gloriantur quidem à fide non deuiasse: sed non paruum crimen arguimus eos incurrere, qui cum Dei Ecclesia noluerint habere caritatem.

1. Cor. 13. 2.

LXXXII.

Iouinianistæ à Iouiniano quodam octogesimam & secundam hæresem arripuisse detecti sunt. Qui sicut Stoïci philosophi putant, paria dicunt esse vniuersa peccata: nec posse peccare hominem lauacro regenerationis accepto. nec aliquid prodesse ieiunia, vel à cibis aliquibus abstinentiam. Virginitatem sanctæ Mariæ destruunt, dicentes eam pariendo fuisse violatam. Virginitati etiam sanctimonialium, continentium castitati, & viris eligentibus cælibem vitam, coniugium castorum atque fidelium meritis adæquant. ita vt quædam virgines sacræ prouectæ iam ætatis, in vrbe Romana vbi hæc docebat, eo audito nupsisse dicantur. Non sanè ipse Iouinianus vel habebat vel habere volebat vxorem. quod

factum non futuræ vitæ profuturum dicebat, sed præsenti commodo adplicabat. Contra hunc suscepit sanctus Ambrosius Mediolanensis Episcopus, quique edidit librum ad destruenda omnia commenta adinuentionum eius. Quo lecto in media Romana, id est Ecclesia Lateranensi, vna voce & populus Romanus, & sacerdotes, in eisdem Iouinianistis, & ipso Iouiniano, anathema clamauerunt, in ipso initio Quadragesimæ, sancto Anastasio Episcopo Antistite. Denique in ipsa authentica hebdomada Paschæ, inuenti sunt epulantes, & porcorum carnibus trahentes conuiuia. ita vt assum porcum, quem in mensa eorum inuenerant, populi collo eius suspenderent, & ita eum totam ciuitatem facerent circuire. Scripsit etiam contra hos Hieronymus presbyter certos libros, quos qui pleniùs legerit, & quanta bona virginitas, & continentia, & abstinentia habeat discit, & quanta mala edacitas & luxuria habeat perhorrescit.

LXXXIII.

Octogesimam & tertiam hæresim in sexto libro historiographus noster ponit Eusebius, quam nec Epiphanius alicubi

memorauit, nec Polycrates, nec Africanus, nec Hesiodus, qui Græco sermone vniuersas hæreses describentes volumina multorum condidere librorum. In sexto itaque, vt dixi, libro narrat Eusebius, esse in Arabia hæreticos, quorum quia auctorem non memorat, nos possumus eos nuncupare Arabicos. Hi, inquit, dicunt animas cum corporibus mori atque dissolui, & in fine sæculi vtrumque reparari. Sed hos disputatione Origenis magna memorat ex parte reuocatos.

LXXXIV.

Octogesimam & quartam hæresem Heluidianos occupasse ab Heluidio memoramus. Qui ita virginitati sanctæ Mariæ contradicunt, vt eam dicant de Ioseph post natiuitatem Christi alios filios peperisse. Isti quidem nuper, id est sub Siricio Romanorum antistite orti sunt, & per Italiam atque Gallias direxerunt suos discipulos. Contra hos scripsit Hieronymus doctor egregius duos libros, quos lectos in tempore digna eos execratione anathematizabant. Epiphanius autem noster, scrutator hæreticorum, scribens contra hos libellum, qui in illo tempore hanc blasphemiis plenam adsertio-

nem proferebant, Antidicomaritas eos censuit appellari.

LXXXV.

Octogesimam & quintam hæresem Paterniani inchoasse leguntur. Hi inferiores humani corporis partes non à Deo, sed à diabolo factas opinantur: & omnium ex illis partibus flagitiorum licentiam tribuentes impurissimè viuunt. Hos dum Damasus damnaret Episcopus detectos in scelere, huiusmodi de his in relatione sua ad Valentinianum maiorem scripsit, dicens: Scire volumus pietatem « vestrã, Venustianos in scelere turpissimo « detectos ab Apostolica sede esse damna- « tos. Quorum etiam confessiones simul direxit. Contra hos postea lex specialis egressa est, vt vbicumque essent reperti, vindicee gladio agerentur.

LXXXVI.

Tertullianistas olim à Sotere Papa Romano damnatos legimus. Cur autem octogesimam & sextam eos hæresem dicamus arripuisse hæc causa est, quòd quædam Octauiana veniens ex Africa, cuius vir, Hesperius nomine, videbatur Duci Arbogasti valde coniunctus, qui etiam apud Maximum tyrannum mul-

tum potuit, hæc Octauiana adduxit secum quendam tergiuersatorē, versutúmque dæmonem, cui vix centum occurrerent verbosanti atque in hominem confidenti. Hic cùm se presbyterum diceret Tertullianistam, meruit per sacrum scriptum, vt sibi collegium extra muros Vrbis fabricaret. Quod dum impetrasset à Tyranno Maximo, Sanctorum nostrorum exclusit locum, id est duorum fratrum Processi & Martiniani, dicens eos Phryges fuisse, & ideò hanc legem tenuisse, quam Tertullianus: atque hoc ordine per occasionem martyrum Dei populum seducebat. Deo autem Theodosio religioso Augusto dāte victoriam, punitóque satellite Maximi, de cuius se Tertullianista potestate iactabat, statim fugit cum matrona quæ venerat, nec viuentis nec mortui rumore renouato. Martyrum suorum Deus excubias catholicæ festiuitati restituit. Tertullianus autem fuit ciuis & presbyter Carthaginiensis. opuscula eloquentissima & feruentia in defensione edidit veritatis. Hic apud Carthaginem basilicam habuit, vbi populi ad eum conueniebant. Quæ basilica vsque ad Aurelium Episcopum

fuit. Agente enim Augustino Hipponiensi Episcopo, & rationabiliter cum eis disputante, conuersi sunt, Ecclesiámque suam sanctæ Ecclesiæ contulerunt. Tertullianum autem Catholica hinc reprehendit auctoritas, quòd animam ex anima nasci dicit, & defendit Montanum, & Priscam, & Maximillam, contra fidē catholicam, & contra Apollonium Episcopum Orientis, & contra Soterem Papam vrbis Romæ, vt suprà diximus, dum Cataphryges hæreticos detegeremus. à quibus postea diuisus, ne plebs Montani nomen Tertulliani videretur excludere, fudit à se omnē Phrygiæ vanitatem, & Tertullianistarum conuenticula propagauit. nihil tamen in fide mutauit. Nam & secundas nuptias condemnat, vt diximus, animam ex traduce venire adserit, & nos catholicos Psychicos titulat. Vbicumque autem legeris Tertulliani aduersum Psychicos, scias eum contra Catholicos agere.

LXXXVII.

In octogesima & septima hæresi Abeloitas nominamus, qui cùm sint priores pene omnibus hæreticis, nunc nostris tēporibus finiti. Isti ex filio Adæ sibi nominis

deriuationē adſumpſerant, id eſt ab Abel Abeloitas ſe nominari voluerunt. Hi non miſcebantur vxoribus, & tamen non licebat ſectæ ipſi vt ſine vxoribus viuerent. Mas ergo & femina, ſub cōtinentiæ profeſſione ſimul habitantes, puerum & puellam ſibi adoptabant, in eiuſdem coniunctionis pacto ſucceſſores futuros. Morte præuentis quibuſque ſingulis alij ſubrogabantur, dum tamen duo duobus diſparis ſexus in illius domus ſocietate ſuccederent. Vtrolibet quippe parente defuncto, vni remanenti vſque ad eius quoque obitum filij ſeruiebant. poſt cuius mortem, etiam ipſi puerum & puellam ſimiliter adoptabant. Nec vnquam eis defuit vnde adoptarent, generantibus circumquaque vicinis, & filios ſuos inopes ad ſpem hereditatis alienæ libenter dantibus. Hæc ſola erat inter nos atque illos diſtantia. in quo noſtros arguebant, ita non in lege noſtra exerceri coniugia, vt & qui nubunt tanquam non nubentes ſint.

LXXXVIII.

Octogeſimam & octauam hæreſim in Pelagio ſe inueniſſe ſedes Apoſtolica ſub Papa ſancto Innocentio docuit, dum Cæleſtius

lestius Pelagij discipulus apud Carthaginem doceret, posse homines sine peccato esse, natura sibi sufficiente sola humana. Restitit ei quidam Paulinus Diaconus, defensor & procurator Ecclesiæ Mediolanensis.cuique in conuentu sacerdotum multa capitula obiecit contra fidem catholicam, quæ Cælestius damnare neglexit, dicens, Non ad me pertinet de his quæ obiecit ; vbi meum nomen est, & crimen alienum. Tunc illi obtulerunt ei libros suos, vbi dicebat, ipsam sibi hominis naturam ad perfectionem posse sufficere. hoc est, tantam potest homo exercere iustitiam, vt etiam sine peccato possit esse si velit. Adam mortalem factum, qui siue peccaret, siue non peccaret, esset moriturus. Sic lex misit ad regnum, sicut euangelia. Infantes in remissionem peccatorum baptizandos esse ideo confitemur, propter regulam vniuersalis Ecclesiæ. Nihil obfuisse generi humano peccatum Adæ. Omnia hæc oppositionum genera ad damnandum obiciebantur Cælestio. Sed ille dicebat, multa esse in his quæ teneret fides eius, & propter ipsa cætera damnare non posse. Tunc ad relationem penè omnium

Afrorum Episcoporum, Papa Innocentius damnationem & Pelagio & Cælestio conscripsit. Illi autem, siue antequam damnarentur ab vniuersali Ecclesia, siue postea quàm damnati sunt, non cessauerunt scribere posse hominem sine peccato esse, & nihil obfuisse Adam generi humano, & legem sic misisse ad regnum sicut Euangelia, & infantes non ideo baptizandos, quia habere possint originale peccatum, & naturam tam bene factam à Deo, vt sibi sola sufficiat ad hoc vt possit carere peccato. Contra hos suscepit sine scriptura quidam Constantius tractator. Post hunc autem, scripsit contra hos & Augustinus Hipponiensis Episcopus, & Hieronymus presbyter Bethleites. Pelagiani tamen, seu Cælestiani, catholicæ plebi permixti sunt, quia Ecclesiam aliam non habent: & ideo vbi eis euenerit, communionem non renuunt. Dicunt enim vnius confessionis esse in hac parte, in qua Eucharistia conficitur. de quæstione enim aiunt, non de communione discernimur. Pro hoc ausu, & à nostris, si deprehendantur, periculis subiacent, & à suis execrationi habentur. Habent enim & presbyteros, & Episcopos suos.

Ipſe autem Pelagius ita in commentario ſuo ad Romanos ſcribit, dum ageret illum locum quo ait Apoſtolus, *Quoniam per vnum hominem in hunc mundum peccatum intrauit, & per peccatum mors. & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccauerunt.* tangens Cæleſtium, qui contra traducem peccati primus ſcripſit, his verbis ait. Hi, inquit, qui contra traducem veniunt, ita illam impugnare nituntur: Si Adæ peccatum etiam non peccantibus obfuit, ergo & Chriſti gratia etiam non credentibus prodeſt. Addunt etiam hoc: Si baptiſmus tollit originale illud peccatum, de duobus baptizatis nati debent hoc carere peccato. quomodo enim mittunt ad poſteros quod ipſi in ſe minimè habuerunt? Hæc ſicut ab ipſo Pelagio ſunt ſcripta poſuimus. De hoc itaque quod dictum eſt, poſſe hominem ſine peccato eſſe, obiectum eſt illis ita. Aut poteſt, & adiutorium non quærit: aut non poteſt, & adiutorium quærit. A quocumque enim auxilium quæritur, dicit ſe id quod vult facere implere non poſſe: alioquin irriſoriè poſcit qui poteſt hoc ſolus, pro quo adiutorium poſtulat, adimplere. Verbi gratia, decem

Rom. 5. 12.

pondo cuiuscumque rei si leuare voluerim, & adiutorium quæram, ridiculum videor exhibere dum posco. At verò si ducentas aut amplius velim leuare libras, quia id implere non possum, auxilium flagito, & immensis precibus adiutorium quæro. præcipuè si status vitæ meæ in hoc videtur pondere positus, vt si pondus quod memoraui non leuauero, ad vitam peruenire non possim. De duobus autem baptizatis natum nihil habere de fide parentum, hæc nos ratio docet. Quoniam hi qui baptizati sunt duas habent natiuitates, vnam qua eos generauit caro, aliam qua eos generauit Spiritus sanctus. & ex his duabus generationibus nati, duas generationes ad posteros mittunt: vnam de carne, coniugij ministerio, aliam de spiritu, baptismate consecrando. Hic ergo qui de baptizatis natus est, interrogo de qua re natus est: de carne, id est de prima generatione, an de spiritu, id est de secunda generatione. Si de spiritu natus est, baptizari non debet. quare? quia Spiritus sanctus eũ fecit nasci, non libido coniugij. Sin autem de coniugio carnali, id est de masculo & femina, restat vt vnde sunt regenerati de

Christo & Ecclesia, suam iterum regenerent prolem. De primo enim est Adam quòd nascimur: de secundo autem quòd iterum recreamur, dicente sancto Apostolo, *Factus est primus homo Adam in animam viuentem: nouissimus Adam in spiritum viuificantem. Sed non priùs quod spiritale est, sed quod animale, deinde quod spiritale. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis. Ergo sicut portauimus imaginem terreni,* id est sicut creauimus filios carnaliter, *portemus & imaginem cælestis.* id est quos creauimus carnaliter, spiritaliter recreemus: aut ipsi qui carnaliter creati sumus nutu creatoris, iterum eius gratia spiritaliter recreemur. *Hoc autem dico*, dixit Apostolus, *quia caro & sanguis*, id est prima tantùm generatione homines nati, nisi gratiam diuinam meruerint adipisci, *regnum Dei inuenire non possunt. Neque corruptio incorruptionem possidebit.*

1.Cor.15. 45.

Ibid.50.

LXXXIX.

Octogesimam & nonam hæresim Nestorius Constantinopolites Episcopus legitur incurrisse. Cõsuetudo est namque, vt vnum tractatum suum Episcopus Alexandrinus mittat ad Constantinopolim,

qui recitetur in Pascha, & tractatũ suum Constantinopolites, qui Alexandriæ recitetur. In tractatu suo Constantinopolites Nestorius scripsit Mariam non esse Theotocon, sed Christotocon. id est non Deum peperisse, sed hominem. Cyrillus Alexandrinus hoc dictum ita reprehendit, quo diceret per epistolam, vt si eum fortè fefellisset, emendaret dictum. Ex hoc ipso quo reprehensus est Nestorius à Cyrillo, cœpit Cyrillum hæreticum inclamare. Data est Synodus apud Ephesum, & nec sic emendare voluit Nestorius, vt diceret Mariam Deum & hominem genuisse, sed solum inquit hominem. Si enim dixerimus quia Deum genuit, fecimus matrem Deûm, sicut Gentiles. Maria ergo, inquit, templum Deo genuit, non ipsum qui in templo habitat. Accepit inducias, vt aut damnaret dictum, & rediret ad sedem suam Episcopus: aut si damnare noluisset, postea redire non posset. Noluit, & in eadem confessione permansit. Hunc Synodus apud Ephesum damnauit. in qua damnatione Romanus Papa Cælestinus scripsit, & omnes cum eo pariter Orientales atque Occidentales Episcopi subscripserunt.

XC.

Nonagesima hæresis, quam in præfatione nostra diximus de nomine Augustini Episcopi esse mentitam, Prædestinatorum nomen accepit. Hi electionem bonorum, & recusationem malorum, Deo decernente definiunt, non homine vel studente, vel negligente. Nolunt Dei iura, vel ab studentibus custodiri, vel à neglegentibus violari. Dicunt, etiamsi voluerit bonum facere qui ad malum prædestinatus est, ad bonum peruenire non poterit. nam qui ad bonum prædestinatus est, etiamsi neglegat, ad bonum perducetur inuitus. Dicunt baptismatis vndam non vniuersa peccata mundare. Dicunt, ita antecedit gratia liberum arbitrium, vt antè accipiat homo quàm petat, antè inueniat quàm quærat, antè ei aperiatur quàm pulset. Dicunt nullum ad Christi fidem accedere, nisi fuerit à Patre tractus inuitus: illud adtendentes, *Nemo venit ad me, nisi quem pater adtraxerit*. Dicunt omnia non in re, sed ita in spe fieri, vt quòd dicit Apostolus, *Spes quæ videtur non est spes*, etiam hoc mysteriis adplicent dictum, & dicant, Ea quæ percipiuntur, videntur quidem esse, Ioan. 6. 44. Rom. 8. 24.

ſed non ſunt. Dicunt, plus obfuit ad nocendum Adam generi humano, quàm Chriſtus in ſubueniendo. Nam Adam aiunt quod nocuit ita manet, vt hoc nec paſſio Chriſti, nec baptiſmatis ſanctificatio poſſit auferre.

VERVM quid moras tibi, ô lector ſancte & ſtudioſe, incutimus? Librum eorum tibi integrum, ſicut eſt editus, in iſto corpore præſentamus. cuius lectione cognoſces, definitiones eius à metatoribus Antichriſti adinuentas. Quotienſcumque autem contra eos ſuſcepimus, dixerunt nos ex hæreticorum argutiis contra ſe agere. Videntes enim ſe ita ſuperari, vt ſuſpirare non poſſent, hanc calumniam ſemper catholicis niſibus inrogarunt, vt dum timent ſe hæreticos infamari, in ſilentio veritatis loquelam artarent. Eorum ergo ob cauſam omnes hæreſes à Simone memorantes hucuſque deteximus, vt probemus nos ſoli fidei catholicæ eſſe concordes. Rogamus te, domine Pater cæli & terræ, qui cum Filio tuo, & Spiritu ſancto, vnius veritatis obtines maieſtatem, vnius maieſtatis obtines deitatem, vnius deitatis obtines Trinitatem, vt nos adiuues con-

tra hostes tuos tela tractantes. Habeant illi castra Goliæ in Allophylorum acie constituta. Nos Hebræi, pueri tui Dauid pastoforium adsumentes, de lapide tuo angulari pugnemus. vt fidenter cum Apostolo tuo dicere valeamus, *Deo nostro gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum.* Sit pax omnibus Catholicis, & cum Angelis vna nobiscum voce exclament, decantantes, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. 1.Cor.15. 57.

EXPLICIT LIBER CATEGORICVS, SIVE ECDICVS, SIVE ACCVSATOR HÆRETICORVM, ET CATHOLICORVM DEFENSOR.

LIBER SECVNDVS SVB NOMINE AVGVSTINI CONFICTVS,

Nonagesimam hæresim continens, quæ adserit Dei prædestinatione peccata committi.

PARTICIPEM me intentionis vestræ, qui defenditis veritatem, fieri, fratrum spiritalium suggestio inuitauit. Vnde breuiter nisibus vestris me interserens, sermonis latitudinem fugi, sensúsque qui latum quærunt certaminis campum in angustum constitui. vt fastidium vobis lectionis auferrem, & occasionem defendendæ veritatis adferrem. atque dimicantes seruos contra voluntatem sui domini confutarem. eorum scilicet, qui dicunt, Deo inuito & nolente hominum moueri arbitria, ac de potestate mortalium Dei immortalis potestatem infringi. Huc adiciunt, homi-

nes per voluntatem suam sanctos fieri, & suo arbitratu ad Dei amicitias peruenire. Leui hos impulsione videbitis corruentes, à quibus sollicitudo humana & meliores & primas accepit partes, quibus excluso Deo dicitur homo, non ordinatione Dei, sed sua se posse voluntate saluare. Vos autem, ô filij caritatis, zelum fidei signatum in vestris sensibus retinentes, * estote securi de ordinatione Dei, I.
quam prædestinando constituit. certáque sit nostris sensibus Apostolico ore dicta sententia, *Quoniam cui vult Deus* Rom.9.
miseretur, & quem vult indurat. Non est 16.
enim volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. quia *habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere vnum vas ad honorem, alium ad contumeliam.* & inde est quòd caro aduersatur spiritui, spiritus carni. *Hæc*, inquit Apostolus, *inuicem aduer-* Gal.5.17.
santur, vt non quæ vultis illa faciatis. In opere enim suo Deus omnes homines antè præuidit, & quid vnicuique competeret præuidendo constituit. Hoc maiestatis eius singulare indiciũ, in quo parem non habet. Deus solus est enim, qui cogitanda, loquenda, operanda præsciit. & quia presciit cunctorum generaliter gesta

antequã fierent, merita disponendo quasi facta conspexit. Et idcirco res, quasi oculatas & sibi in manifesto positas, tunc quando præsciit prædestinauit, & constituit qui conformes fierent imaginis filij eius, vt esset & Filius Dei primogenitus in multis fratribus. quos autem prædestinauit hos vocauit, quos vocauit hos iustificauit, & quos iustificauit ipsos & magnificauit. Vnde & propheta dicit,
Hier.10. 23. *Non est in homine via eius.* Quid putatis vos, ô fragiles, ô caduci, miseri & mortales homines, si quid bene agitis esse laudandos, aut fortè delinquentes prorsus esse damnandos? cùm ideo lex loquatur, vt timorem incutiat. ceterùm nihil fit nisi quod voluerit Deus. Quem voluerit Deus sanctum esse, sanctus est, aliud non erit: quem præscierit esse iniquum, iniquus erit, aliud non erit. Prædestinatio enim Dei iam & numerum iustorũ, & numerũ constituit peccatorum, & necesse erit constitutum terminum præteriri non posse. Hoc autem non quasi personarum acceptor constituit, sed quasi præscius omnium futurorum. Non enim per acceptionem personæ, sed per præscientiam Deus prædestinationem suam fixit

atque cõstituit. Iam quos præsciit nullo-modo cõuerti, hos prędestinauit ad mortem: quos præsciit omni modo conuerti, hos prædestinauit ad vitam. Miror autem quòd testimonia veteris testamenti contra auctoritatem noui proferantur. Solent enim sancti Ezechielis prophetæ testimonia vsurpare, dicentis, *Hæc dicit Dominus. cùm dixero impio morte morieris, & conuersus fuerit ab impietate sua, viuo ego dicit Dominus vita viuet.* Hoc, vt dixi, in veteri lege scriptum est pro tempore captiuitatis, pro causa qua ipsa captiuitas facta est, pro persona populi cui inrogata est, vt disceret in captiuitate positus pro peccatis suis se iugo Assyrij regis esse subiectum. Certè pro peccato captiuitas facta est: & vt quid simul captiuitatem iusti cum peccatoribus incurrerũt, nisi quia mysteria Dei à nostra fragilitate penitùs sciri non possunt? Hoc ergo mysterium in veteri lege scriptum est. In nouo autem Apostolus clamat, *Vasa iræ apta in interitum.* & ideo scriptum memorat, Deum dixisse per præscientiam suam, * *Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Cùm enim nondum nati fuissent, nec aliquid egissent boni vel mali, ex præscientia dictum

Ezech. 18.
Rom. 9. 22.
2.
Rom. 9. 13.

est, quòd vnus haberetur odio, alius amaretur. Hæc à nobis adinuenta non sunt: * nec dicimus aliquid præterquam
3. euangelizauit Apostolus. Per præscientiam Dei prædestinationem ipse factam
Rom. 8. 30. commemorat. De Deo ipse dicit, *quos vocauit, hos prædestinauit*. Si præscientem, & prædestinantem, & vocantem, in Apostolo legitis, nobis vt quid impingitis crimen ob hoc quòd dicimus * præ-
4. destinasse Deum homines, siue ad iustitiam, siue ad peccatum, ne videretur ipse sibi quasi non prouidè facere homines, qui facerent quod nolebat? Inuictus enim in sua voluntate permanet Deus, cùm homo adsiduè superetur. Si ergo inuictum confitemini Deum, confitemini & hoc, quia quod eos voluit ille qui condidit, aliud esse non possunt. Vnde col-
5. ligimus apud animum,* quos Deus semel prædestinauit ad vitam, etiamsi neglegant, etiamsi peccent, etiamsi nolint, ad vitam perducentur inuiti: quos autem prædestinauit ad mortem, etiamsi currant, etiamsi festinent, sine causa laborant. Nec hoc sine magisterio admittas
6. euidentis exempli. * Iudas quotidie verbum vitæ audiuit, quotidie adhæsit Do-

mino, quotidie virtutibus occupatus, quotidie ipsum Dei Filium monitorem audiuit: & quia prædestinatus est ad mortem vno ictu subitò interiit. Saulus quotidie persecutor, quotidie lapidator Christianorum, quotidie vastator Ecclesiarum: & quia prædestinatus est ad vitam, vno ictu subitò vas electionis est factus. Quid ergo tu, qui in peccatis permanes, expauescis? si te Deus dignatus est, sanctus eris. aut quid tu, qui in sanctitate viuis, sollicitus redderis quasi tua te sollicitudo conseruet? si Deus noluerit, nunquam corrues. Vterque de Deo securi estote. Numquid tu qui sanctus es, & sollicitus es ne corruas, & die noctúque orationibus ades, occuparis ieiuniis, & diuinis lectionibus diligenter insistis, exhortationibus vacas, atque omnibus sanctis studiis quotidie immines, numquidnã tuo hoc studio saluus eris? Numquid sanctior eris Iuda, qui accepit potestatem infirmos curandi, dæmonia fugandi, mortuos suscitandi, calcandi super serpentes & scorpiones, collega Apostolorum, Christi discipulus, & tamen quia prædestinatus est ad mortem, mortem æternam inuenit? Cessa de te, ô homo,

cessa, inquam, de virtute tua esse sollicitùs, & de Dei tantùm confide voluntate securus. Nihil enim boni tu Deo obtinebis inuito. sed si te dignabitur Deus vt in bono permaneas, saluus eris. Tu quoque, qui in peccato desperatione vana concuteris, disce à Paulo Apostolo, quis vnquam par eius potuit sceleribus inueniri. Numquid tu aliquando peiora potuisti, quàm ille commisit, perpetrare peccata? Et tamen, quia prædestinatus ad Apostolatum, euasit subitò vniuersa crimina, & ab inferioribus inferis ad superiora superiorum ascendit.
7. * Omnes itaque, quos scit dignos salute redemptionis suæ Deus, hos ad salutem prædestinauit: & hos tantùm saluat, quos se ad salutem prædestinasse cognoscit. Salus enim Dei non voluntati hominis seruit. ipse enim scit cui quid faciat. Nec enim antecedit humani arbitrij libertas gratiam Dei, sed antecedit gratia Dei humani voluntatem arbitrij.
8. * Vana est enim & infructuosa voluntas hominis, & vanum est humanæ voluntatis arbitrium.
9. * Errat qui se putat per id quod vult bonum peruenire ad Christum, cùm ipse
Ioan. 6. 44. Christus dicat, *Nemo venit ad me, nisi quem*

quem Pater adtraxerit. Qui melius sapi-
tis à Christo, dicite si mentitus est Chri-
stus: & ita demum* adserite nos contra
Christi regulam istam fixisse sententiam.
Si enim verum dixit Christus, non men-
timur quòd dicimus prædestinatos trahi
ad vitam, quia vita ipse est.* Quòd si ad- 10.
grauat vos vis testimonij Euangelici, qui
contra nostram venitis sententiam, &
non potestis adgrauati pondere sententiæ
nobis dare responsum, saltem Apostoli
nobis definitionem exponite, qui dicit:
Non est volentis, neque currentis, sed mi- Rom.9.
*serentis est Dei.** Quantumcumque igitur 18.
studij sui vires ad ædificandum moueat 11.
humana voluntas, casso certamine niti-
tur. Aut quid vigilantiam suam putat ho-
minis fragilitas æternis desideriis profu-
turam, cùm propheta euidentibus excla-
met documentis dicens, *Nisi dominus æ-* Psal.126.
dificauerit domum, in vanum laborauerunt 1.
*qui ædificant eam. Nisi Dominus custodierit
ciuitatem, in vanum vigilauerunt qui cu-
stodiunt eam?* Quid est quòd contra di-
uinos apices, & contra consciētiam suam,
sperat se quispiam ædificationi studere,
cùm his sacris apicibus doceatur ædifi-
catio hominis non esse certa, sed vana?

12. * Sed si contra nos venitis, non contra nos venitis, sed contra eum qui dixit, *Nisi Dominus ædificauerit domum,*
Psal.126. 1. *in vanum laborauerunt qui ædificant eam. Nisi Dominus custodierit ciuitatem, in vanum vigilauerunt qui custodiunt eam.* Ergo nesciit quia non erat vtile populo Dei qui hæc fecit scribi, & per posteros vsque ad finem sæculorum dirigi? Vos itaque, qui ista reprehenditis, auferte hæc de libro psalmorum, quia legentes & psallentes hos versiculos, vt dicitis, ædificari non possunt.
13. *Sed quid putant isti se voluntate sua ad fructum posse ædificationis adtingere, cùm nec ipse vas electionis suam se adserat potuisse voluntatem implere? Dicit enim de seipso Apostolus:
Rom.7. 19. *Non quod volo bonum hoc ago, sed quod nolo malum illud facio.* Si ergo Apostolus quod vult bonum implere non præualet, quomodo isti dicunt per voluntatē suam ad fructū se gratiæ peruenire?
14. * Apostoli verba sunt, nostrum nihil adiungimus. ipse de se dicit, *Non quod volo bonum hoc ago, sed quod nolo malum illud facio.* Et nos culpatis, quia dicimus,
15. * non
17. vocantur nisi prædestinati.* Antecedit enim gratia Dei voluntatē hominis. Prior

est enim Deus in bono hominis: homo autem, etiamsi optimus sit, in omni bono vix nouissimus inuenitur. Date primas partes Deo, vt superbiam euacuetis humanam. Quòd si volueritis superbiam nutrire hominibus, apparet vos ruinam generis humani perquirere, quia docetis, in bono opere non Deum antecedere, sed hominum voluntatem, vt ipsi videantur magis Deum, vt bonum faciat, suis suggestionibus admonere. quasi qui non faceret bonum nisi ipsi dixissent: cùm constet Deum nullo suggerente, nullo rogante, bona omnibus hominibus condonare. Non enim dicit Apostolus, cùm rogaremus, sed *cùm inimici*, inquit, *essemus, reconciliati sumus Deo, non per voluntatem nostram, sed per mortem filij eius.* Rom. 5. 10.
Vbi est ergo voluntas hominis? exclusa est. quare? quia non omnis qui vult ipse saluatur. quia si omnis qui vellet saluaretur, nullus à salute poterat effici alienus. Omnis etenim homo saluari vult, sed non omnis saluatur homo: saluatur autem is quem voluerit Deus. vtique inquam is quem voluerit Deus. vt exclusa hominis voluntate, suam plenã ex integro gratiam manifestet. Quòd si aliquem vult Deus

16. bonum esse; & bonus non est,* ergo homo vincit Deum. Vincit enim Deum, si Deus eum vult esse bonum, & bonus non est. Dei ergo voluntas & effectus est in
18. bono hominis. * Non enim cùm rogaremus, neque cùm peteremus, sed cùm inimici inquit essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius. Cùm autem pro omnibus mortem filij eius legitis, miror quomodo omnes intelligatis, cùm paucos vix ad salutem cernatis adtingere.
19. * Vbicumque autem omnes legitis, generaliter omnes vultis intellegi, cùm omnes sæpè pro parte doceantur. Nam cùm di-
Psal.12.3. citur, *Omnes declinauerunt*, non tamen
Ps 113.11 omnes declinauerunt, & *omnis homo mendax*, non tamen omnis homo mendax,
Eccl.15. quia de quodam legimus, *Erat homo ve-*
8. *rax*. & illud, *Viri mendaces, non erunt illius memores: viri autem veraces inuenientur in ea*. Pars ergo maxima omnes videtur significare, cùm vtique constet, non debere omnes intellegi. Et hoc miror,
20. quòd *clausis oculis trãsitis hostis insidias, vos qui dicitis voluntatem hominis aliquid adquirere posse virtutis: non adtendentes quantæ ruinæ castitatis per diabolum fiant, quantáque crimina concu-

piſcentiæ, auaritiæ, liuoris, ac perfidiæ, quotidie perpetrentur. Quæ vtique ſi videretis, non laboraremus vobis oſtendere damna virtutum, & victorias vitiorum. Si integra enim eſſet libertas arbitrij, iſta non fierent. * Per præuaricatio- 21.
nem itaque primi hominis periit ab hominibus libertas arbitrij. Sed vos * hære- 22.
ſem Pelagianam iterum renouatis, cùm dicitis per libertatem arbitrij homines finem ponere poſſe peccatis. * Excluditis 23.
enim gratiam per libertatem arbitrij. Aut enim libero arbitrio liberamur, aut gratia Dei eripimur. Eligite quid dicatis. Si gratiæ totum dederitis, vnum ſapimus: ſi libero arbitrio, ſciatis nos vobis conſentire non poſſe. * Vnde autem illi maior li- 24.
bertas arbitrij in bono, vnde iſti minor eſt, niſi quia Dei diſpenſatione cenſentur? In alio enim tenuem ſe exhibet gratia, in alio abundantem & largam, prout ipſa vult gratia, non prout nos volumus, qui à facturæ noſtræ ordine receſſimus. * In 25.
tantum denique vitiatam per præuaricationem Adæ hominis naturam agnouimus, vt inſtaurationem ſuam per Chriſtum non in re, ſed in ſpe fuerit conſecu- Rom. 8.
ta, dicente Apoſtolo, *Spe ſalui facti ſu-* 24.

mus. ſpes autem quæ videtur non eſt ſpes.
Si ergo ſpe ſaluati ſumus, adhuc rem in
26. præſenti ſæculo non accepimus. * Ideo
denique baptizati iterum carnaliter con-
cupiſcunt, & illos motus corporis patiun-
tur, quia ſpe non re conſecuti ſunt inſtau-
27. rationis auxilium. * Si enim re conſecuti
fuiſſent, poſt baptiſmatis gratiam non eſ-
ſet peccati poſſibilitas, nec voluntas. Ve-
rùm quia virtus baptiſmatis tanta eſt, vt v-
niuerſa peccata deleat, pullulatio tamen
peccatorum baptiſmatis vnda non ablui-
tur. ineſſe enim per Adam naturaliter
perdocetur. Nam illa membra, quæ in
baptiſmatis hora confuſione carent, poſt-
ea confuſionem recipiunt, qua euitant v-
bique conſpectum, & quærunt puden-
31. do ſecretum. *Quæ enim Deus membra
fecerat, præuaricatio in pudenda con-
uertit, & non dicuntur membra, ſed pu-
denda. Quæ pudenda in puncto illo ba-
ptiſmatis membra fiunt, ſed mox iterum
pudenda efficiuntur ex membris. non e-
30. nim re, ſed ſpe inſtaurati ſunt. * Concu-
piſcentia enim carnis, quæ per præuari-
cationem Adæ regnat in corpore tan-
quam lex peccati, iterum ſibi vindicat
baptizatum, totúmque animum eius co-

natur euertere. Hæc enim radix illius plagæ est, quam Christus saluauit. Saluauit autem sic, sicut Apostolus dicit, *Spe salui facti sumus.* Et iubet nos animum ad inuisibilia contemplanda transferre, nec de his quæ videntur præsumendo cõfluere. & ideo dicit, *Spes autem quæ videtur, spes non est.* *ne fortè æstimarentur 28.
per baptismum ita tolli peccata, vt etiam radices ipsæ peccatorum pariter euellantur. Motus enim ille pollutionis, qui per præuaricationem naturam inuasit, ita remanet in baptizato, sicut radix capilli, cùm fuerit nouacula in superficie emundatus & rasus. Rasus enim est, vt emundaretur locus: non est eradicatus, ne vlteriùs nasceretur.* Si enim ex integro per 29.
baptismum omnis præuaricationis Adæ fragilitas tolleretur, baptizati omnes nullo caloris motu traherentur ad crimina, nullus sordibus inquinaretur humanis, nullus cõcupiscentiæ stimulo pũgeretur. Sed quia spe salui facti sumus, quod adhuc non videmus, per patientiã exspectamus. Venit tempus, in quo neque nubãt, neque vxores ducant, sed sint sicut Angeli in cælis. Cùm enim corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc

induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est, *Absorpta est mors in victoriam. vbi est mors contentio tua? vbi est mors stimulus tuus? stimulus autem mortis peccatum. virtus verò peccati lex.* Tunc dicemus, Deo gratias qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum.

1.Cor.15. 54.

FINIS.

PROLOGVS
LIBRI SEQVENTIS.

FINITVS est liber inimicus hominum, contra fidem catholicam confictus. liber dolosus, circumdatus fallaciis, adulter integræ diffinitionis. quique, vt sanctus Cyprianus ait, falsa ostentat, vt vera subripiat. Qui sub specie pietatis editus, agit contra omnium instituta Sanctorum. Huius libri causa, vt memorauimus in præfatiuncula, omnium hæreticorum in vnum librum collegimus sectas, vt sciant defensores eius cunctis nos hæresibus aduersari, &

nullius contra eos vti consensu. Itaque ô sancta mater Ecclesia, puræ fidei genetrix, contra occultos hostes tuos, contra nouos barbaros pacificum habitum mentientes, contra eos qui per te contra te arma corripiunt, nostras vires exalta, & volentes inire certamen adiuua. contra hos præcipuè, contra quos adhuc nullus scribendo pugnauit, cùm illi scriptis suis, sub sacerdotis Augustini nomine, totum pene iam vulnerauerint mundum, vitiatos libros proferendo, & varias epistolas dando, quas memorati Hipponiensis Episcopi esse confingunt. Et vos omnes catholicæ fidei defensores precibus exoramus, vt exclusa omni occupatione, intentiùs nostrum prælium adtendatis. & futurum iudicem iudicij vestri ante oculos habentes, ex integro defendenda defendite, ex integro damnanda damnate. Cur autem; intermissis aliis prauitatibus, hunc librum in medium adtulimus solum, hæc ratio est, quia in modum Symboli eis quos deceperint tradunt. Hunc ergo totum per ordinem credidimus scribendum, ne videantur ea quæ facilè vinci poterant ex eorum libro fuisse discerpta, & illa callidè prætermissa, quæ ipsum

librum poterant ab accuſationis noſtræ iniuria vindicare. Nihil ergo prætermiſimus: ſed omne corpus eius his detegentes ſcriptis, gladium contra eum verbi Dei proferimus, atque in partes eum concidentes, ſingula quæque membra eius Catholicorum oculis denudamus. oſtendentes quæ venena in capite habeat, quæ in ore contorqueat, quas ex pectore ſagittas emittat: ac per ſingula membrorum officia aduerſarietatis eius arguentes aſtutias, & captiuum eum Eccleſiæ catholicæ pedibus proſternentes, omnibus eum facimus manifeſtum. vt ex hoc ipſe ſuî damnator exiſtat, qui catholicam doctrinam deſerens, conſenſum ſuum huius libri voluerit contagione violare.

LIBER TERTIVS

REFVTATIONEM CONTINENS libri ſuperioris ſub S. Auguſtini nomine confićti.

ACTENVS hæreticorum omnium incenſæ ſunt ſiluæ, in quibus patrocinante perfidia diuitiæ fidei peruaſæ ſunt, prædam paſſa Eccleſia, animarum ſanguis effuſus. Verùm quia ſolitum eſt ſpinis, poſt incẽdium iterum pullulare, falcem diuini iudicij teneamus, vt rediuiua & contra cælum euntia ſpinarum capita amputemus Non deerunt, procurante Deo, huic agro cultores, vt poſſint beati immaculati in via, immaculati in fide, qui ambulãt in lege Domini, abſque impedimento ſentium peruenire quò pergunt. Nonageſimam hæreſim Prædeſtinati fecerunt, oſtendentes libros falſos, quos Auguſtini confingunt, cuius dićta in multis locis leguntur iſtis libris valdè contraria. Datur ergo Catholicis

vera ſuſpicio, quòd tam ſcelerata dicta viri orthodoxi eſſe non poſſint, quæ dantes manus Mathematicis, dicunt humanum genus ita diuinis prædeſtinationibus ſubiacere, vt mala omnia quæ geruntur in ſæculo, Dei dicantur voluntate committi. Ne ergo participes nos eorum timor humanus aut verecundia faceret, omnium hæreticorum egimus curas, & inuenimus neminem peius potuiſſe errare, quàm hos qui dicunt mala omnia & crimina Dei prædeſtinatione committi. Habeant ergo omnes hæretici vnum librum, in quo eos non de poteſtate, ſed de ratione vera damnauimus, vt ſciant Prædeſtinati nulli nos conſentire hæretico. Habeant & Prædeſtinati vnum librum, in quo eos Deus ipſe conuincit, qui ſcit ſe nullum prædeſtinaſſe ad malum, omnes autem prædeſtinaſſe ad bonum. vt quod bonum eſt, ipſius comprobemus. Omnia enim bona, quæ faciunt nunc homines, aut quæ ab initio fecerunt, vel facturi ſunt, Dei gratiæ, Dei clementiæ, Dei dicimus auxilio, Dei etiam prædeſtinatione completa. Prædeſtinatione autem, non qua vim faciat Deus bonum nolentibus, ſed qua ipſe nun-

quam mutet ſententiam bonitatis, & inceſſanter ſit bonum volētibus promptus, malum autem volentibus imparatus. Si quidem venientibus ad bonum, fidei eorum ſtatim remunerationem exhibeat, conferendo indulgentiam peccatorum, & Dei filios faciendo: euntibus autem ad malum non ſtatim pœnam inferat quam merentur, ſed expectationis ſuæ pias largiatur inducias. Hoc propoſitum Dei prædeſtinatum confitemur & fixum. Ergo dum mala fiunt, non Deus ſuum propoſitum ſubduxit, ſed homo ſuum contemptum induxit: nec Deo volente factum eſt aliquando peccatum, ſed homine eſt negligente commiſſum. In tantum Deo nolente humanum deliquit genus, vt ſemper peccata exercentibus iraſceretur, & iuſtitiam agentibus ſubueniret. Denique dum totus mundus à iuſtitia declinaſſet, & dignus eſſet diluuij perire naufragio, docetur Deus voluiſſe eum per ſuam correptionem ſaluari. Nam quid eſt quod Apoſtolus Petrus dicit? *Expectauit Dei patientia eos qui increduli fuerunt in diebus Noë, cùm fabricaretur arca.* Dicite nobis, quid expectabat Dei patientia? Numquid prædeſtinatam perdi-

1. Petr. 3. 20.

tionem, an prouocatam conuersionem? Fabricatio itaque arcæ diluuij extitit prędicatrix. Clamabat ascia, sonabat malleus, contestabatur serra, & ipsa infidelibus prædicabant ferramenta diluuium. Datis itaque centum annorum induciis, præcessit lex, quæ perituros diceret posse pœnitendo euadere: quam non prædestinatio impediit, quæ negaret posse corrigendo saluari. Si enim prædestinatio finibus suis terminũ fixit, iniusta est lex, quæ fines cupit inuadere alienos. Ergo vt prædestinationem constituas, præcepta conuince. da legi repudium, vt regnum prædestinationi inducas. lex enim imperare omnibus semper voluit, & nunquam vlli seruire. Si ergo prædestinatio imperium legis euacuat, & lex prædestinationis iura conturbat, vna è duabus tyrannidem gestat. Eligite nunc, catholici, cui colla subdamus. Si legi, negemus prædestinationem ab imperio suo legem excludere. quia lex dicit, Custodi præcepta mea, & viues: prædestinatio autem dicit, Vasa iræ iam aptata ad interitum, & vasa misericordiæ quæ vocantur ad vitam. Vtrumque scriptum est: quid nunc faciamus, eligite. Si iam sunt vasa iræ aptata à Deo vt

peccent, & sunt vasa misericordiæ aptata ad vitam vt viuant, fundamus nos omnes prædestinationis imperio, & legem cum suis prædicatoribus expellamus. Et ne fortè hoc ausu facinoris nouum putetis esse peccatum, fecit hoc ab initio omnis turba peccantium. Nam vtquid interfecta est Prophetarum, & Apostolorum, & omnium turba Sanctorũ, nisi hac de causa, quia legem Dei humanis sensibus ingerentes, arguebant in peccatoribus vitia? Qui si voluissent adulationis voce regnum prædestinationis inducere exclusa lege iustitiæ, nullus fuisset occisus. Dicebant enim illis, sicut scriptum est, *Nolite prædicare nobis dura.* Quid est, nolite prædicare nobis dura? Hoc est sine dubio, nolite nobis per legem comminantem prædicare supplicia. Illi ad hæc, si vos nostri temporis monitores audissent, habuerant illis in his verbis adulãdo seruire, & sicut vos facitis, per legis eos testimonia malè interpretata decipere.

T. Verba Prædestinatorum.

Estote securi de ordinatione Dei, « quam prædestinando constituit. Cui vult « Deus miseretur, & quem vult indurat. « Non est enim volentis, neque currentis, « sed miserentis est Dei. Potestatem habet «

„ figulus luti ex eadem massa facere vnum
„ vas ad honorem, alium ad contumeliam,
„ caro aduersatur spiritui, spiritus carni.
„ Hæc inuicem sibi aduersantur, vt non
„ quæ vultis ipsa faciatis. Iam prædestina-
„ uit Deus quos præsciit. & quos præde-
„ stinauit, hos vocauit: quos vocauit, hos
„ iustificauit: quos autem iustificauit, hos
„ magnificauit. Non est in homine via eius.
„ Quid putatis vos in eo quod bene agitis
„ esse laudandos, cùm ideo lex loquatur,
„ vt timorem incutiat? cæterum nihil fit,
„ nisi quod voluerit Deus. quem voluerit
„ esse sanctum sanctus est, aliud non erit:
„ quem præscierit esse iniquum, iniquus
„ est, non erit aliud. Prædestinatio enim
„ Dei iam & numerum iustorum, & nu-
„ merum constituit peccatorum. & neces-
„ se erit constitutum terminum præteriri
„ non posse. Hæc quæ vos dicitis si dixis-
sent, hominum quidem temporales eua-
serant iras, sed inuenerant Dei æterna
supplicia. Non ergo hoc dixerunt, sed
dixerunt, *Hæc dicit Dominus, si volueri-
tis & audieritis me, quæ bona sunt terræ
edetis. si autem nolueritis, neque audieritis
me, gladius vos comedet. Os enim Domini
locutum est hæc.* & iterum, *Hæc dicit Do-
minus:*

minus, Quia vos recessistis à me, & ego recedam à vobis, & tradam vos Assyriis in depradatione. filios vestros in conspectu vestro occident gladio, & uxores vestras abducent, quoniam contempsistis legem meam, & qua ego nolui elegistis. & iterum, Hæc dicit Dominus: *Numquid opprobrium factus sum domui Israel, quoniam me dereliquerunt, & pracepta mea & legitima mea computauerunt pro nihilo?* & iterum, *Quoniam vocaui & contempsistis, ego quoque in vestra perditione ridebo, & gratulabor dum venerit super vos repentina calamitas.* Hæc & his similia dicentes, diuersis sunt interfecti suppliciis. Vnde & Dominus ad populum ciuitatis, in qua prophetæ fuerant interfecti, clamat tam in prophetis, quàm in euangeliis suis dicens, *Hierusalem, Hierusalem, qua occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt, quotiens volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos suos sub alis suis, & noluisti?* Noluisti inquit quod volui, voluisti quod nolui. Si ergo noluit Deus quod illi voluerunt, & voluit quod illi noluerunt, aut coactus à potentiore alio prædestinationem constituit, aut si ipse constituit, calumniam fecit. Vt quid enim dicit ho-

Esa. 1. 19.

Prou. 1. 26.

Matth. 23. 37.

mini, hoc volui quod noluisti; si scit se eum prædestinasse ne vellet? Secundum vestram blasphemiam excluditur reatus hominis, & apparet calumnia Dei: & probatur innocens qui delinquit, & iniustus qui punit. Dolendum enim est peccanti potiùs quàm irascendum, quia vim passus est à prædestinatione diuina, cùm rueret ad præcipitia criminum. Hoc enim voluit qui creauit. qui enim creauit ipse prædestinauit. Quod si ita est, constat non suum esse vitiũ omnino qui peccat. Si ergo nõ suum habet vitiũ omnino qui peccat, & constat à iusto Deo extranea esse vniuersa quæ damnat, cuius inuenitur factũ, huius inuenietur esse peccatum. Nulla enim ratio patitur, vt vbi alter prædestinator est, ibi alter præuaricator esse dicatur: nec recipit hoc boni & iusti æquitas, vt prædestinationem suam crimen faciat alienum. Ergo vt peccantem punias, ostende prædestinantem: da auctorem prædestinationis, vt possis iudicem monstrare peccati. quia vnum eumdémque ostendere non potes prædestinantem atque damnantem. Si enim Deus auctor est prædestinationis, & operum nostrorum ipse est constitutor, ostendite

alium qui puniat prædestinata peccata: aut si quasi iustus iniusta humani operis facta condemnat, huius iniustitiæ alium nobis prædestinatorem ostendite. Cui enim displicet factum, nunquam potuit ab eo vt fieret constitutum. Perquàm enim stultum est, si ipsum prędestinatorem eundem damnatorem operum confiteris. Nullus enim tam impius quàm is qui rem à se præordinatam exhorreat, & id puniat factum, quod ipse præordinauit vt fieret. Nisi si fortè, animo ad meliora conuerso, mutabilitate consilij, quod priùs fecit iudicat esse damnandum. quod qui agit doctrina melioris impellitur. Qui verò in omnipotentiæ virtute consistit, & nec parem nouit, nec superiorem metuit; dicite nobis prædestinationem suam quo cõpellente damnauit? quia si prædestinati opera rea est, multò magis prædestinantis ordinatio criminosa. Si enim is qui prædestinatus est, per prædestinationem ipsam reus est, quanto magis ille, cuius prędestinatio facta est, vocatur in culpam? Cauete, obsecro, ne hæc adulterini seminis zizania casto Ecclesiæ dogmati aspergantur. quia peccatum non à prædestinante dirigitur, sed à delinquente com-

mittitur. Recedant ergo vana argumenta verborum. Nihil habent omnino commune præuaricatio delinquentis & prædestinatio vindicantis. quia peccatum in voluntate transgressoris est, prædestinatio autem in redemptoris est ordinata virtute. Non enim aliud prædestinauit iste qui condidit, nisi vt secundum eius homo possit viuere voluntatem. Nefas est enim, & nimis est criminosum, vt præsumptio hominis ex Dei credatur prædestinatione descendere, & delinquentis vitium præordinatio futuri iudicis æstimetur. Occurrunt hoc loco, & dicunt, per præscientiam Deus prædestinationem suam constituit. Nam quos præsciit nullo modo conuerti, hos prædestinauit ad mortem: & quos præsciit omnimodò conuerti, hos prædestinauit ad vitam. Videamus nunc, si non iniquis ambagibus iudicium Dei ad præiudicium iustitiæ trahitis. Ergo adhuc non sunt creati homines, & iam à iusto Deo præiudicium patiuntur? Videtur mihi quòd alterum vobis inuenissetis Deum, qui tam impius sit, vt à præiudicio circumueniat humani generis massam, & nondum nati hominis merita dispungendo constituat,

ac prædestinationis suæ vinculo ad peccandum adstringat. & cui adhuc conceptio non est, iam illi præparet æterna supplicia: & cui adhuc non dedit lucis huius labentis transitoria munera, iam illi perpetuas tenebrarum præparet pœnas. Quærite vobis, vt dixi, alterum Deum de quo ista dicatis. Nam hunc pium & clementem nostrum nunquam ad hoc prouocabitis, vt saltim blasphemiis vestris commotus, etiam vobis hoc faciat. Nam qui vos patienter tolerat, nescio iam cui peccanti non parcat. Quotidie nobis iniustè agentibus subuenit, & recentioribus delictis subinde recentiora indulgentiæ suæ dona largitur, & vos dicitis, Iam ante mundi constitutionem indignatus nobis pro futuris peccatis prædestinauit sententiam. In præsenti se blasphemantibus veniam tribuit: & vos dicitis, Iam tunc indignatus est contra peccaturos, & prædestinauit eos ad mortem, quando prima liniamenta generationis humanæ formauit. Iam ergo tunc egit iudicium mundi, antequàm ipsum mundum statueret, vt iam post finem sæculi non inueniat quem punire. Laborem sibi fortè voluit tollere, & ne non occurre-

ret post facta sua homines iudicare, antè eos prædestinauit ad mortem, quàm crearentur ad vitam. Et tamen, si ipse creauit quos prædestinauit ad pœnas, præuenit meritum occidendi, & qui adhuc non cœpit viuere, sententiã iam æternæ mortis accepit. Hoc Deus noster nunquam fecit. si vester est aliquis alius, ipsi istas inrogate blasphemias. De Deo autem nostro dicit propheta, *Viuo ego, dicit Dominus, quia cùm dixero peccatori, morte morieris, & peccator se abstulerit à via sua mala, & ab studiis suis pessimis, viuo ego dicit Dominus, vita viuet, & non morietur in delicto suo quod fecit. Et si dixero iusto vita viues, & recesserit posthæc à iustitia sua, viuo ego, dicit Dominus, quia morte morietur. iustitiæ eius non liberabunt eum. in die qua recesserit à iustitia, & fecerit iniquitatem, in iniquitate sua morietur.* Vides nostrum Deum, ex vtroque latere, & iustum monere, ne per securitatem corruat, & peccatorem adloqui, ne pro desperatione non surgat. Si alicubi vos legistis de Deo, Viuo ego dicit Dominus, quia quem prædestinaui ad vitam, aliud non erit, & quem prædestinaui ad mortem, sine dubio morietur, quis vos ferret

Ezech. 33.

ista docentes? Ecce contra sententiam vestram Deus loquitur, & ipsi Deo de se testimonium danti non creditis. Nec iustus securus sit, inquit, si dixero ei vita viues: quia si recesserit à iustitia, in iniquitate morietur. & cùm dixerim peccatori morte morieris, & conuersus fuerit, viuo ego dicit Dominus, iniquitatum eius non recordabor, vita viuet. Nolo enim mortem morientis, tantùm vt conuertatur & viuat. Occurrunt nobis iterum clamantes, Hoc in veteri lege scriptum est, in nouo autem Apostolus clamat, *Vasa iræ aptata in interitum.* Ergo si ante aduentum pietatis pietas iam exuberabat, quanto magis nunc, vbi pietas ipsa pro impiis sententiam impietatis accepit, vt impios à reatu suo absolueret, & eos ad indulgentiæ gratiam reuocaret? Videamus ergo vasa iræ quo ordine aptentur in interitum. Audi Apostolum, non Dei præordinationi hoc, sed hominis negligentiæ vel diligentiæ adplicantem. *In magna, inquit, domo non sunt tantùm vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia. & quædam quidem sunt in honorem, quædam autem in contumeliam. Si quis ergo mundauerit semetipsum ab his, erit vas*

Rom. 9. 22.

2. Tim. 2. 20.

in honore sanctificatum, vtile Deo ad omne opus bonum paratum. Ergo vasa aptata iræ in interitum, si se emundauerint ab his pro quibus aptata sunt in interitum, erunt vasa in honore sanctificata, & Deo vtilia ad omne opus bonum parata. secundum quod suprà dixit ad prophetam, *Cùm dixerim peccatori, morte morieris*, hoc est, cùm dixerim, eris vas aptatum ad interitum, & hic peccator conuerterit se ab iniquitate sua, hoc est, cùm sit vas aptatum ad interitum, mundauerit semetipsum ab his, erit vas in honore sanctificatum. Posteaquam hinc eos superaueris, ad obscuriora loca scripturarum confugiunt, vt sagittent in obscuro
2. » rectos corde. * Nescitis, inquiunt, quia
» scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem
» odio habui? Cùm enim nondum nati fuissent, nec aliquid egissent boni vel mali,
» ex præscientia dictum est, vt vnus haberetur odio, alius amaretur. Necesse nobis erit in hoc loco, de lumine sacræ legis interpretatiunculæ huius lumen incendere, vt detegamini, non aliud in obscuris locis vos figere, nisi vt simpliciter ambulantes exspolietis catholicos vestitu deaurato, & induatis eos pannis hæreti-

corum sordibus plenis. In Geneseos libro de Rebecca dictum est, *Duæ gentes & duo populi de tuo vtero prodient, & populus populum superabit, & maior seruiet minori.* Gen.25. 23.
Prophetia ergo non de his est qui secundum carnem nascebantur, sed de duobus populis Iudæorum & Gentium. in quo maior populus Iudæorum seruiet minori, id est Gentium. Sic enim & sequitur Apostolus, *à præsciente*, inquit, *dictum est, quia maior seruiet minori.* Rom.9. 12. Vt quid hoc dixisti, ô beate Paule Apostole? peto vt respõdeas. Numquidnam propterea hoc dixisti, vt prædestinatio præiudicium nascituris adferret? Respondet ita Apostolus: Ego propter hoc dixi, maior seruiet minori, vt electio ex Gentibus fieret. Ergo si prophetiæ huius mysterium nobis interpretatur Apostolus, tu quis es qui aliter, quàm explanauit nobis magister verus, istum sensum exponas: cùm scias dictum ab eo, quòd *si Angelus de cælo euangelizauerit vobis præterquàm euangelizauimus vobis, anathema sit?* Gal.1.8. Occurrunt hoc loco renouato certamine dicentes:
*Nos non dicimus præterquàm euangelizauit Apostolus. Per præscientiam Dei prædestinationem factam ipse comme- 3.

„ morat. de Deo ipse dicit, *Quos vocauit,*
„ *hos prædestinauit.* Si præscientem & præ-
„ destinantem, & vocantem in Apostolo
„ legitis, nobis vtquid impingitis crimen?
Nos vobis crimen non impingimus, sed probamus. Siue enim vos peritos dicatis, arguimus non sic sensus Apostolicos vos debere concidere: siue vos probetis imperitos, increpamus non scientes præsumere non debere, & eius rei magisterium polliceri, cuius numquam voluistis esse discipuli. Vos enim, si voluissetis discere priùs, & sic docere, ab istis interpretationibus fugientes, à Dei æquitate nunquam recessseratis, nec diceretis, quia non om-
1.Cor.9. 22. nes homines vult saluos fieri. Apostolus autẽ legis peritus noster, omnibus se omnia factum dicit, vt omnes lucrifaceret peccatores. Iam enim didicerat, quia conclusit Deus omnia in incredulitate, & vult vt omnibus misereatur. Didicerat quòd omne os deberet obstrui, & subditus deberet fieri omnis mundus Deo, &
Rom.12. 3. ideo dicebat, *Dico autem per gratiam quæ data est mihi omnibus qui in vobis sunt.* &
Coloss.1. 28. iterum, *Corripientes omnem hominem, & docentes.* & iterum, *Idem Deus diues in om-*
Tit.2.11. *nibus vobis.* & iterum, *Apparuit gratia*

Dei omnibus hominibus, erudiens nos, & docens, vt sit omnis homo perfectus in Christo. Et quia sciebat Filium Dei pro omnibus natum, pro omnibus passum, ideo clamat, dicens, *Hoc placitum est coram Saluatore nostro Deo, qui vult omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire.* Vnde etiam quotidie nobis in Euangeliis suis ipse Dominus clamat, dicens, *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego vos requiescere faciam.* Vnde vt doceret se nullum hominem à sua largitate repellere, promptus, liberalis, abundans, nunquam minus faciens, loquitur in Euangeliis suis dicens, *Omnis qui petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur.* Nam & scriptura veteris Testamenti omnes ad audiendum gentes inuitans, dicebat, *Audite hæc omnes qui habitatis orbem, quique terrigenæ & filij hominum, simul in vnum diues & pauper.* Et ideo idem Apostolus, videns quia omnes homines vult Deus, non tamen omnes homines Deum volunt, futurum iudicium memorans clamat, dicens, *Omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, vt recipiat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bona siue mala.* Vnde

1. Tim. 2. 3.
Matth. 11. 28.
Matth. 7. 8.
Psal. 48. 3.
2. Cor. 5. 10.

& Apostolus Petrus, *Gratia*, inquit, *Dei super omnes, & in omnibus vobis*. Prophetæ omnes vocant, Apostoli omnes vocant, Christus omnes vocat, in toto orbe terrarum sacerdotes Dei innnumerabiles omnes vocant ad gratiam & ad misericordiam Dei, & ad indulgentiam. Soli duo, aut tres homunciones, cæcum habentes cor, egrediuntur cum his libris apostaticis, quos viri catholici esse confingentes, totum vulnerant mundum. quibus nouum genus blasphemiæ inducentes dicunt, quòd Deus non omnes homines vult saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire. atque vnius loci obscuritatem passi, tanto lumini, támque immenso splendori, tenebrarum suarum volunt inferre caliginem. Sed quia lux lucet in tenebris, & tenebræ eam non valent comprehendere, iuuante Domino, ex eius thesauris accipientes, locum quem putant hæresi suæ manum porrigere explanauimus. Dicamus nunc & de præsciētia & de prædestinatione. Præsciit Deus & prædixit quòd in semine Abrahæ, hoc est in Christo, benedicerentur omnes gentes. Quod dum fieret, Iudæi satis molestè ferebant. Nam ideo compre-

hendebant Apostolos, & in custodiis retinebant, dicentes eis, *Prædiximus vobis ne prædicaretis hoc nomen: vos autem replestis omnes doctrina vestra.* Act.5.28. Apostolus autem Paulus, videns Iudæos in eo deficere quòd gentes introirent ad fidem, & excluderēt Iudæos à priuilegio Synagogæ per priuilegium Ecclesiæ, adloquitur eos vt non cōtristentur, dicēs, Quid nunc prohibetis nos Gentibus loqui ne saluæ fiant, cùm sciatis Deum dixisse ad Abraham, quòd in semine tuo hæreditabo omnes gentes? Præsciit enim Deus, quòd Filium eius essent negaturi Iudæi, & essent ei Gentium populi credituri. Et ideo ait, Rom.8.29. *Quos præsciit, & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus.* Iudæi enim per circumcisionem filij Abrahæ docentur, Gentes autem per baptismum filij Dei fiunt, & est illis frater primogenitus Filius Dei. Vnigenitus inquam, specialiter Filius Dei, frater fit eorum qui generaliter filij Dei adoptantur. vnde & dicit Patri, *Narrabo nomen tuum fratribus meis.* Psal.21.23. Hos ergo gentium populos præsciit, vt diximus, quòd Filium suum, quem Iudæi crucifixuri erant, sincero corde susci-

perent, & vt decebat Dei Filium adorarent. Quos ergo præsciit, & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui, vt Filius eius esset primogenitus in multis fratribus. hos prædestinauit. quos autem prædestinauit, hos vocauit. Si interrogas Apostolum, quando prædestinauit? dicit tibi, tunc quando dixit Abrahæ, *In semine tuo hæreditabo omnes gentes.* Et ideo per Prophetam dicit, *Audite hæc omnes gentes.* Dicit ergo Iudæis, Nihil nouum vobis videatur fecisse Deus, qui voluit promissum patri nostro Abrahæ complere quod promiserat, vt in semine eius hereditentur omnes gentes. Ergo quia omnes gentes prædestinauit, omnes gentes conclusit in incredulitatem vt omnibus misereatur. Ergo quos prædestinauit hos vocauit, quos vocauit hos iustificauit auferendo vniuersa peccata: quos autem iustificauit, ipsos & magnificauit, id est filios Dei fecit. Quid ergo murmurantes estis ô Iudæi, prohibentes nos gentes adloqui? Si Deus pro nobis, quis contra nos? id est quid in nos mittitis manus, & in Apostolos Dei scandalum patimini? Si enim Deus filio suo non pepercit, sed pro om-

nibus nobis tradidit eum. Nota tibi, Prædestinate, quid dicat, ſed pro omnibus tradidit eum. Dicendo pro omnibus tradidit eum, & Iudæis amputauit ſcandalum, & veſtram intentionem excluſit. Miror autem prudentiam veſtram ſic legiſſe locum iſtum, *quos prædeſtinauit hos vocauit*, vt ad vnũ verſiculũ qui inantè eſt timuiſſetis accedere. Quando enim veniſtis ad hunc locum, quaſi ſatisfactum putantes intentioni veſtræ, noluiſtis inantè ad verſiculum qui vos conuincebat adſpicere, id eſt, *pro omnibus tradidit eum:* ſed clauſiſtis codicem, & cœpiſtis clamare, Non omnes vocat Deus ad gratiam ſuam, non omnes inuitat. & dicentibus noſtris, Ergo non omnes vocat? vos reſpondiſtis, Non omnes vocat. Stupentes itaque noſtri atque anxiantes, eo quòd audirent quod nullus vnquam hæreticorum dixerat, interrogauerunt peritiam veſtram dicentes, Vnde probatis quia non omnes vocat Deus ad gratiam ſuam? Ipſe Deus non vult eos vocare? an vult & non poteſt? an non merentur? Si vult & non poteſt, blaſphematur impotens: ſi poteſt & non vult, videtur iniquus: ſi ipſi non merentur, ergo iam gratia nõ eſt gra-

tia, & res meriti humani est vocatio, non gratiæ Dei. si autem gratiæ Dei est, & non meriti hominis, omnes vocat. *Omnes enim peccauerunt & egent gloriam Dei*, vt dicit Apostolus. & adiecit, *Iustificati itaque gratis in gratia ipsius in redēptionem quæ est in Christo*. Ecce gratis, ecce & redemptio. Audenter dico, vbi est præsumptio de merito humanitatis, non est gratia diuinitatis. omnia enim quæ gratiæ Dei esse credimus, meritis nostris adplicare non possumus. Ergo si gratiæ est & non meriti, quomodo vos dicitis aliquos non vocari, quia sunt eius vocatione indigni? Si enim nullus ex suo merito vocatur, sed ex dono gratiæ Dei, & alius vocatur alius recusatur, personarum Deus blasphematur acceptor. Arguuntur etiam Apostoli eius falsi testes indicij. Nam beatus Apostolus Petrus clamat, *In veritate*, inquit, *comperi, quia non est personarum acceptio apud Deum*: & beatus Paulus, *Non est enim personarum acceptio apud Deum*: & iterum Dominus dicit de seruis, *Eadem* inquit, *facite illis remittentes minas, scientes quia & vester & illorum Deus in cælis est, & non est apud illum personarum acceptio*. Si ergo ita est, immo quia ita est, vnde

Rom. 3. 23.
Ibid. 24.
Act. 10. 34.
Rom. 2. 11.
Ephes. 6. 9.

de probatis quia non omnes vocat ad gratiam suam? aut quem non vult saluare qui pro crucifigentibus orat? In hac hæresе diabolus tyrannidis suæ furore grassatur; vt letali plaga pene vniuersum vulneret mundum. Infert bellum creatura creatori, & dicit ipsum prædestinasse quod punit, ipsum vt fieret constituisse quod prohibuit. Quod quàm sit impium, quámque sacrilegũ, quamlibet imperitus agnoscet. Omne enim peccatũ tunc peccatum rectè dicitur, cùm & reatus delinquentis & æquitas iudicantis ostenditur. quia peccati supplicium præcedit semper meritum facti: reum autem nemo facit, nisi eum qui potuit declinare peccatum. Peccatum ergo inter prædestinantem & operantem discerne, vt illius factum malum hic, quasi alienum à se, aut damnet, aut corrigat. A iusto autem Deo aliena sunt vniuersa quæ damnat. Vnde si prædestinatio in peccantem ostenditur, nihil iusto iudici probatur debere peccator: quia cuius adseritur prædestinatio, huius etiam operatio comprobatur. Videtisne obsecro, quàm grauiter blasphemetur his adsertionibus Deus? Si enim prædestinationis eius vis eousque adducitur, vt eius

dicatur prædinatione peccatum, fructus malus non nisi ex impia radice procreatur. Erit ergo secundũ Manichæum alius Deus malorum, alius bonorum: vt quæ bona sunt bono adscribantur, & quæ mala sunt malo. ne videamur peius Manichæis inclamare blasphemium, cùm vnum eundémque Deum, quem bonum confitemur & iustum, hunc prædestinasse omnia scelera æstimemus. Recedant igitur vana argumenta verborum. Nihil habet commune præuaricatio delinquẽtis & prædestinatio vlciscentis: quia peccatum in contemptu transgressoris est, vltio verò in iudicis æquitate consistit. Tollite itaque è duobus vnum, aut iudici prædestinationem vt probetis iustum, aut alterum iudicem futurum ostẽdite. Nulla enim ratione constitutum suum poterit punire qui iudicat: quia si malum prædestinationi dederis Dei, voluntati hominis dare non poteris. Aut enim accusa reatum in homine, & tolle te à blasphemio Dei: aut si prædestinationem à Deo asseris constitutam esse peccanti, reatum quidem peccatori tulisti, sed Deo crimen impingis. Certè peccatum certum est nihil aliud esse, quàm præuarica-

tionem hominis, & prædestinationem nihil aliud, nisi ordinationem Dei. Quomodo ergo tam diuersa sibimet támque contraria ad vnam compaginem venire potuerunt, vt quod bonum Dei est malum hominis fiat, & delinquentis vitium dicatur præordinatio prohibentis? Illud autem cur non consideratis, qui prædestinatione Dei putatis homines consentire peccatis? Omne certè peccatum vult & desiderat diabolus fieri. & creditis quòd prædestinationem suam Deus ad diaboli desiderium, & ad hominis interitum posuit, & voluit prædestinationem suam seruire voluntati diabolicæ, vt ad libitus dæmonum homines, ante propriæ voluntatis meritum, reos iam addiceret inimico? Hactenus blasphemias huius loci detexisse sufficiat. Pauido enim corde intolerabili tremore deficio. Octoginta & nouem hæreses in primo libello conscripsimus. nullam ita hominibus ad crimina fræna laxasse conspeximus: nullam sic blasphemias in Deum adstruentem inuenimus. Fateor, catholici confessores, crescunt eis in hac defensione blasphemiæ. Peto itaque vestræ fidei puritatem, vt dimicantem me vestris precibus adiu-

uetis, contra hos agentem, quorum tota verba blaſphemiæ ſunt. Fateor inquam cariſſimi, vniuerſa mei corporis membra torpeſcunt, animus deficit, auditus intremuit, facies pallore diſtabuit, capillorum ſeges in vertice riget, mens intus cum ſuis conſiliis metu quaſſante adflicta eſt, lingua ipſa in ſuo atrio moueri non præualet: quoniam contra eos loquimur, qui dicunt Deum diaboli voluntati ſer-
4. » uire. Iam enim, inquiunt, prædeſti-
» nauit Deus homines, ſiue ad iuſtitiam,
» ſiue ad peccatum: & idcirco quod eos
» voluit eſſe qui condidit aliud eſſe non
poſſunt. Cùm interrogaueris eos, vt-
quid tantum blaſphemiæ proferant, di-
Rom. 8. cunt quia dixit Apoſtolus, *Quos prade-*
30. *ſtinauit, hos vocauit.* Ideóque aiunt, quos
5. » ſemel Deus prædeſtinauit ad vitam, et-
» iamſi neglegant, etiamſi peccent, etiam-
» ſi nolint, ad vitam perducentur inuiti:
» quos autem prædeſtinauit ad mortem,
» etiamſi currant, etiamſi feſtinent, ſine
» cauſa laborant. Quis non videat, quòd hoc dicto tollatur ſollicitudo iuſtis timendi ne corruant, & peccatoribus amputetur effectus ſperandi ne ſurgant? Euaſimus blaſphemias Dei, ad ruinas homi-

num venimus. Si enim ita eſt, vt vnuſquiſque hoc ſit quod prædeſtinatus eſt, ceſſat lex, ceſſat ſacerdos, ceſſat deuotio populi, clauditur aula confugij, euacuatur ſinus Eccleſiæ, nullus genu curuat Deo, nullus benedictionibus inclinat caput, clauduntur apices Dei, atque vniuerſa ſimul virtutum ſtudia euaneſcunt. Quantumuis enim, aiunt, quicumque ſtudeat, & à Dei Eccleſia, & à Dei ſacerdotibus, & à diuinis ſtudiis non recedat, ſi ſemel eum Deus prædeſtinauit ad mortem, ſaluus eſſe non poterit. Iudas cotidie verbum vitæ audiuit, cotidie adhæſit Domino, cotidie virtutibus occupatus, cotidie ipſum Filium Dei monitorẽ audiuit: & quia prædeſtinatus eſt ad mortem, vno ictu ſubitò interiit. Saulus cotidie perſecutor, cotidie lapidator Chriſtianorum, cotidie vaſtator Eccleſiarum: & quia prædeſtinatus eſt ad vitam, vno ictu ſubitò vas electionis eſt factus. Quid ergo, inquiunt, tu qui in peccatis permanes, expaueſcis? ſi te Deus dignabitur, ſanctus eris. aut quid tu qui in ſanctitate viuis, ſollicitus redderis? ſi Deus noluerit, nunquam corrues. Vterque de Deo ſecuri eſtote. Numquid tu qui ſan- 6.

„ ctus es, & sollicitus es ne corruas, & die
„ noctúque orationibus ades, occuparis ie-
„ iuniis, & diuinis lectionibus diligenter in-
„ sistis, exhortationibus vacas, atque omni-
„ bus sanctis studiis quotidie immines, num-
„ quid tua voluntate saluus eris? Numquid
» sanctior eris Iuda, qui accepit potesta-
» tem infirmos curandi, dæmonia fugan-
» di, mortuos suscitandi, calcandi super
» serpentes & scorpiones, collega Aposto-
» lorum, Christi discipulus, & tamen quia
» prædestinatus est ad mortem, mortem æ-
» ternam inuenit? Cessa esse sollicitus, &
» de Dei esto voluntate securus: quoniam
» si te dignatur Deus vt permaneas, san-
» ctus eris. At tu qui peccator es, disce à
» Paulo Apostolo. Numquid tu aliquando
» peiora poteris committere quàm ille cō-
» misit? & tamen quia prædestinatus est
» ad Apostolatum, euasit subitò vniuersa
» peccata, & ab inferioribus inferiorum ad
» superna superiorum ascendit. Hîc est
omnis summa consilij vestri. hinc deci-
pitis mundum, hinc penetratis domos,
& captiuatis mulierculas oneratas pecca-
tis, quæ circumducuntur variis deside-
riis, semper discentes, & nunquam ad
scientiam Dei peruenientes. Iuuante ita-

quę Domino, ſpiritus ille, qui falſorum ſenum aduerſum Suſannam agentium ſcidit conſilia, hic ſpiritus nunc vos diuidet aduerſum immaculatam Dei Eccleſiam falſa tractantes. Et ſicut illi de ſua ſibi accuſatione inuenti ſunt pleni fallaciis, ita vos ex veſtris vobis oppoſitionibus abſcedetis ſuperati. Ipſa itaque verba dicimus inter initia quæ ipſi dixiſtis: ſed aliter eorumdem verborum finem colligimus. Dicimus enim iuſto, Certè Iudas Apoſtolus fuit, & à Chriſti veſtigiis non receſſit. ex ore eius die noctúque conſilia ſalutis accepit, ſigna virtutum exercuit, & vniuerſa obtinuit Apoſtolatus inſignia, & tamen quia neglegens fuit, cecidit. Vigila ne corruas, eſto ſollicitus, quia aduerſarius tuus ſicut leo rugiens circuit quærens vt tranſuoret. Hoc autem quòd cecidit Iudas, non putes fuiſſe impietatis Dei: neque enim Deus illum voluit eſſe malignum, ſed quia fur erat, & loculos habebat, & erat in corde eius radix omnium malorum auaritia, ideo corruit miſer; & crepuit medius, qui tanta dona diuina neglexit, qui medico præſente, vulnera ſua non ſolùm non curare, ſed etiam augmentare ſtuduit. In

peccato enim Iudæ vos ipsos iudices petimus. Ita enim vos iuuante Christo concludimus, vt vos ipsos ex vestro iudicio superetis. In peccato Iudæ grande est sacrilegium, incomparabile facinus, crimen immensum. Dicite nobis, cui vultis hoc crimen adscribi? Ipsi Iudæ traditori, an Deo prædestinatori? Si, quod dici peius peccatum est, quàm hoc quod Iudas exercuit, hoc peccatum Dei prædestinatoris esse probaueritis, fateor vicistis. si autem ipsius Iudæ est traditoris, defensio nostra accepit palmam. non enim Deus ipsum talem vel prædestinauit, vel talem esse voluit. Defendamus ergo sanctum & immaculatum à crimine Dominum. ne quem ille tradidit per auaritiam, nos per iniustitiam accusemus: & tollentes crimen Iudæ, Dominũ vocemus in culpam. Si enim ideo talis extitit, quia talem illum Deus prædestinauit, non quia ipse neglexit, ipsum quidem liberamus ab omni pondere criminis, & tollentes nos ab increpatione traditoris hominis, prædestinatoris Dei astutiam accusamus. qui quasi voluerit Apostolũ fieri, vt eũ ex Apostolo faceret traditorem: quem quasi voluerit eleuare ad cælos, vt eum ex alto

iactaret: quem quasi voluerit dæmonia eicere, vt eum dæmonum traderet potestati. Quid moras innectimus? ante oculos vestros vtrosque habetis, ô nostri temporis tractatores, seruum & dominum, magistrum & discipulum, Deum bonum & hominem malum. vnũ accusate quem vultis, & vnum laudate quem vultis. Si Deum prædestinantem, Iudas immunis est: si Iudam tradentem, crimen eius Deum prædestinasse docere minimè poteritis, quia Dei prædestinatio bona est, Iudæ autem traditio mala. Bonus ergo rem bonam fecit, quia malum nunquam fecisse credendus est. Et si prædestinatio Dei bona est, & Iudæ traditio pessima, rei malæ Iudæ, & rei bonæ Dei, conuenire non potuit. Impossibile est enim, tenebris & lumini, bono & malo, vitæ & morti, veritati & mendacio, simul habere consortium. Reddentes ergo Iudæ soli peccatum suum ex integro, & Deo honorem æquitatis suæ integerrimum exhibentes, nobis quoque reddite osculum caritatis. Laboratis enim vano certamine, qui per Iudam omnes peccatores excusatis atque defenditis, Dei autem iustitiam accusatis. Nunc veniamus ad ma-

gistrum bonum & verè beatissimum Paulum, & amota tergiuersationis insania, quod verum & integrum negari non potest explicemus. Aliud est, zelo malitiæ persequi aliquem innocentem, sicut fecit Cain, aliud est zelo Dei persequi, sicut fecit Helias: nec solùm persecutus est, sed etiam in conspectu suo multum populum gladio iussit occidi. Cain vnum occidit, & æterna damnatione punitur: Helias multos occidit, & ad gloriam rapitur sempiternam. Non ergo, sicut vos putatis, Cain imitatus est Paulus: sed zelo Dei ductus Heliam secutus est. Dicas forsitan, vnde hoc probas? Lege ad Galatas eundem sibi testimonium perhibentem, atque dicentem, *Persequebar*, inquit, *Ecclesiam Dei, & expugnabam illam super multos coætaneos meos in genere meo. abundantiùs*, inquit, *æmulator existens paternarum mearum traditionum.* Numquid non omnibus catholicis notum est, Deum Hebræorum hunc esse patrem Domini nostri Iesu Christi? Quem ergo defendebat? Patrem sine dubio, quia sacerdotes sui ei dixerant hunc non esse filium Dei quem crucifixerant. Credens itaque legi suæ, credens sacerdotibus Dei viui, ac-

Gal. 1. 14.

cepit ab eis epiſtolas, vt pergens Damaſcum ad ſynagogas, vinctos adduceret Chriſtianos. Prudentiſſimus vir atque ſapientiſſimus, qui ſciebat ſe zelo Dei agere, ſine dubio videbatur ei quòd inimicos Dei perſequeretur. Pro fide enim Dei, & pro veritate currebat. Non enim filium Dei eſſe Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum didicerat, ſed ſeductorē & deceptorem populi ſui, à magiſtris ſuis & à ſacerdotibus ſuis vt audierat, æſtimabat. Animum itaque Heliæ non Cain habens, erga nouos cultores Dei fortiter inſiſtebat, & ignorans crimina pro virtutibus exercebat. Deus autem, cordis inſpector, & fidei contemplator, fecit eum miſericordiam inuenire, quia ignorantiam eius innocentia comprobabat. Vnde hoc probamus? Ipſe dicit ad Timotheum. *Fui, inquit, perſecutor & iniurioſus: ſed miſericordiam conſecutus ſum, quia ignorans feci.* 1.Tim.13. Vides ergo, quia vbi ignorantia eſt, inuidia non eſt? A iuſtitia enim Dei ignoranti doctrina traditur, ſcienti verò & contemnenti dictatur ſententia. Vnde per obſcurum ignorantiæ ambulans Paulus, putabat ſe inimicum Domini ſui perſequi.. ardebat

in persecutione; quia placere Domino bonus famulus studebat. Non quiescebat, furebat, abundantiùs omnibus zelator existens paternarum traditionum. Quorum patrum gerens zelum? sine dubio Abrahæ, & Isaac, & Iacob. & qui horum Deus? sine dubio pater Domini nostri Iesu Christi. Ergo huic placere studens, putabat se eius insequi inimicum: passus obscuritatē sacerdotum suorum, quibus legis diuinæ imperio fidem suam testimonium dantibus exhibebat. Omnibus notum est quid habeat obscuritas. Numquid non ipse vsus nos poterit edocere, obscuritatis hanc esse naturam, vt notum & ignotum, parentem & extraneum, ciuem & barbarum, vno modo ante oculos adferat. qui nisi locutus fuerit, quis ille sit penitùs sciri non poterit? Hic ergo, velut bonus custos vineæ Domini sabaoth domus Israel, velut bonus circitor, adprehenso baculo, per noctem ignorantiæ circumibat, vt quoscumque inueniret legentes vindemiam Domini, Heliæ animo deuastaret. Seruo itaque bono, pro domini sui vinea vigilanti, seruo zelo fidei persequēti, seruo Heliam imitanti, seruo in tenebris ignorantiæ pro

veritate certanti, seruo cui se sciebat dixisse vt pro veritate certaret vsque ad mortem. laboranti ergo, & in obscuro fidei persequenti, & nesciente quòd ipse esset dominus suus, quem putabat inimicum domini sui, succurrit dicens, Quiesce, ego sum dominus tuus. Modò tu ipse iudica de teipso. Si introieris in vineam tuam nocte, numquid homo tuus, aut seruus tuus, in obscuro noctis dum te senserit, & cœperit venire vt te comprehendat, dic mihi obsecro, veritatem profer ex ore tuo, dic mihi, numquid taces, & permittis te teneri ab eo, quem probas quia non zelo, non inimicitiis facientibus te persequitur, sed te defendens, dum te æstimat furem, te ipsum pro te ipso persequitur? Huic tali seruo & laus debetur & præmium. Denique, cùm dixeris ei persequenti te & volenti percutere, Cessa, ego sum dominus tuus, statim abiecto fuste de manu sua, prosternens se pedibus tuis veniam postulat ignorantiæ. atque ex illa hora hoc faciet quod ei præceperis. Ita ergo tunc beatus Paulus, missus à sacerdotibus Dei, iam meritis Apostolicis plenus, vas electionis erat, habens intra

se spiritum Heliæ, persequebatur, vt ei videbatur, inimicos legis Dei, & quem putabat esse furem vineæ domini sui, ipse erat Deus suus. Patiebatur enim noctem, cuius ei obscurum fecerat incredulitas sacerdotum. Iustus verò Dominus in hac ipsa sibi persecutione, quam ipse patiebatur pro sua iustitia, complacebat, quia ipse dederat legem, quam ille seruabat. Non ergo quasi personarum acceptor adprehendit nolentem & fecit volentem, adprehendit infidelem & fecit fidelem, adprehendit inimicum & fecit amicum, adprehendit malum & fecit bonum: sed suum fidelem & pro se la-
Act.9.4. borantem adloquitur, & dicit, *Quid me persequeris?* At ille ipsa verba quæ solent in obscuro dici ait, *Quis es Domine?* & Dominus, *Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.* Statim credit, statímque transfert se à synagoga ad Ecclesiam, non mutando dominum, sed ipsum esse quem semper coluit agnoscendo. Non ab alio Deo ad alterum Deum veniendo, sed eumdem esse Deum, quem semper coluerat, comprobando. Non ab infidelitate ad fidem veniendo, sed ipsam fidem quam iure habuerat, possidendo.

Iustus ergò Dominus seruum suum cognouit, secundum quod ipse Apostolus ad Timotheum dicit: *Cognoscit Dominus* 2. Tim.2.
qui sunt eius. His autem quos videt non 19.
veritatis defensione, sed vanæ gloriæ & cupiditate aliqua, eius se seruos esse iactantes, clamat eis dicens, *Discedite à me,* Matth.7.
quia non noui vos. Verùm quid stamus in 23.
hoc loco, cùm non solùm has iniurias Apostolo inrogetis, vt dicatis eum inuitum tractum, cùm ad vnam vocem legatis eum de se dicentem, *Si nolens hoc* 1.Cor.9.
ago, dispensatio mihi credita est: si autem 17.
volens hoc ago, mercedem accipio. Excludite eum à mercede sua, & dicite, Quia nolens hoc agis inuitus tentus, inuitus tractus, non tu curris. neque enim de cursu tuo proficis. esto iam securus. scias te etiam si volueris peccare non posse. Adhæc vobis ipse respondet, *Ego sic curro, non quasi in incertum: ego quotidie festino,* 1.Cor.9.
26.
& ad brauium supernæ vocationis extendor. Phil.3.14.
Et licet nihil mihi conscius sim, sed tamen non 1.Cor.4.
4.
in hoc iustificatus sum. Nolite errare, Deus Gal.6 7.
non irridetur. Ego enim, nisi in ieiuniis multis institero, & macerauero carnem meam, & seruituti tradidero, ipse reprobus efficiar. O magistrum bonum! ô sa-

pientem architectum, & bonorum omnium instructorem? Sic fabricat Ecclesiam qui vult exemplum salutis offerre. Non resupinat animos in bono cursu satagentes, vt putent se ita ad Deum peruenire, vt ab animis suis tollant studium placendi Deo, & dicant, Non ei placebimus de nostro studio, quid studemus? non ei placebimus de nostro cursu, quid currimus? non ei placebimus de nostra voluntate, quid volumus? non ei placebimus de nostra vigilantia, quid vigilamus? non ei placebimus de nostra oratione, quid oramus? si prædestinati sumus ad vitam, reprobi non erimus. Hoc

1.Pet.5.8. excludens Petrus Apostolus clamat: *Vigilate, quia aduersarius vester sicut leo rugiens circuit aliquem vestrûm transuorare festinans.* & Apostolus Paulus, *Nolite consentire operibus infructuosis tenebrarum. magis autem & redarguite.* Nolite inquit consentire. Vides consensum nostrum quàm cautè informat? Scit enim per consensum nostrum vnumquemque decipi, vnumquemque saluari. Consensum autẽ dico, in quo consentimus medico, qui nos gratis curare volens clamat ad nos

Ephes.5.11.

Matt.11.28. cotidie, *Venite ad me omnes qui laboratis & oncrati*

bnerati eſtis, & ego vos requieſcere faciam. Ideo audis vocantem, vt te exhibeas reſpondentem. Hic qui clamat vt omnes ad eum veniant, ignorauit doctrinam veſtram. Nam non diceret, venite ad me omnes: ſed diceret, veniant ad me qui ſunt prædeſtinati ad ſalutem, vt ſaluentur: recedant à me qui ſunt prædeſtinati ad mortem, vt puniantur. Sed non ita eſt vt ipſi docetis. Homo enim, ſi conſenſum ſuum à vocatione Dei ſubtraxerit, perit. Medicus hic noſter gratis quidem curat, ſed imperat obſeruantiam. Qui non fuerit ſaluatus, aut vocantem contempſit, aut inuitantem renuit, aut ab his quæ ei abſtinere ſunt mandata neglexit. Hoc nos dicimus de medico perfecto. Vos quid dicitis? Dicite quod vultis. ſi laudatis medicum, & culpatis ægrotũ, oſtenditis medici diligentiam, & neglegentiam ægrotantis. Non hoc dicitis, ſed hoc dicitis quod habetis in fallaciæ veſtræ libello
conſcriptum. Omnes quos ſcit dignos « 7
ſalute redemptionis ſuæ Deus, hos ad ſa- «
lutem prædeſtinauit: hos tantùm ſaluat, «
quos ſe ad ſalutem prædeſtinaſſe cogno- «
ſcit. Salus enim Dei non voluntati homi- «
nis ſeruit. Ipſe enim ſcit cui quid faciat. «

» Nec enim antecedit arbitrij libertas gra-
» tiam Dei, ſed antecedit gratia Dei liber-
» tatem arbitrij. Hæc veſtra ſcripta ſunt, veſtra ſunt dicta. veris falſa permixta. Reſpondemus ad ſingula. Si omnes quos ſcit dignos vocat, ergo omnes ad ſalutem prædeſtinauit, quia omnes quotidie vocare non ceſſat. Si hos tantùm ſaluat, quos ſe prędeſtinaſſe cognoſcit, ergo omnes prædeſtinauit ad ſalutem, quia omnium dominus & ſaluator eſt. Si ſalus Dei non voluntati hominis obtemperat, ſed anticipat gratia Dei voluntatem hominis, oſtendite nobis quis nolens conſecutus ſit baptiſmatis ſacroſancta myſteria, & poſtea cœpit per gratiam velle quod noluit: aut quis vnquam nolens egerit pœnitentiam, & poſteaquàm reconciliatus eſt, ſic cœpit poſt indulgentiam pœnitere. Duæ iſtæ res ſunt ſalutis humanæ, ſacrificium & confeſſio. Sed & voluntariè ſacrificamus Deo, & voluntariè confitemur. Sacrificium, quo ſanguine Chriſti redimimur, & lateris eius vnda perfundimur: confeſſio verò, qua confitentes errorem iterum meremur veniam peccatorum. Ergo duas iſtas ſpecies, quas ſolas ſcimus humano generi poſſe ſuccur-

tere, quas dicit ſanctus Spiritus voluntariè fieri, videamus vtrum, vt vos dicitis, ab homine exigantur inuito, an à voluntario flagitentur obſequio. Si ab inuito & à nolente, damus vobis manus, viciſtis: ſi à conſentiente, & à deſiderante atque volente, conſenſus veritatis dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Voluntariè enim ſacrificamus Deo, & confitemur nomini eius, quoniam bonus eſt. Non ita eſt, inquiunt, Va- « 8.
na eſt & infructuoſa voluntas hominis. «
vanum eſt humanæ voluntatis arbitrium. «.
Si ad comparationem diuinæ gratiæ hoc diceretis, vnum diceremus. Non enim humanam voluntatem diuinæ gratiæ pręponimus. Omnia enim quæ bona ſunt, non homini ſuperbienti, ſed Deo adſcribimus miſerenti. Non tamen hæc dicentes, hoc poſſumus dicere quod vos & dicitis & ſcribitis, Vana voluntas eſt hominis. Nos autem dicimus, Voluntas hominis non eſt vana: quia ſi vana eſt, nec præmium conſequetur digna, nec ſupplicium meretur indigna. Sed ne tam hebetes ſitis, vt neglegendo, nec audiendo iſta quæ adſerimus cognoſcatis, Ite cum catechumenis, & cum pœnitenti-

bus vestris ad omnium Ecclesiarum pontifices: & si videritis eos nolentibus gratiam baptismatis tradere, aut nolentibus pœnitentiæ imponere manum sciatis vos esse catholicos. Sin verò, nec baptismatis gratiam ausi sunt tradere, nisi veram & integram explorauerint voluntatem: nec manum imponere pœnitenti, nisi confessionem voluntariam ostendenti, quid insaniæ vestræ vanitate adtracti dicitis hoc loco, antecedit gratia voluntatem? Maior quidem est gratia Dei quàm voluntas hominis: sed prior est voluntas hoc loco quàm gratia. Illa merito præcedit, hæc ordine. Scio hoc loco quas nebulas soleatis ignorantibus excitare, & calumnioso calliditatis ingenio in has voce garrire. Ecce dicũt, Prior est voluntas quàm gratia. Nos in his duobus locis dicimus priorem voluntatem quàm gratiam, in baptismatis consecutione, & in pœnitentiæ conuersione. Vt non vestro consilio ducti homines, incipiant declinare cor suum ad excusandas excusationes in peccatis, dum vnus dicit, Si vult Deus, veniet ad me indulgentia peccatorum: & si voluerit me in numero gregis sui addere Christus, fiet. Huic dicimus, nisi vo-

lueris ex toto corde tuo credere, non ad te veniet indulgentia, neque gratia hæc vt gregis diuini particeps fias. Item in peccatis permanentibus si dicatur, pœnitentiam agite, adpropinquat regnum Dei: hi cùm dixerint, Si Deus dignatur dare veniam peccatis, in poteſtate eius eſt, his dicimus, Niſi volueritis ex toto corde veſtro pœnitentiam agere, ad vos Dei indulgentia nunquam adtinget. In his ergo duabus cauſis dicimus, antecedit voluntas hominis gratiam Dei. Hanc ipſam rurſus voluntatem hominis dicimus quo modo antecedit gratia Dei: quia non haberet hoc ipſum velle, niſi Vnigenitus nobis de cælo veniens, omnibus officinam ſuæ gratiæ reſeraſſet. Veniens enim pro omnibus hominibus paſſus eſt. Ergo hoc ordine præcedit gratia Dei voluntatem hominis. Quòd ideo dicimus, vt duobus capitibus vos excludamus. Qui enim dicitis, antecedit gratia voluntatem, bene ſonatis, ſed malè percutitis. Ideo enim dicitis, antecedit gratia voluntatem, vt homo nec incipiat velle bonum, ſed expectet vt trahatur, expectet vt nolens fiat bonus, & cùm ſit malus, dicat, Deus hoc vult, quia gra-

tia eius ad me non accedit. Nos in isto loco, & vobis, & illi qui hoc dicit, occurrimus dicentes, antecedit voluntas hominis gratiam Dei. Non enim dixit Dominus, accipietis priùs, & sic petite, inuenietis priùs, & sic quærite, aperietur vobis priùs, & sic pulsate: sed dixit, *Petite, & dabitur vobis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit.* Dicendo *omnis*, generalem causam instituit, & prædestinationis suæ specialitatem exclusit: & dicendo *qui petit accipit*, priorem voluntatem hominis, quàm donum gratiæ demonstrauit. Et tamen sit prior voluntas hominis quàm gratia, sit & prior Dei gratia quàm voluntas. Non enim nos iuimus ad sanctum peccatores, sed ad peccatores sanctus aduenit: nec nos rogauimus vt veniret, sed non rogatus aduenit, & vt ascenderet ad Deũ homo, Deus descendit ad hominem. exinaniuit se vt nos repleret, humiliauit se vt nos exaltaret. pauper factus est, vt nos diuites faceret: esuriit panis viuus, vt nos reficeret: sitiit fons perennis, vt nos aridos melliflui & æterni fontis vnda perfunderet. Tentus est vt nos dimitteremur, ligatus est vt nos solueremur, vendi-

Mat. 7. 7.

tus est vt nos redimeret. spineam coronam accepit in capite, vt spinas & tribulos primæ maledictionis eriperet: exspoliatus est, vt nos vestiret, in cruce suspensus est, vt nos à cruciatibus æternæ mortis auferret. Damnans de ligno crucis lignum concupiscentiæ, pandit immaculatas manus pro manibus incontinenter extensis. pro concupiscentiæ gustu esca fellis accipitur, & mors vitæ pro vita mortis infertur. Nobis enim vicit, non sibi. Semper enim ipse victoriosissimus fuit, est, & futurus est. Sed quia nos omnes in Adam perdidimus vitam & paradisum, per Christum & paradisum, & vitam æternam, & adoptionem filiorum Dei, & regnum cõsequimur sempiternum. Hoc loco eum, qui dicit antecedit volũtas hominis gratiam Dei, execramur vehementer. Sic tamen execramur, vt dicamus iam ex tempore passionis, & resurrectionis, & in cælos ascensionis, quo iam gratia in mundo diffusa est, & in gremio Ecclesiæ hæc dona omnia diuinæ gratiæ cõlocata, qui non cucurrerit ad ista tanta dona Dei, & ipse, non vadens ad Ecclesiam Dei, expectet vt ad ipsum veniat Ecclesia Dei, dicimus hunc insanum. In hoc

loco dicimus his & talibus, Gratia Dei, absque personarum acceptione in gremio est conlocata Ecclesiæ. si quis eam voluerit quærere, inuenit. si quis ad eam pulsauerit, aperietur ei. nolentibus autem, aut tepidè volentibus, gratia diuina non datur. secundum id quod Philippus
Act.8. 37. Apostolus dicit spadoni, *Si credis ex toto corde tuo, licet vt baptizeris.* Velle enim nostrum non exclusit gratia, sed incitauit, & dormientem quotidie excitat voluntatem. Iam ergo gratia posita, sicut scriptum est, in medio terræ clamat, Venite. hîc sermo Dei anticipat venientem: petite, hîc sermo anticipat petiturum: quærite, hîc sermo anticipat quæsiturum. pulsate, hîc sermo anticipat pulsaturum: Si quæsierit homo, & inuenerit, gratiæ Dei est: quia Deus inuitauit vt quæreres, Deus fecit vt inuenires. si non quæsieris, nec inuenies, hoc liberi arbitrij tui est. Tantam enim habes liberi arbitrij potestatem, vt & vocantem Dominum tuum contemnere præualeres. Quicumque ergo saluatur, gratiæ Dei est, qui vt velles instituit: qui & per prophetas, & per se, & per Apostolos suos cotidie te inuitat vt velis. si volueris & au-

dieris, quæ bona sunt terræ illius æterna suscipies. Ergo & quod vis Dei est, & quod petis Dei est, & quod consequeris Dei est, quia in hac parte anticipat gratia voluntatem. Nescires enim quid velis, nisi te ipse & per se, & per suos vocaret, & vt peteres, & qualiter peteres, edoceret. Si ita est, quid nunc faciemus de te qui non petis? Deus te noluit, aut tu noluisti Deum? Deus te noluit bonum operari, aut tu noluisti bonum operari? Deus te noluit esse iustum, aut tu noluisti esse iustus? Ideo te interrogo, ô sanctissime prædestinator, vt vnum è duobus facias. Aut enim fateberis te vinci, aut Deum blasphemare conuinceris. Si enim permittis te vinci, dic nobiscum, Homo noluit bonum, & ideo malus est, quia si voluerit petere, dabitur ei gratia Dei. Cùm hoc dixeris, das manus fraternitati, & per reuerentiam te deitati concilias. Si autem dixeris, ideo malus est, quia Deus hoc voluit, non quia homo noluit, probaris blasphemasse Deum, quem malum velle confirmas, & necesse erit vt blasphemantem Deum anathematizet Ecclesia. Dicamus nunc quæ sequuntur libri vestri falsa commenta.

9. " Errat qui se putat volendo bonum perue-
" nire ad Christũ, cùm ipse Christus dicat,
Ioan.6. *Nemo venit ad me, nisi quem pater adtraxe-*
44. " *rit*. Qui meliùs à Christo sapitis, dicite si
" mentitus est Christus, & ita demum ad-
" serite nos contra Christi regulam istam
" fixisse sententiam. Si enim verum dixit
" Christus, non mentimur quòd dicimus
" prædestinatos trahi ad vitam, quia vita
" ipse est. Non est nouum vocis sono decipi posse stultos. Sic vanus Arrius, secutus vocis sonum, dicit filio patrem eius esse maiorem. Et hoc dicit nobis, quod dicitis vos, Si ipsi filio creditis, ipsum audite. Dicit enim, *quia pater maior me est*. Vocis sonum qui adtendit, sicut Arrianorum hæresi, sic prædestinatorum vanitati coniungitur. Quis enim nesciat, non posse venire ad filium, nisi quem pater adtraxerit? Tamen antequam loci istius occultum mysterium per nos Dominus manifestet, sensum vestrum detegimus. Ideo enim dicitis hoc testimonium, vt nullus monita sacerdotum studiosa aure suscipiat, nullus festinet ad matris Ecclesiæ gremium, & duorum testamentorum vberibus coalescat. omnes fugiant domum Dei, & quis ad quod vo-

fuerit vitium occupetur, expectans quando mittat manum pater de cælis, vt eum trahat inuitum, & nolentem, atque contradicentem, & non consentientem faciat electum & sanctum. Hæc vestra adsertio, vestrúmque deprehẽditur dogma. Nos autem dicimus, quòd quamuis quicumque sanctus sit, ille sit Apostolus, ille sit martyr, ille propheta sit, ille sit iustus, vires non habet proprias vt ad Christum ascendat. Solus enim Dominus sua virtute pro sua deitate ascendit in cælos, & sedet ab dexteram patris. Quamuis ergo quisque sit sanctus, quamuis amicus Dei sit, non habet vires ascendendi in cælos. Et quia filius dicit patri, *Pater volo vt vbi sum, & isti sint mecum*, explanans concordiam deitatis ait, *Nemo venit ad me*, id est virtute sua nemo potest venire ad me. Non est enim sanctitati hominis possibile ascendendi ad me, vbi sedeo ad dexteram patris, nisi quem pater adtraxerit. Vnde in vnius persona omnis cœtus sanctorum dicit Deo, *Tenuisti manum dexteram meam, in volũtate tua deduxisti me, & cum gloria adsumpsisti me*. vnde & adiecit, *Quoniam qui se longè faciunt à te, peribunt*. Non dixit, quos tu longè facis à te, sed

Ioan. 17. 24.

Psal. 72. 24.

Ibid. 27.

qui se longè faciunt à te, peribunt. ostendens non de Dei execratione, sed de elongatione hominis, homini interitum euenire. Quid autem nunc dicat liber præ-
10. » destinatus audite. Quod si adgrauat vos
» vis testimonij Euangelici, & non pote-
» stis adgrauati pondere sententiæ nobis
» dare responsum, saltem Apostoli nobis
» explanate sententiam, qui dicit, *Non est*
» *volentis, neque currentis, sed miserentis*
Rom. 9. 16. *est Dei.* Nos & euangelicum testimonium veris adsertionibus declarauimus, & istam beati Pauli sententiam euidenti manifestamus instinctu. Priùs tamen vestrum sensum detegimus, vt cur à vobis vsurpentur sancta testimonia detestemur. Vultis enim vt nemo velit bonum, nemo currat ad bonum, sed dicat in corde suo, Quantumcumque velim, quantumcumque curram, nihil poterit prodesse volenti, nihil poterit prodesse currenti. Non est enim volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Nos autem adserimus, neminem gratiam Dei cõsequi, nisi qui ex fide cucurrerit. Quam dum fuerit consecutus, Apostoli monitis prohibetur extolli. Non enim secundum cursum suum, & secundum voluntatem,

ſuam, accepit gratiam Dei. Curſus enim & voluntas eius, quamuis in magno ſint, quamuis in amplo ſint, tamen menſuram habent, Dei autem gratia menſuram non habet. Et ideo, dum etiam ad coronam peruenerit iuſtus, non permittitur in ſua corona extolli. Dicit enim Spiritus ſanctus, qui coronat te, non in merito tuo, ſed in miſericordia ſua & miſeratione ſua. Vnde & Apoſtolus, *Quid habes*, inquit; *quod non accepiſti? Quòd ſi accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* Ergo curſum ſuum & voluntatem ſuam ad hoc extendit, vt acciperet à donante. donum autem pro gratia donantis ſupergreditur meritum laborantis. Sic eſt enim velle noſtrum inter nos & Deum, ſicut eſt inter mendicantem atque donantem. Ille itaque qui donat eleemoſynam vult omnibus dare. ſi quidem hic noſter largitor gratiæ clamat quotidie; *Venite ad me omnes.* & iterum, *Petite & accipietis.* Verbi gratia, cucurrit quiſpiam egenus, & à donante accepit, acceptiſque diuitiis cœpit eſſe locuples qui fuerat egenus & pauper, quid nunc dicturus eſt? Ego de labore meo diues ſum, quia volui, quia cucurri? Non hoc dicit, ſed dicit, Ego

1. Cor. 4. 7.

nihil pro merito voluntatis meæ, aut cursus mei, aliquid habere me certus sum: sed eius est totum gratiæ qui donauit. Et hoc dicto potest dicere cum Apostolo verè, quia *non est volentis neque currentis, sed miserentis est Dei.* Ecce diximus de isto qui voluit, & cucurrit, quia tanta sunt dona Dei, vt & cursum hominis & voluntatem superent. Cursus enim & studium hominis, nisi inuisibilibus Dei adminiculis iuuati fuerint, euanescunt. Nam & Apostolus certamen bonum certans, & cursum consummans, & fidem seruans, & iam tantummodò coronam expectans, dicit, *Gratia Dei sum id quod sum.* & iterum nobis dicit, *Gratia salui facti estis.* Magnus infelix est, qui putat donum Dei se merito suæ consequi voluntatis. Omne donum optimum desursum est à patre gloriæ. nihil vindicamus humanæ potentiæ, totum quiquid bonum est, Dei misericordiæ applicamus. Sic tamen omnia bona dicimus Dei esse dona, vt omnia mala quæ agimus nostræ neglegentiæ imputemus. Aliter enim veniam non meremur, nisi nos verè ostendamus nostra culpa peccasse, non præiudicio creatoris. Et sicut diximus de bono,

Rom. 9, 16.

1. Cor. 15. 10.

Ephes. 2. 8.

quia totum bonum quod fecerit, Dei est
gratiæ: ita quicquid malum fecerit, suæ
æstimet neglegentiæ. Vnde clamat Spi-
ritus sanctus, *Si volueritis & audieritis me,* Esa.1.19.
*bona terræ edetis: si autem nolueritis, gla-
dius vos comedet. Os enim Domini locutum
est hæc.* Per occasionem itaque boni testi-
monij, sed mali interpretis, vos dicitis,
Nolite velle, quia non est volentis: san-
ctus Spiritus dicit, si volueritis. Vos di-
citis, nolite currere, quia non est curren-
tis: sanctus Spiritus dicit, currite vt om-
nes cõprehendatis. Dominus Iesus Chri-
stus clamat, *Currite cùm lucem habetis, ne* Ioan.12.
vos tenebræ comprehendant. Dantes ergo 35.
vobis repudium, sancto Spiritui adhære-
mus. *Melius est enim*, vt dicit Apostolus Act.5.29.
Petrus, *obaudire magis Deo, quàm homini-
bus.* Verùm quid agimus? rursus ad peio-
ra vestrorum crescit dogma librorum, in
quibus legitur. Quantumcumque studij « 11.
sui vires ad ædificandum moueat huma- «
na voluntas, casso certamine nititur. aut «
quid vigilantiam suam putat hominis fra- «
gilitas æternis desideriis profuturam, «
cùm propheta euidentibus exclamet do- «
cumentis, dicens, *Nisi Dominus ædificaue-* Psal.126.1.
rit domum, in vanum laborauerunt qui ædi- «

„ *ficant eam. Nisi Dominus custodierit ciuita-*
„ *tem, in vanum vigilauerunt qui custodiunt*
„ *eam?* Quid est quod contra diuinos api-
„ ces, & contra conscientiam suam sperat
„ se quispiam ædificationi studere, cùm his
„ sacris vocibus doceatur ædificatio homi-
„ nis non esse certa, sed vana? Primò omnium quæro, quam ædificationem dicatis. Si de cementis & luto agitis, cum Ægyptiis ista tractate. Nos autem hoc loco ædificationem verbi Dei intellegimus. Verbum autem Dei in toto orbe terrarum à Dei sacerdotibus ad ædificationem Dei Ecclesiis exhibetur. Vanus est ergo sermo pontificis? inanis doctrina? inane studium? Et si vana est ædificatio huius operis, vt quid ab Apostolo imperatur? Dicit enim Paulus Apostolus,

1. Thess. 5.11. *Ædificate alterutrum, omnia vestra ad ædi-*
1. Cor. 14.26. *ficationem fiant.* & iterum, *vt sapiens ar-*
chitectus fundamentum posui. si quis super-
1. Cor. 3. 10. & 12. *ædificat supra fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, vniuscuiusque opus quale sit, ignis*
Matt. 7. 24. *probabit.* Et Dominus in Euangelio laudat virum sapientem, quia ædificat domum suam super petram, quæ nec ventorum, nec fluminum deiiciatur impul-

ſu. Ergóne in vanum ædificant ſacerdotes Eccleſiam? in vanum vigilāt,vt ouium ſimplicitatem luporum morſibus tollant? Et quomodo omnes hæreticos æterno anathemate ferientes gregem Chriſti cuſtodiunt? Vbique catholicorum paſcuntur oues, & vernantibus puræ fidei paſcuis, montes exultant vt arietes, & colles velut agni ouium. Vbique à ſolis ortu vſque ad occaſum, vnus grex & vnus eſt paſtor, à quo lupi interficiuntur, ne noceant gregi Dei: & adhuc non videtis ædificationē bonæ voluntatis vanam non eſſe ſed certam? Cotidie ædificatur domus Dei per verbum bonum, per exemplum ſanctum, per ſtudium optimum. Cotidie clamat per prophetam Dominus, *Ædificate vobis domos*, non luteas Hier.29.
quæ à vento moueantur, ſed quæ maneant in ſoliditatem petræ. Sed vobis 5.
iſta omnia quæ diximus inania videntur & vana. Dicunt enim libri veſtri, Ædificatio hominis non eſt certa, ſed vana. Ab initio omnes ſancti ædificationem mentibus contulerunt. Verbi cauſa, Primus Abel ædificauit iuſtitiam, Noe innocentiam, Abraham fidem; Iſaac ſacrificium, Iacob ambitionem rerum ſan-

ctarum, Ioseph castimoniam, Moyses sacerdotium, Iesus filius Naue constantiam animi, Dauid defensionem populi Dei, Salomon sapientiam, Ioannes pœnitentiam. Hos carptim de multis memorauimus, vt per hos ceteros, quos siluimus, ad memoriam suam reuocans lector, inquirat vtrúmnam homines fuerint. Si homines fuerunt, quomodo dicunt libri eorum, Ædificatio hominis non est certa, sed vana? Vnde agimus nunc conclusionibus catholicis dictum hæreticorum. Aut non fuerunt homines, quia manet ædificatio eorum: aut illi homines fuerunt,
12. » & istorum adsertio euanuit. Sed si contra
» nos venitis, inquiunt, non contra nos ve-
Psal.126. nitis, sed contra eum qui dixit, *Nisi Do-*
1. » *minus ædificauerit domum, in vanum labo-*
» *rauerunt qui ædificant eam.* &, *Nisi Domi-*
» *nus custodierit ciuitatem, in vanum labora-*
» *uerunt qui custodiunt eam.* Ergo nesciit,
» quia non erat vtile populo Dei qui hæc
» fecit scribi, & ad posteros vsque ad fi-
» nem sæculi dirigi? Vos itaque, qui ista re-
» prehenditis, auferte hæc de libro psal-
» morum, quia legentes & psallentes hos
» versiculos, vt dicitis, ædificari nō possunt.
Nos dictum prophetæ laudamus, proba-

mus, confitemur, confirmamus, & psallimus, atque hoc ordine secundum regulam catholicam explanamus. Ab initio, vt diximus, à sancto Abele iusto vsque ad Zachariam & Ioannem, omnes ædificauerunt domum, non cementis, vt diximus, sed sanctis exemplis. Verùm tamen nisi Dominus Iesus Christus venisset, & ipse ædificasset domum hanc, in qua illi laborauerunt, in vanum laborauerant qui ædificauerant eam. Nam & vigilanter institerunt gregi. sed nisi Dominus Iesus Christus suam custodiam exhibuisset, in vanum laborauerant custodientes eum. Vnde etiam sequitur, *In vanum est vobis ante lucem surgere.* Lux enim Christus esse & à Prophetis, & ab Euangelistis, & ab Apostolis declaratur. Prophetæ ergo omnes ante lucem surrexerunt, id est ante natiuitatem Christi. His in vanum fuit ante lucem surgere. non enim potuerunt noctem patientibus veritatem ostendere. Sed venit lux, & manifestauit occulta tenebrarum: & tunc demum laus cœpit esse vnicuique à Deo. Nisi ergo ipse venisset & ædificasset domum, in vanum laborauerant ædificãtes eam. Nunc ergo quia venit & ædificauit domum, Ibid. 2.

iam non in vanum laborant qui ædificant
eam. Et quia venit vt custodiat ciuitatem, iam non in vanum vigilant qui custodiunt eam. Et quia lux venit, & lucet in tenebris, iam non in vanum ante lucem surgimus. Et quia panis lætitiæ de cælo descendit, iam non manducamus panem doloris. Hic enim sequitur in psalmo versiculus, Vos, inquit, in vanum ante lucem surgitis, qui manducatis panem doloris. Nos autem, qui non manducamus panem doloris, sed panem salutis, ædificemus domum nostram super petram, & vigilemus expectantes Dominum, quia nescimus diem neque horam. Beatus ille seruus, quem dum venerit Dominus, inuenerit vigilantem. Si
13. » videtur, accedamus ad reliqua. Sed quid
» putant isti se voluntate sua ad fructum ædificationis adtingere, cùm nec ipse vas
» electionis suam adferat voluntatem implere potuisse? Dicit enim de se ipse A-
Rom.7. postolus, *Non quod volo bonum hoc ago,*
19. » *sed quod nolo malum illud facio.* Si ergo Apostolus quod vult bonum implere non
» præualet, quomodo isti dicunt per voluntatem suam ad fructũ se posse gratiæ peruenire? Nunquam festinat ad veniam qui

longum vult esse quod peccat. Da veniam magister gentium quæsumus, ne nos participes iniuriarum tuarum esse permittas. Videamus ergo quid volebat Apostolus, & facere non valebat, & quid est quod cogebatur facere quod nolebat. Volebat verum loqui, mentiri autem penitùs non volebat. ergo mentiebatur. Volebat pudicitiam, impudicitiam perhorrebat. ergo polluebatur. Volebat contemptum mundi, execrabatur omnem gloriam sæculi. ergo cenodoxus, id est inanis gloriæ cupidus existebat. Postremò volebat omne bonum, omne autem quod est malum omnimodis exhorrebat. nihil ergo bonum quod volebat Apostolus operabatur, sed omne quod est nequissimum perpetrabat. Dicitis enim, Dicit de seipso Apostolus, *Non quod volo bonum hoc ago, sed malum quod nolo illud facio.* Rom. 7. 19. Videtísne obsecro, in qua blasphemiorum fouea cæcus sensus vester vos præcipites dederit? Apostolum criminibus occupatum fuisse vultis ostendere, vt nemo se peccatorem esse suspiret, nemo imi cordis gemitum pro suis sceleribus reddat, nec studeat quispiam flentibus lauare oculis quod concupiscentibus in-

quinauit, cùm audiat illum vas electionis, illum magiſtrum omnium Eccleſiarum, non bonum quod voluiſſe ſe memorat, ſed malum, quod noluiſſe ſe adſerit, perpetraſſe. Aperuiſtis portas, non iuſtitiæ, ſed iniquitatis omnibus hominibus, & ex verbis Apoſtoli contra Apoſtolum bella ſumpſiſtis, volentes eſſe magiſtri, cùm nunquam fuiſſe vos diſcipulos oſtendatis, & ſonum litteræ adtendentes ipſi vobis ſubitò cœpiſtis eſſe doctores. Quid nunc facimus, qui veſtras blaſphemias non duramus? Si tacuerimus, vos videmini rectè dixiſſe, nec ſolùm dixiſſe, ſed etiam ſcripſiſſe. Loquimur iuuante Domino, fugientes gloriam hominum, neſcios docentes, ſtudioſos inſtruentes, ſcientes lætificantes, vos detegentes. Scriptura libri veſtri eſt, quæ quod peius eſt vobis morientibus illa non moritur, & ad euertendos incautos tanquam cancer ſerpit. Videamus quid ſequatur liber à veſtra
14. „ vanitate cōſcriptus. Apoſtoli verba ſunt,
„ noſtrum nihil adiungimus. Ipſe de ſe di-
Rom.7. cit, *Non quod volo bonum hoc ago, ſed quod*
19. „ *nolo malum illud facio.* Arrius in tertio li-
bro ſuo epigramma huiuſmodi poſuit, dicens, Nos verba filij Dei accepimus, &

vera credimus, vera etiam confitemur. Ipse dicit, Pater maior me est, &, Ego & pater vnum sumus, quia ego in patre, & pater in me. Noluit legere. iungere enim potuit duo ista. id est, *Pater maior me est*, &, *Ego & pater vnum sumus*. & dum ista duo iunxisset, inuenerat filiũ hominis & filium Dei. Omnia enim passibilitatis genera, à deitate sublata, soli filio hominis poterunt conuenire. Deus enim nec minor, nec maior est: sed hoc est quod est idem semper, carens incremento, carens detrimento. Nunquam augmentando proficit, nunquam deficit minuendo: sed ante omnia idem qui post omnia, & in omnibus præteritis, præsentibus, & futuris immutabilis perseuerat. Hæc quasi in alio opere dicta sint. Memorauimus enim anathemabilem Arrium in tertij libri sui capite hoc dixisse, ordine quo Prædestinati dixerunt, Apostoli verba sunt, nostrũ nihil addidimus. ipse dicit de se, *Non quod volo bonum hoc ago, sed quod odi malum hoc facio*. Vestram nunc interrogamus prudentiam. Apostolum legimus dixisse, *Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Christus: quod autem nunc in carne viuo, in fide viuo Dei*. Quid nunc di-

Rom. 7. 19.

Gal. 2. 20.

citis? Carnalis erat vir iste, an spiritalis? Si dixeritis carnalis, conuincemini. clamat enim, Viuo iam non ego, viuit verò in me Christus. Si consenseritis quòd spiritalis fuerit, nobiscum istum locum explanabitis. Caput enim loci huius in hoc
Rom.7. 14. sermone reperies quod infit, *Scimus quòd lex spiritalis est, ego autem carnalis sum.* Si carnalis es, beate Apostole, quomodo
1.Cor.3. 1. arguis carnales, dicens, *Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus.*
Ibid.3. & iterum, *Cùm dicatur*, inquit, *in vobis zelus & contentio, nonne carnales estis?* & iterum, *Quotquot*, inquit, *spiritales sumus, hæc sapimus.* Docemur autem scriptis tuis, vir Dei, quòd non solũ ipse spiritalis fueris, & in terra positus iure diceres conuersationem tuam esse in cælis: verùm etiam hoc docemur, quòd & discipuli tui spiritales fuerint. Ais enim
Gal.6.1. ad eos, *Si prauentus quis fuerit in aliquo delicto, vos qui spiritales estis corripite huiusmodi in spiritu mansuetudinis.* Quid ergo
Rom.7. 14. nunc nobis dicis, *Scimus quia lex spiritalis est, ego autem carnalis sum?* Ad hæc ipse nobis dignabitur dare responsum, *Factus sum carnalibus quasi carnalis, vt eos qui carnales erant lucrifacerem.* Ape-

ruit se nobis veritas, & fallacia est à veritate exclusa. Personam itaque carnalis hominis in se magister spiritalis excepit. Et ne quasi iniuriosus doctor à se repelleret auditorem, se increpat vt alium corrigat. Vnde hoc ipsum alibi commemorat, dicens, *Aut numquid peccatum feci* 2.Cor.11.
me humilians, vt vos exaltemini? Quid 7.
ergo? *Ego*, inquit, *carnalis sum.* qui tu? Rom. 7.
ego, inquit, *qui venundatus sum sub pecca-* 14.
to. Numquid tu, Apostole, venundatus es sub peccato, qui olim Christi sanguine redemptus, innumerabilē per Christum Deo populum redemisti? Constat ergo, quòd non suam Apostolus, sed alterius, id est carnalis viri, voluit hoc loco declarare personam. Ille est venundatus sub peccato, qui adhuc Christi sanguine redemptus non est. qui adhuc carnalis. & ideo dicitur, quod operor non intellego. Non enim intellegit operationem suam gentilis contra salutem suam esse. qui licet sit gentilis, bonum sibi vult prouenire, bonum adipisci, bonum possidere, bonum adquirere, bonum salutis suæ, bonum vitæ suæ: sed quod non vult bonum hoc exercet, sed quod odit malum hoc facit. Odit mortem, sed opera mortis

exercet : odit periculum , sed operatio eius plena est periculo : odit omnia mala , sed quæ odit hæc operatur. Quare? quia *non habitat in carne mea*, inquit, *bonum*. id est non habitat in me Deus verus. Nam velle adiacet mihi , Deum verum me velle certum est: sed hoc quod volo non inuenio. Occurrunt enim mihi homini carnali , homini venundato sub peccato , homini qui quod operor non intellego , homini qui non quod volo bonum hoc ago , sed quod nolo malum illud facio , homini in cuius carne non habitat bonum. Occurrunt mihi ista omnia , vt perficere bonum non inueniam. Condelector tamen legi Dei secundum interiorem hominem. id est interior homo meus , in quo est intellectus meus, condelectatur legi Dei, quæ dicit vnum & inuisibilem Deum debere adorari. Quamuis enim carnalis sim , scio lignum & lapidem Deum esse non posse: sed video aliam legem contra sensum meum repugnantem legi mentis meæ, quæ dicit & probat hos Deos esse non posse. repugnat tamen lex hæc carnalis legi mentis meæ , captiuum me ducit in lege peccati. quæ lex non est in mente

Rom.7. 18.

mea, ſed in membris meis. Corpore enim ducor, vbi animo non conſentio. *Infelix ego homo!* Non hoc de ſe dicit Paulus. Non enim erat infelix, ſed beatus & ſanctus eſt. *Infelix*, inquit, *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.* Rom. 7. 24. Veniet ergo gratia baptiſmatis ſacri, & carnalem hunc faciet ſpiritalem, & venundatum ſub peccato redimet à peccato. & iam non dicit, quod operor non intellego. Non enim quod odit malum hoc agit, ſed quod vult bonum hoc faciet. Scit enim quoniam iam habitat in carne eius bonum, id eſt Spiritus ſanctus, per quem & velle ei adiacet, & perficere inueniet pro ſua bona voluntate. Iámque ſecurus eſt, & condelectatur legi Dei ſecũdum interiorem hominem: quia non videt aliam legem in membris ſuis. Solam enim legem Chriſti in ſe habet. quæ non repugnat legi mentis eius, & non eum ducit captiuum in lege peccati, ſed liberum eum ducit ad vitam æternam. Et iam non infelix homo, ſed felix ego homo, quia hæc omnia mala euaſi, & hæc omnia bona inueni. Quis autem hoc mihi præſtitit, ſi requi-

ris, Gratia Dei per Dominum nostrum Iesum Christum. Et ne remaneret expositionis huius ambiguitas, qua putaretur Apostolus de se ista dixisse, ponit verba increpatiuo modo legenda, quibus ait:
Rom. 7. 25. *Igitur ipse ego mente seruio legi Dei, carne autem legi peccati.* Rom. 8. 1. *Nihil ergo damnationis est in Christo Iesu his qui secundum carnem ambulant.* Hoc est, si ego, qui sum Apostolus, carnalis existimor, nihil habebunt damnationis hi qui carnaliter viuunt? & adiecit, Ibid. 2. *Lex autem spiritus & vitæ liberauit te à lege peccati & mortis.* Rom. 6. 20. Vnde & in alio loco dicit, *Cùm serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. Nunc autem liberati à peccato serui facti estis Dei.* Deus autem in eo de seruitiis omnium gloriatur: quia seruitia quæ habet nullis poterunt seruitiis comparari. Vniuersa enim seruitia coactiua noscuntur: Dei autem seruitia, nisi voluntaria fuerint, stare non possunt, secundum hoc quod scriptum est, *Pater neminem trahit inuitum.* Vnde propheta plenus Spiritu sancto Psal. 27. 7. clamat, *Ex voluntate mea confitebor Domino.* Psal. 53. 8. & iterum, *Voluntariè sacrificabo tibi.* Sed his omnibus contrarij librum nobis proferunt cæcis ambagibus circumdatum,

& quasi nesciuni sui, iterum eadem repetenté atque dicentem, Non vocantur nisi « prædestinati. antecedit enim gratia Dei « voluntatem hominis .prior est enim Deus « in bono hominis: homo autem in omni « bono vix nouissimus inuenitur. Date « primas partes Deo, vt superbiam euacuetis « humanam. Quòd si volueritis superbiam « nutrire hominibus, apparet vos « ruinam generis humani perquirere, qui « docetis in bono opere non Deum antecedere « , sed hominis voluntatem. vt ipsi « videantur magis Deum vt bonum faciat « suis suggestionibus admonere, quasi qui « non faceret bonum nisi ipsi dixissent, cùm « constet Deum nullo suggerente, nullo « rogante, bona omnia hominibus condonare. « Non enim dixit Apostolus, cùm « rogaremus, & peteremus, & curreremus, « & vigilaremus, sed *cùm inimici essemus* Rom. 5. 10. *reconciliati sumus Deo*. non per voluntatem « nostram, sed *per mortem filij eius*. « Vbi est voluntas hominis? exclusa est. « Non ergo omnis qui vult saluatur, quia « si omnis qui vellet saluaretur, nullus « poterat à salute effici alienus Omnis itaque « homo saluari vult, sed non omnis « saluatur homo. Saluatur enim is quem «

» voluerit Deus Vtique, inquam, is quem
» voluerit Deus. vt exclusa hominis volun-
» tate suam plenam ex integro gratiam manifestet. Beatos dico priores nostros, qui tantum facinoris vsum minimè cognouerunt. Quis vnquam suspicaretur de rebus bonis contra bonitatem agendum, & contra iustitiam armis iustitiæ dimicandum? Non vocantur, inquit, nisi Prædestinati. Et nos vobiscum dicimus, non vocantur nisi Prædestinati. Nam qui omnes gentes iussit discipulis suis vt vocarent,
Matt. 28. 9. dicens, *Euntes baptizate omnes gentes*, omnes ipse ante aduentum suum prædestinauit. Omnes ergo gentes prædestinauit ad vitam, quia omnes gentes vocauit ad vitam. Qui venerit, imputabit diuinæ clementiæ prædestinanti pariter & vocanti: qui autem non venerit, imputet suæ negligentiæ contemnenti pariter & nolenti. Non est enim diuinæ prædestinationis vt hominis perditio fieret: nec voluntas Dei est quando diaboli voluntas impletur. Inimicæ enim sibi sunt istæ & contrariæ voluntates, & non potest vna fieri absque contemptu alterius. Quòd si non vocantur aliqui ad vitam, in illis qui non vocantur diaboli voluntas impletur.

Et miror qua fronte eius intretis Ecclesiam, quem dicere non timetis diaboli voluntati subiectum. Diaboli enim voluntatem implere probatur, qui non vult omnes homines pertingere ad salutem. Sicut enim in his quos vult saluare, suam creditur voluntatem implere: sic in istis quos non vult, diaboli voluntas impletur. Sed bonus Deus bonos esse vult omnes. & hinc errorem patimini, quia omnes quos bonos esse vult boni non sunt. Soletis enim dicere, Qui non sunt boni, Deo eos à se repellente mali sunt: vt hi qui peccant videantur non suo vitio esse peccantes. Si ergo hinc errorem patimini, quòd Dei voluntas non impleatur, cur non magis hinc iudicium detis peccantibus, quo laudetur Deus de suæ patientia pietatis, & culpetur homo de impatientia propriæ voluntatis? Dicitis enim, « Ergo homo vincit Deum. Vincit enim Deũ, « si Deus eum vult esse bonum, & bonus « non est. Quid ergo hoc loco adtenditis vos? Numquid luctantem videtis Deum & hominem, vt ista dicatis? Si luctantem videretis, rectè vni parti victoriam traderetis. Nunc autem, quia medici normam tenens Saluator hominum, dat monita, 16.

non suæ vtilitati necessaria, sed nostræ saluti vtilia, quædam fieri iubet vt vitam obtineas, quædam prohibet fieri vt mortem euadas: si audieris, imputabis saluatori quod viues, si contempseris, tuæ reputabis ignauiæ, dum cœperis mortis sentire tormenta. Quòd si tu dicas mortem ægroti medici imperitia euenisse, nos docemus medicum ex omni parte perfectum. Si autem dixeris, eius voluntate mortis interitum deuolutum, ipse tibi exclamat, dicens, *Nolo mortem peccatoris.* Quem si interrogare merearis, & dicas, Si hoc non vis, ostende quid velis, respondebit, Volo vt conuertatur & viuat. Vnde facimus & nos clausulam catholicam vestris astutiis obuiantem. Si potest homo Deo nolente delinquere, quantò magis potest Deo volente delictis finem imponere? Si potest homo velle quod Deus nō vult, quanto magis potest homo velle quod Deus vult? si potest homo Deo nolente perire, quanto magis potest Deo volente saluari? Si potuit homo Deo nolente implere voluntatem diaboli, quanto magis potest Deo volente implere voluntatem Dei? Si potuit homo prædestinationem Dei sua auersatione contemnere,

Ezech. 33.11.

nere, quanto magis poteſt prædeſtina-
tionem Dei ſua conuerſione complere?
Dixit itaque Deus, Hoc nolo, illud volo.
id eſt dixit, nolo mortem morientis, volo
vt conuertatur & viuat. Quod dixit volo,
hoc prædeſtinauit, nihil enim prædeſti-
nauit inuitus: quod dixit nolo, deſtituit.
Si poteſt homo velle & facere quod Deus
non vult, quanto magis poteſt & velle &
facere quod Deus vult? De perditione
hîc agitur hominis, & ſalute. Deus vult
vt ſaluemur, diabolus vult vt pereamus.
Si poteſt fieri perditio hominis, quam
vult diabolus, per noſtram neglegen-
tiam: quanto magis poteſt fieri liberatio
hominis, quam vult Deus, per diligen-
tiam bonæ & fideliſſimæ voluntatis? Sed
dicit liber veſter, Antecedit gratia Dei « 178
voluntatem hominis. Nos dicimus, Non «
ſolùm antecedit, ſed etiam ſequitur Dei
gratia hominis voluntatem. Priùs tamen
quàm oſtendamus quomodo antecedat
& quomodo ſequatur, vos exponimus
quid velitis oſtẽdere. Dicitis itaque, ante-
cedit gratia Dei hominis voluntatem, vt
dum audierit homo tam dignam, tám-
que veram ſententiam, illud quod ſequi-
tur non adtendat, ſed vobis exponenti-

bus discatur vt cesset voluntas hominis? ne dum cœperit, velle Deum excitare videatur in zelum. expectet vt priùs gratia veniat quæ nolentem trahat, quæ cogat fastidientem, quæ teneat fugientem. Volutetur homo in cæno, efficiatur fex cloacarum, & criminum gurgitibus dimergatur, & sit securus ex vitio. Si enim venerit gratia antecedens, erit homo recedens à crimine. Non enim prior erit homo Dei gratiæ, sed gratia Dei prior erit hominis voluntati. Deteximus hoc vestrum studium. Nunc cõtra, hoc quid catholici teneamus, necesse est vt iustis adsertionibus demonstremus. Memores estote quia vobiscum dicimus, Antecedit gratia Dei hominis voluntatem. Diximus itaque, Et antecedit & sequitur. antecedit, quia non petentibus, non rogantibus, non etiam volentibus nobis, venit filius Dei vniuersum mundum à morte eripere, & vt ascenderet ad Deum homo, sicut iam diximus, Deus descendit ad hominem. Venit inuitare esurientes ad epulas, sitientes ad fontem, miseros ad fortitudinem, mendicos ad diuitias, tristes ad lætitiam, venditos ad redemptionem, seruos ad libertatẽ, captiuos ad requiem,

Ecce hoc loco docemus quòd antecedit gratia Dei voluntatem hominis. Nunc videamus quomodo iterum ipsa sequatur quæ antecesserat subsequendo. Gratia enim quæ antecessit, ostendit quid petas, quem petas, & qualiter petas: ostendit quid quæras, qualiter quæras, vbi quæras: ostendit quid pulses, vbi pulses, qualiter pulses. & ab hac indagine nullũ exclusit. Non solùm nullũ exclusit, sed etiam cunctos vniuersaliter inuitauit, dicens, *Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur*. & iterum dixit, *Numquid filius si petit panem patrem suum, lapidẽ porrigit ei? aut si piscem petierit, numquid serpentem porriget ei? Si ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis pater vester qui in cælis est, dabit bona petentibus se?* Petentibus vtique. Sicut ergo tecum dixi in superiori loco, quia antecedit gratia Dei voluntatem hominis: ita nunc mecum dic in isto loco, antecedit voluntas hominis gratiam Dei. non superbiendo, sed petendo, non extollendo sed quærendo, non luctando sed pulsando. Nisi enim ex fide voluerit, nullus ei baptismatis donum gratiæ diuinæ impertit. nisi, inquam, ex fide volue-

Matt. 7. 7.

Ibid. 9.

rit credere, non erit particeps indulgentiæ: nisi ex fide desiderauerit, ad donum Dei peruenire non poterit. Si enim ad Christum veniens dixerit gentilis, nolo baptizari, baptizari non poterit. Si ad pœnitentiæ fructum delinquens veniens dixerit, nolo reconciliari, reconciliari non poterit. Vtrosque sacerdotalis censura examinat. quibus nihil gratiæ conferre præualet, nisi integerrimam ex ore eorum didicerit voluntatem: aut si ausus est, vos ipsi cognoscite. Maius aliquid dicamus. Si etiam infirmitatis vis sermonis auferat facultatem, nullatenus poterit tacenti gratiæ Dei copia ministrari. Mentis enim secretum, nisi linguæ internuntio fuerit declaratum, consequi non valebit gratiam. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem fiet confessio ad salutem.

Matt.7.7. Dicente ergo Domino, *Omnis qui petit accipit*, antecedere videtur voluntas petentis, vt possit concedi petentibus gratia retribuentis. Et ne fortè fluctuantem te in isto loco videar reliquisse, qui omne bonum gratiæ tribuis, non mecum laboras: non solùm tunc dicam antecessisse gratiam, cùm Deus adiungi homini non dedignatus, non petentibus nobis venire

dignatus eſt: ſed & vſque hodie antecedit voluntas Dei voluntatem hominis. Vult enim vt ſaluemur, & nos nolumus. Væ autem mihi, & mei ſimilibus, quia quotidie antecedit voluntates noſtras & gratia, & inuitatio, & voluntas Dei, & compunctio, & promiſſio gaudij ſempiterni, & terror æterni ſupplicij. Quotidie ergo præcedit voluntates noſtras gratia Dei, innumerabilibus plena ſuffragiis. ſed noſtra voluntas vniuerſa iſta Dei dona non ſequitur. Quid ergo dicit liber veſter? præcedit voluntatem hominis voluntas Dei. Et nos quid diximus? & præcedit, & ſequitur. Quid ergo laborauimus loquentes: quia vos tantummodò *præcedit* dicitis, *ſequitur* denegatis. Ipſum autem quod dicitis quia præcedit, idcirco dicitis, vt homo in criminibus poſitus velle ſuum faciat quieſcere, & expectet vt veniat ad eũ prior gratia, ne incipiat velle ſuum anteponere gratiæ Dei. Nos autem catholici hæc execramur, & dicimus, Antecedit gratia voluntatem hominum oſtendendo vitã æternam in qua delectentur, oſtendendo incendiũ ſempiternum in quo terreantur, vt à peccatorum delectationibus reuocentur. Antecedit,

inquam, quotidie gratia voluntates nostras: sed nostra, quod est peius, voluntas non sequitur. Inde est quod flemus orantes, gemimus pœnitentes, quia antecedentem non sequimur, inuitantem contemnimus, & neque blandientem patrem vt filij honoramus, neque terrentem dominũ timemus vt serui. Vnde etiam ipse
Malach. 1. 6. ad nos loquitur per prophetam: *Filius honorat patrem, & seruus timet dominũ. Si dominus ego sum, vbi est timor meus? Si pater, vbi est honor meus?* Interrogamus nunc aliquid. Exigit à nobis antecedens gratia, an non exigit? Proculdubio exigit. quid exigit? hoc vtique quod ipsi dicitis, voluntatẽ ipsã. Ergo antecedit gratia. Quid est gratia? vt quod petieris gratis accipias. Et ideo nõ dixit, emite & dabitur vobis, sed petite & dabitur vobis. Et vnde apertiùs fratrũ simplicitas hunc sensum agnoscat, aliquam similitũdinem offeramus. Ostensa est Salomoni sapientia. ecce gratia: quid nunc dicat cui ostensa est, ipsum Sa-
Sap. 8. 2. lomonem loquentem ausculta. *Amator*, inquit, *factus sum formæ eius, & hanc quæsiui adsumere mihi, & currebam post eam: eo magis illa elongabat à me.* Non tibi videtur puellam pulcherrimam inli-

cientem & prouocantem amatorem in cursu? Vt quid nunc voluerimus huius exempli facere mentionem? Audite gratiam Dei. Ponamus filiam patris. Hanc tibi, ô homo, ſcias euidentibus indiciis à ſuo patre manifeſtatam, vt videas & amator efficiaris pulchritudinis eius. Oſtendit etiam quantæ ſint eius diuitiæ, quanta dilectio, quanta adfabilitas, quanta fides. Eſt ergo pulcra, eſt diues, eſt fidelis, eſt ſapiens, eſt etiam ſummi regis filia. Hanc tibi, ô homo, ad hoc ante oculos tuos pater exhibuit, vt amator eius factus petas eam tibi in matrimonio, & ex ea Deo filios facias, ſicut fecit ille qui dicebat, *Si decem millia pædagogorum habeatis in Chriſto, non tamen habebitis multos patres, nam in Chriſto Ieſu per euangelium ego vos genui.* 1. Cor. 4. 15. De qua coniuge nos genuit Paulus Deo? vtique de gratia Chriſti. cuius amator factus, vniuerſa pro amore eius ſuauia habere ſe adſerebat ſupplicia. Cape ergo à carnis exemplo comparationem puellæ, vt ad ſenſum meliùs ſpiritalem adtingas. Ergo eſt tibi oſtenſa puella à patre. ecce gratia patris anteceſſit voluntatem. Iam tu incipe velle. Oſtenſa vtique gratia eius qui oſtendit, vt

quantum te amare credi debeat ex hoc consideres, quia vt te suum faceret, filiam suam tibi ostendit, pulcram, diuitem, sapientem, ad hoc vt amator eius effectus possis eam adsumere tibi in matrimonio. Ecce gratia antecedens voluntatem, ecce gratia stimulans pectus, ecce gratia inliciens mentem, ecce gratia excitans dormientem. Quid nunc iuberis vt faciat pater non petenti, non roganti, non concupiscenti, & calorem amoris tui non ostendenti? Tollit filiam suam, & iungit eam tibi fastidiis occupato, aut aliis amoribus circumdato? Non hoc facit. Sed nisi quæsieris eam vt argentũ, & nisi vt thesaurum vestigaueris eam, & nisi ex fide volueris, & nisi ex fide cucurreris, & nisi tuã veram dilectionem ostenderis, non eam omnino percipies. Sufficiat tibi, quia cùm tu mendicus sis, & illa sit diues, suis te diuitiis locupletat. degener tu, illa summi imperij filia, & sua te generositate nobilitat. quid autem dicat pater eius amatoribus filiæ suæ sollicitus diligenter auscul-
Matt.10. 37. ta. *Qui diligit*, inquit, *patrem, & matrem plusquam me, non est me dignus*. Non dixit qui pauper est, aut qui degener, aut qui miser est: sed qui diligit aliquid aliud

plus quàm me,non est me dignus. O gratia antecedens voluntatem, amorem solum flagitans! ô homo, ama & accipe. sed si amas factis ostende. Omnis qui amat, vult, cupit, rogat, vigilat, currit, festinat, satagit per amicos, per natos, per familiares, per seruos, per seipsum, opportunè, importunè. obsecrationibus, promissionibus, fixo pacto, integróque amoris indicio. Et vt aperiam tibi oculos, tu qui te putas inuitum & nolentem gratiæ diuinę posse sociari, quid est quòd quando eam dat pater, per familiares suos gratia antecedens exprimitur? Inquiritur ab eo qui eam accipit, quomodo veniat. si abrenuntiet omnibus amoribus mundi, omnibus pompis inimici. qui nisi velle suum expresserit verbis, numquid datur ei gratia quam poposcit? Quid ergo vult, quid cucurrit, quid desiderauit homo? gratiam consequi.' & quid promittit? abrenuntio omnibus pompis diaboli & voluptatibus eius. Ostendit se nolle quod voluit, & incipit velle quod noluit: & tunc iam gratiæ participio incipit delectari, per quam & diues & regis filius nuncupetur. Ecce gratiam Dei vobis & antecedentem & sequentem ostendimus,

Antecedit, quia vocat, quia prouocat, quia inuitat vt venias. sequitur, quia dum veneris, & volueris, & petieris, donat. Videamus nunc quò vestra pergat intentio. Dicit enim anathemabilis liber

18 » à vestra vanitate conscriptus. Non enim
» cùm rogaremus, neque cùm peteremus,
» sed cùm inimici essemus, reconciliati su-
» mus Deo, non per nostram voluntatem,
» sed per mortem filij eius. Iubetis ergo, vt non rogent homines Deum vt reconcilientur ei, sed efficiantur inimici eius, vt possit stare Apostoli Pauli sententia. neque voluntatem suam bonis nisibus tradant: quia hoc quòd reconciliantur homines Deo, dicitis, Dixit nos Apostolus reconciliari Deo, non per voluntatem nostram, sed per mortem filij eius. Ergo qui inimicus fuerit Deo, ipse reconciliandus est Deo, ipse saluandus secundum vos? hi qui Christum crucifixerunt hi saluandi sunt, & qui dixerunt nolumus hunc ipsi sunt liberandi? hi autem qui inimici non fuerunt sed amici, & voluerunt animam suam in amore eius ponere, hi erunt in execratione altissimo? Probatis vos omnibus hæreticis acriùs blasphemare, qui nolentes rectum

tramitem ingredi, anfractibus vos plenis erroribus tradidiſtis. Non enim inimicitias noſtras ad Deum Apoſtolus, ſed caritatem inuitat. Dicit namque, *Commendat itaque caritatem ſuam Deus in nobis. quoniam ſi cùm inimici eſſemus reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius, multo magis reconciliati ſalui erimus ab ira per ipſum.* Rom. 5. 8.
Commendat ergo hoc opere caritatem ſuam in nobis, vt vel ſic amorem noſtrum ei ex integro conferendo, videamur ſaltem amoris voto rependere quod viribus non valemus. Nam quòd nos diligit Deus nobis prodeſt: nos ſi diligimus Deum, illi prodeſſe non poſſumus. Deus enim nullius eget, nullo honorante ſublimatur, nullo contemnente deicitur. Ergo vt quid commendat caritatem ſuam in nobis? Vt dicamus vtique, ſi cùm inmici eſſemus ita nos dilexit, vt etiam vnicum ſuum pro noſtra omnium pateretur ſalute interfici, quantò magis nunc iam reconciliatos ſibi ſaluos faciet in vitam ipſius? Vnde excludens veſtram ſpecialem defenſionem, generalem gratiam introduxit, dicens. *Conſiderantes hoc quòd vnus pro omnibus mortuus eſt.* & adiecit, *Ergo omnes mortui ſunt, quia pro omnibus mor-* 2. Cor. 5. 14.

tuus est, vt & qui viuunt iam non sibi viuant, sed ei qui pro omnibus mortuus est. Occurrit nobis hoc loco insanus liber
19. » vester,& dicit: Vos, inquit, vbicumque
» omnes legitis,generaliter vultis intellegi,
» cùm omnes sæpe pro parte doceantur.
Psal.13.3. Nam cùm dicitur, *Omnes declinauerunt.*
» non tamen omnes declinauerunt, &,
Psal. 115. *omnis homo mendax*, non tamen omnis
11. » homo mendax: quia legimus de quo-
» dam, *Erat homo verax.* Pars ergo maxima
» omnes videtur significare, cùm vtique
» constet non omnes intellegi. Nullum in libro vestro locum sine blasphemiis inuenimus. Hæc assertio vbi adtendit? Vt consentientes vobis dicant Christum non pro omnibus passum. Si hoc nō vultis intellegi, ergo non pro parte hoc loco Apostolus nominauit omnes, sed omnes generaliter memorauit. Corrigite ergo librū vestrum, quia Christus pro omnibus passus est, omnibus hominibus subuenire festinat. Omnes vocat, omnes inuitat. qui saluatus fuerit, imputabit gratiæ Dei vocāti, inuitāti, succurrenti: qui non saluatus fuerit, imputabit sibi neglegenti, contemnenti pariter & deserenti. Omnia enim bona nobis à Domini gratia conferuntur peten-

tibus. omnia autem mala à diabolo nobis Deum contemnentibus irrogantur. Non enim poterit potestatem suam exercere diabolus in his qui diuinis defensionibus viuunt. Numquid potest sibi subicere victoris sui vasa captiuus? *Nemo*, inquit Dominus, *intrat in domũ fortis, & vasa eius diripiet, nisi priùs fortem ligauerit, & tunc vasa eius diripiet.* Fortem vos ponitis inimicum: sed nos religatum, & crucis trophæo credimus esse subiectum. insidiosum, sed insidias eius detectas ostendimus. Numquid signo victoriæ munitum cõtingere præualet victus? numquid scuto Domini circumdatum, & lorica fidei indutum, & galea spei & salutis munitum, ictus possunt inuadere sagittarum? Non vincitur à diabolo homo, nisi quãdo à suo recesserit defensore, dicente Apostolo, *Subditi estote Deo, resistite autem diabolo, & fugiet à vobis.* Inuisibilis hostis est, ab inuisibili defensore prosternitur. Sed contradicit hîc etiam liber vester insanus, & ausus est dicere, tantùm diabolum posse, vt homines trahat inuitos, etiam hos quos Christus suo cruore redimens Deo filios fecit. Dicitis, Clausis oculis transistis « hostis insidias vos qui dicitis voluntatem «

Matt. 12. 29.

1. Pet. 5. 9.

20.

» hominis aliquid posse virtutis adquirere:
» non adtendentes quanta damna Deus
» quotidie patiatur, quantæ ruinæ castitatis
» per diabolum fiant, quantęque criminum
» concupiscentiæ. Quæ vtique si videretis,
» non laboraremus vobis ostendere dam-
» na virtutum, & victorias vitiorum. Dicite
» obsecro, damna quæ Deus quotidie pa-
» titur, diabolo vincente hæc patitur, an
» homine contemnente? Si diabolo vincen-
te dicatis, blasphemia vestra in caput ve-
strum refundimus. si homine contemnen-
te, adsertio nostra victoriã cepit. Diabo-
lus enim nec dominus, nec creator, nec
pater est. Deus autẽ nobis & dominus, &
creator, & pater esse dignatur. Corpus suũ
victoriosissimum nostro corpori sociauit,
vt corporis nostri fragilitatem exclude-
ret. Sanguinem suum nostro sanguini mi-
scuit, vt feruor genuini caloris quiesce-
ret diuino sanguine temperatus. Chris-
matis sui virtute nos vnxit, vt luctantem
cõtra nos diabolũ vinceremus. Scuto bo-
næ voluntatis suæ nos sese protegere re-
Psal.90. 14. promittit, *Qui sperat*, inquit, *in me, ego li-
berabo eum, protegam eũ, quia cognouit nomen
meũ.* Vnde & superiùs ait propheta de eo,
Psal.90. 1. *qui habitat in adiutorio altissimi*, quòd non

eum possit inuadere, nec sagitta quæ volat per diem, nec negotium quod perambulat in tenebris, nec ruina aut dæmonium meridianum, & cetera. Vnde his indiciis declaratur diabolus tunc habere virtutem, cùm nos inuenerit neglegentes, cùm nos inuenerit dormientes in fide. Omnis enim qui ex fide inuocauerit nomen Domini, hic saluus erit. Verùm quid prodest, quòd humanum genus ostendimus per Dei victoriam à diabolo liberari, & suo vitio homines capi? Additur nobis alter oppositionis articulus. Dicit enim liber eorum, Per præuarica- « 21.
tionem primi hominis periit ab homini- «
bus libertas arbitrij. Nos autem dicimus, «
Per præuaricationem primi hominis manifestata est libertas arbitrij, quæ potuit hominem facere velle quod Deus non vult. Si ergo periit libertas arbitrij, vnde sumus homines peccatores? Aliunde non sumus peccatores, nisi quia volumus quod Deus non vult, & nolumus quod Deus vult: committimus quod fieri prohibet, & facere nolumus quod præcepit adimpleri. Per quid hoc tantum mali facimus, si nolentes hæc facimus? Alius est qui per nos operatur. ipsi ergo debuit lex

dari, non mihi. Non lex gladio datur, ne occidat hominem: sed illi datur lex, qui per gladium iugulat. Gladius enim, siue occidat, siue non occidat, idem est. nec laudem enim quiescendo adquirit, nec occidendo culpam incurrit. Si ergo & nos agimur non agimus, exclusi sumus à peccatis dum delinquimus, exclusi sumus à fide dum credimus. Hinc itaque superati ad calumniam conuertuntur.
2. » Ait enim liber eorum, Hæresem Pelagianam iterum renouatis, cùm dicitis per libertatem arbitrij homines finem ponere posse peccatis. Pelagium non hinc condemnauit Ecclesia. Obicit enim ei, quòd in tantum exaggerasset libertatem arbitrij, vt Dei adiutorium recusaret. Nos autem dicimus, Per libertatem arbitrij peccatum omne committimus: ab omni autem peccato per Dei gratiam liberamur consensu arbitrij. Deum autem gratiam suam non petentibus non dare ex isto loco docuimus quod ipse ait, *Pe-*
Matt. 7. 7. *tite & accipietis*. Ostensum est nobis non petentibus quid petamus, ostensum est nobis non quærentibus quid quæramus. ostensum est nobis non pulsantibus quid pulsemus. Si noluerimus petere, non accipie-

cipiemus, si noluerimus quærere non inueniemus, si noluerimus pulsare non aperietur nobis. *Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur.* Matt.7. 8.
Libertas itaque arbitrij ita in nobis viget, vt Deo posset obedire: ita infirmata est in nobis, vt etiam ipsum Deum possit contemnere, à quo ipsa libertas est data. Quæ vtique ad hoc data est, vt de ea solus diabolus contemneretur. Si enim cessasset libertas arbitrij per præuaricationem primi hominis, cessasset vtique lex, quæ non potest loqui nisi illi qui eam potest & contemnere & audire. Sed non cessauit lex, siue naturalis per quam placuit Abel, Enoch, Noe, Sem, & Iaphet, Melchisedech, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, & ceteri. Hi placuerunt, legis vtique naturalis instinctu. E contrà displicuerunt, siue ij quos diluuij charybdis bibit, siue ij quos sulfurea flamma consumpsit. Nec illi enim placuerant, nec isti displicuerant, si lex naturalis non extitisset, & libertas in eis arbitrij non fuisset. Quid ergo agimus? calumniam non euadimus, nisi Dei solam gratiam dixerimus. Latrat enim liber eorum dicens, Excluditis gratiam per liberta-

„ bertatem arbitrij. Aut enim libero arbi-
„ trio liberamur, aut gratia Dei eripimur.
„ Eligite quid dicatis. Si gratiæ totum da-
„ tis, vnum sumus: si libero arbitrio, scia-
„ tis nos vobis consentire non posse. Audi-
te calumniosi, & hoc quod timetis audi-
te. Nos liberum arbitrium ibi dicimus
esse vbi diuina gratia consistit. Sine gra-
tia enim Dei non est liberum sed capti-
uum arbitrium. Vbi enim spiritus Domi-
ni, ibi libertas. Nos libertatem istam non
hominis superbiæ tradimus, sed gratiæ
Dei & eius gloriæ definimus: quæ tan-
tum concedit, vt plus faciant alij quàm
præcepit bonum, ex quo etiam plus fa-
ciant alij quàm prohibet malum. Manus
enim, quæ exspoliare potest vestitum,
quod prohibet Deus, hæc vestire potest
nudum, quod præcepit Deus. Quid tu
dicis? vna manus est quæ nudum vestiuit,
& quæ vestitum exuit. culpatur cùm ex-
spoliauit, quia vestire potuit: laudatur
cùm vestiuit, quia potuit denudare.
Tolle vtriusque rei arbitrium liberum, &
neque ex vitio culpam incurrit, neque ex
virtute laudem adquirit. Vt autem dis-
pũgam tibi libertatem arbitrij, arbitrium
in anima est, libertas in corpore. Liber-

tas sine arbitrio non peccat, cùm arbitrium sine libertate delinquat. Denique si aliquem furem tenueris clausum, libertatem ei furandi tulisti, arbitrium non tulisti. manus enim eius ligasti, non mentem. Si cæcus fiat aliquis, cùm esset concupiscentiis deditus oculorum, libertas quidē oculorum eius est vincta, arbitrium in suo iure permansit. animi enim arbitratu concupiscentiis exercetur. Vnde & non mœchantem mœchum Christus appellat eum, qui ad concupiscendum viderit mulierem. arbitrium enim habet, licèt non habeat libertatem. Fit per arbitrium suum sine facto reus. voluntas enim perfecta pro facti opere à iusto iudice reputatur: & implesse dicitur omnia qui quod potuit fecit. Corpus enim prohibetur ab impossibilitate eius rei, quia arbitrium animi non tenetur. Nunc ergo quid facit gratia? non tollit liberum arbitrium, sed curat, sed amplificat, sed ornat, sed instruit, & exaltat. Non tamen nolentem sed volentem exaltat. Nisi enim ex fide volueris, & ex fide cucurreris, aliter à gratia liberari non poteris. Certi ergo efficiamur, quòd nos gratia non recusat dum delinquimus, sed nos

recusamus gratiam quando peccamus. Vnum enim hîc è duobus censura iudicantis adtendit, aut gratiam recusantem, aut hominem contemnentem. Si enim gratia recusauit, hominem à peccato liberum fecit. Numquid culpandus est, qui non prandit apud eum, qui eum à suo conuiuio recusauerit, & non potiùs miseratione dignus ostenditur, cùm alios vocauerit & hunc recusauerit? Immanis crudelitas est, si prohibitus est prandere cùm prandentibus, & cur non pranderit, ab eo, qui eum simul prandere noluerit, iubeatur occidi. Tandem aliquando liber vester, vanus effectus, cõcedere videtur libertatem arbitrij, ea tamen conditione, vt de mensuris agat, non de specie.

24. » Vnde, inquit, illi maior libertas arbitrij in » bono, vnde isti minor est, nisi quia Dei » dispensatione censentur? In alio enim te- „ nuem se exhibet gratia, in alio abundan- „ tem & largam, prout ipsa vult, non pro- „ ut nos volumus. Non tecum hîc ego concertor. hîc te enim & Christus vin-

Luc.7. 41.47. cit & Paulus. Nam Christus dicit, *Qui plus diligit, plus illi dimittitur, qui minus diligit, minus.* & Paulus adserit, dicens,

2.Cor.9. 6. *Qui parcè seminat, parcè metet.* Non ergo

eſt gratia per perſonarum acceptionem in Deo, ſed per hominis dilectionem in mente, ſiue ſit magna dilectio, ſiue ſit parua. Quis enim plus diligens Deum, minùs diligitur à Deo? Immo, vt veriùs dicam, non diligens Deum à Deo diligitur, & parum diligens Deum multùm diligitur. Qualiter autem diligi Deus poſſit, ipſe Dominus edocet, dicens. *Qui audit verba mea & facit ea, hic eſt qui diligit me.* Vnde & diſcipulis ſuis ait, *Si diligitis me, præcepta mea ſeruate.* Videamus itaque, homo ipſam libertatem arbitrij quid faciat, vt Dei gratiam perfectè conquirat. Exinanit libertatẽ ſuam, & ſeruum ſe efficit Dei. Quòd autem noſtro hæc arbitrio faciamus, ipſe Apoſtolus edocet dicens, *Neſcitis quia cui vos ſeruos exhibetis ad obediendum, ſerui eſtis eius cui obeditis, ſiue iniquitatis ad peccatum, ſiue iuſtitiæ ad ſanctificationem?* Qui ergo ſe ſub iugum miſerit Dei, exinaniuit ſui libertatem arbitrij, vt per libertatem diuini arbitrij liberetur. Non tibi videtur exinanire libertatem arbitrij ſui, qui ſibi eſurienti denegat panem, ſitienti denegat potum, dormitanti denegat ſomnum? Sed in his dignus eſſe non poterit, niſi ſe

Ioan.14. 21.
Ioan.14. 15.
Rom.6. 16 19.

2.Cor.9. voluntarium comprobauerit. *Non enim*
7. *ex tristitia*, inquit Apostolus, *nec ex necessitate. hilarem enim datorem diligit Deus.*
Psal 53.3. Vnde & propheta dicit Deo, *Voluntariè*
Ps.27.7. *sacrificabo tibi.* & iterum, *Refloruit caro mea*, inquit, *& ex voluntate mea confitebor*
Ps.35.4. *bor illi.* De iniusto autem legimus, *Noluit intelligere vt bene ageret.* Vnde & beatus
Gen.49. Iacob, *Symeon*, inquit, *& Leui fratres con-*
5.7. *summauerunt iniquitatē ex voluntate sua.* Si ergo antequam vera & integra libertas nostra veniret, Dominus Iesus Christus, iustus voluntariè sacrificauit Deo, & ex voluntate sua confessus est, peccator ex voluntate deliquit: quanto magis nunc, instaurata nobis libertate per Christum, vniuersa nostro iure sunt reddita, non natura dominante, vt Pelagius & Cælestius definiuit, non natura hominis dominante, sed Christi gratia condonante? Non suis viribus imputando, sed de Dei adminiculis præsumendo. non sibi aliquid vsurpando, sed totum Dei gratiæ imputando? Totum, inquam, totum dixi. totum repeto, totum, sed bonum: malum autem ex nostro vitio, ex nostra neglegentia, & ex nostra incurrimus voluntate. Quid conuertitis caput ad calumnias

& Pelagij nobis dogma obicitis? Anathemamus omnes qui dicunt, adiutorio Dei sublato, posse hominem sine peccato esse si velit. anathemamus qui dicunt, nec per Adam mors, nec per Christum vita. anathemamus qui dicunt, de duobus baptizatis qui nascitur baptismum indigere non posse. anathemamus qui dicunt, infantes non debere in remissionem peccatorum baptismatis sanctificatione censeri. anathemamus omnia quæ in omnibus hæreticis damnat Ecclesia. anathemamus & librum vestrum vobiscum qui
dicit, « In tantum vitiatam per præuari- « 25.
cationem Adæ hominis naturam agno- «
uimus, vt instaurationem suam per Chri- «
stum non in re sed in spe fuerit consecuta, «
dicēte Apostolo, *Spe salui facti sumus, spes* « Rom.
autem quæ videtur non est spes. Si ergo spe « 8.24.
salui facti sumus, adhuc rem in præsenti «
sæculo non tenemus. Ideo denique ba- «
ptizati iterum carnaliter concupiscunt, «
& illos motus corporis patiuntur, quia «
spe non re consecuti sunt instaurationis «
auxilium. Si enim re consecuti fuissent, «
post baptismatis gratiam non esset pec- «
cati nec possibilitas, nec voluntas. Ve- «
rùm quia virtus baptismatis tanta est, vt v- «

» niuersa peccata deleat, pullulatio tamen
» peccatorum baptismatis vnda non ablui-
» tur, inesse enim per Adam naturaliter
» perdocetur. Nam illa membra, quæ in
» baptismatis hora confusione carent, post-
» ea confusionem recipiunt, quæ vitant v-
» bique conspectum, & quærunt pudendo
» secretum. Quæ enim Deus membra fe-
» cerat, præuaricatio in pudenda conuer-
» tit, & non dicuntur membra, sed puden-
» da. Quæ pudēda in puncto illo baptisma-
» tis membra fiunt: sed mox iterum puden-
» da efficiuntur ex membris. Non enim re
» sed spe instaurati sunt. Concupiscentia
» enim carnis, quæ per præuaricationem
» Adæ repugnat in corpore tanquam lex
» peccati, iterum sibi vindicat baptizatum,
» totúmque animum eius conatur euerte-
» re. Hæc est enim radix illius plagæ, quam
» Christus saluauit. saluauit autem sic, sicut
» Apostolus dicit, *Spe salui facti sumus.* Et
» iubet nos animum ad inuisibilia contem-
» planda transferre, nec de his quæ viden-
» tur præsumendo corruere. Et ideo dicit,
» *spes autem quæ videtur non est spes.* Ne for-
» tè æstimarentur per baptismum ita tolli
» peccata, vt etiam radices ipsæ peccato-
» rum simul putarentur auferri. Motus

enim ille pollutionis, qui per præuarica- «
tionem naturam inuasit, ita remanet in «
baptizato, sicut radix capilli cùm fuerit «
nouacula in superficie emundatus & ra- «
sus. Rasus enim est vt emundaretur lo- «
cus: non est eradicatus, vt vlteriùs non «
nasceretur. Si enim ex integro per baptis- «
mum omnis præuaricationis Adæ fragili- «
tas tolleretur, baptizati omnes nullo ca- «
loris motu traherentur ad crimina, nul- «
lus sordibus inquinaretur humanis, nul- «
lus concupiscentiæ stimulo pungeretur. «
sed quia spe salui facti sumus, quod adhuc «
non videmus, per patientiam expecta- «
mus. Veniet tempus, in quo neque nu- «
bant feminæ, neque viri vxores ducant, «
sed sint sicut Angeli in cælis. Cùm enim «
corruptibile hoc induerit incorruptio- «
nem, & mortale hoc induerit immorta- «
litatem, tunc fiet sermo qui scriptus est, «
Absorpta est mors in victoriam. vbi est mors « 1.Cor.
victoria tua? vbi est stimulus tuus? stimu- « 15.54.
lus autem mortis peccatum est: virtus verò «
peccati lex. Tunc dicemus, Deo gratias «
qui dedit nobis victoriam per Dominum «
nostrum Iesum Christum. Hic est libel- «
lus vester, quem nulli datis legendum
nisi sub sacramento. Vide ne prodas, ne

des legendum imperitis. regnum Dei paucorum eſt. In hoc apparet quia te Deus prædeſtinauit ad vitam, ſi hunc libellum tu ſicut tuam animam ſerues. Maxima pars muliercularum à vobis hunc meretur libellum accipere. Denique quæ eum prodidit, femina corpore, ſed vir animo, dum iſtum à vobis libellum ſub ſacramento ſuſcepiſſet, ſcriptum legens exhorruit, & his quos catholicos nouerat examinandum dedit. Legimus eum & nos, quod ſemper timuiſtis, & iuuante Domino blaſphemias eius euidenter detegentes, omnes catholicos admonemus, vt hunc libellum fugiant, execrentur, & æterno anathemate feriant. Damnabilitas enim eius eouſque peruenit, vt vniuerſa myſteria Saluatoris euacuet. Dicit baptiſmum Chriſti fructum vllum penitùs, dum traditur, non habere. Spes, inquit, quæ videtur non eſt ſpes, id eſt remiſſio peccatorum: & quicquid in præſenti promittitur, non eſt, quia in futuro ſeruatur, hîc tamen, id eſt in hoc mundo, non accipitur. Dicit enim Apoſtolus, *Spes quæ videtur non eſt ſpes.* Ergóne hoc Apoſtolus ad iſtum veſtrum ſenſum dixit? Priùs itaque beati Pauli cum debi-

ta reuerentia sensum exponemus: & ita demum per partes concidemus pedes libri vestri, in his quæ conclusio eius circa nos finem se autumat inuenisse perfectum. Apostolus consolationem filiis Dei adferens dicit, vt in isto mundo nihil quærant, ne fortè considerantes impios & incredulos prosperis successibus gratulari, se verò adfligi, dicerent, Ecce hi peccatores & abundantes in sæculo obtinuerunt diuitias. nos autem vsque in hac hora, & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur. Tollens ergo præsentis sæculi considerationem, gaudia futura promittit. Et quamuis magnis, inquit, passionibus fatigemini, non sunt tamen condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Et ideo *spe* inquit *salui facti* Rom. 8.
sumus. Nota tibi *salui facti*. non dixit sal- 24.
uandi, sed *salui facti*. Præteritum fecit salutis. dum credidimus salui facti sumus. Quare spe? Speramus enim nos resurgere. non enim iam resurreximus. Quia ergo speramus nos pro bonis præmia accepturos, & pro malis gehennæ posse incurrere supplicia, sperantes bona, & timentes mala, salui facti sumus, & qui era-

mus filij iræ, facti sumus filij Dei. Vnde
1.Ioan.3. 2. & alius Apostolus clamat, *Carissimi filij Dei sumus*. Non ergo adoptio filiorum promittitur in baptismo, sed confertur. Vos autem de hoc quod iam accepimus dicitis, spes quæ videtur non est spes. Nobis spes tota videtur in baptismatis sanctificatione constare ergo quod nobis videtur spes, nõ est spes. In chrismatis Christi vnctione spei nostræ cernimus firmamentum. ergo spes quæ videtur non est spes. Corpus Christi spem nostram videmus. ergo spes quæ videtur non est spes. Sanguinem Christi redemptionem nostram adtendimus. ergo spes quæ videtur non est spes. Euacuastis omnia sacramenta, exinanistis mysteria, & quasi fidi & idonei metatores Antichristi, locum ei vbi possit succedere eiectis nobis ab aliquibus præparatis. Nam hæc quæ Apostolus de mundi istius gaudiis dicit, *Spes quæ videtur non est spes*, vos ea ad diuina mysteria transmigrastis. Quod ille de caducis rebus & labentibus memorat, hoc vos etiam ipsi sacro baptismati adscripsistis. Non habeamus partem vobiscum in æternum, nec sensus noster vltra his blas-
26. » phemiis inquinetur. Ideo, inquiunt, ba-

ptizati iterum polluuntur, & carnaliter «
concupiscunt, quia spe non re consecuti «
sunt instaurationis auxilium. Nos autem «
sic spem tendimus ad futura præmia, vt in
præsenti quod accepimus non negemus.
Non enim meretur consequi beneficia,
qui non confitetur accepta. Si quod ac-
cepisti iam denegas, confutaris ingratus.
Ergo si adhuc non estis gratiam consecu-
ti, sed consecuturi estis, quid nobiscum
clanculò communicatis? Expectate alte-
rum Christi corpus, alterum Christi san-
guinem. istum enim non in re, sed in spe
esse iactatis. Si enim re, inquiunt, conse- « 27.
cuti essemus, post baptismatis gratiam nō «
esset peccati nec possibilitas, nec volun- «
tas. Ideo ergo vultis ostendere baptisma-
tis gratiam non rem contulisse, quia
iterum post baptisma possumus & velle
malum, & operari malum. Et cui habe-
bat dari lex Dei, si possibilitas mali fuis-
set ablata? aut quis de custodia manda-
torum Dei præmium peteret, si præuari-
cari non posset? sicut nec mutus de taci-
turnitate, nec spado de virginitate lau-
datur. Carent enim laude in bono,
quibus ad malum transitus denegatur.
Nos ergo dicimus, possibilitatem mali

bonam esse his qui eam contemnunt: & possibilitatem boni malam esse his qui eam contemnunt. Dabo his singulis titulis breue respõsum. Potuit quis exspoliare vestitos, ecce malum potuit: sed quia noluit, facta est possibilitas mali bona, qui eam consilio prudentiore contempsit. Potuit quis creditam sibi pecuniam rapere, potuit adulteria perpetrare, ecce possibilitas mali, & qui eam contempsit, ipsa possibilitas eum fecit, tam de pecunia non furata laudari, quàm coronari de castitate seruata. Diximus vnum titulum, id est de possibilitate mali, quòd bona sit his qui eam contempserint. Nunc videamus quomodo è contrario possibilitas boni mala in his qui eam contempserint. Habet quispiam pecunias positas: ecce possibilitas boni. potest enim cunctis necessitatem patientibus subuenire. Hanc autem possibilitatem boni dum contempserit, efficitur possibilitas mala, & tam mala, vt radix malorum omnium comprobetur. Verùm quid agimus? Baptismatis nobis status in periculo ponitur. & nos de auaritiæ veneno tractamus. Omnibus notum est auaritiæ crimen satis esse grauissimum: baptismatis autem gra-

tiam exinaniri ab hominibus perfidis,
nuper cœpit innotescere, nuper cœpit
catholicis propalari. Aiunt namque per « 18.
baptismum ita tolli peccatum, vt capil- «
lum nouacula erasum. Rasus enim est, «
inquiunt, vt emundaretur locus. non e- «
radicatus est ne vlteriùs nasceretur. Si «
enim ex integro omnis præuaricationis «
Adæ fragilitas tolleretur, baptizati om- «
nes nullo caloris motu traherentur ad «
crimina, nullo concupiscentiæ stimulo «
pungerentur. Hinc ergo exinanitis baptismatis sacrosancta mysteria, quia concupiscentia, vt ipsi dicitis, lex peccati est, & ipsa sibi iterũ vindicat baptizatum. De hac ergo concupscentia si fueritis exclusi, integra erit in baptismo & peccatorum remissio, & vera consolatio gratiarum. Gratiarum autem ideo pluraliter posui, quia cùm vna sit gratia, vt vitis vna palmitibus pluralis efficitur, & tot vites dicuntur, quot fuerint propagines de vna vite compressæ. Datur ergo ex vno baptismatis fonte in præsenti peccatorum remissio, & regnum promittitur in futuro. efficitur filius hominis filius Dei. fit adoptione filius, fit consors regni, fit ciuis ex aduena. fit ingenuus qui

seruus extiterat inimici. fit locuples qui
fuerat antè mendicus, & qui fuerat du-
dum ignobilis, incipit esse & inlustris,
& magnus. Sed ista omnia euacuat liber
29. » vester, & dicitis, Si darentur quæ pro-
» mittuntur in baptismo, nullus post ba-
» ptismatis vndam concupiscentiæ stimulo
30. » pungeretur. Videamus ergo vtrúmnam
hæc concupiscentia, sicut dicitis, lex
peccati sit. Nos concupiscentiam dici-
mus esse rem naturalis certaminis: &
hanc dicimus ad propagationem ho-
minum à Deo creatore visceraliter esse
firmatam. Adhuc enim primi homines
nondum de præuaricationis ligno gusta-
uerant, quando eos benedixit Deus di-
Gen.1.12 cens, *Crescite, & multiplicamini, & replete*
28. *terram.* Qui ergo ante peccatum benedi-
cendo genus hominum multiplicari ius-
sit, ipse sine dubio huic naturæ per quod
propagari posset inseruit. Dispar etenim
sexus multiplicari minimè potuisset, si in-
crementa naturalis concupiscentiæ non
Gen.2. haberet. *Non est bonum*, ait Dominus, *esse*
18. *hominem solum. faciamus ei adiutorium.* Hoc
adiutorium disparis sexus ad consolan-
dum, vultis esse factum à Domino, an ad
generandum? Si enim concupiscentia
mala

mala eſt quæ materia generationis oſtenditur, conſtat ſecundum vos à Deo mulierem non ad adiutorium boni, ſed ad occaſionem factam eſſe peccati. Quòd ſi adiutorium mulieris, non ad reparationem, ſed ad conſolationem. neſcio quam dicatis fuiſſe conceſſum, diſpar ſexus ſine cauſa eſt conditus ab eo, de quo legimus quòd omnia in ſapientia fecerit. Verùm quia teſtamenti veteris fortè vos auctoritas non tenet, de primis hominibus quid ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus dixerit auſcultate. *Qui* Matt.19.
fecit, inquit, *maſculum & feminam, benedixit eos & dixit, Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.* 4. & his dictis adiunxit, *Quod ergo Deus iunxit homo non ſeparet.* A Deo igitur factos, à Deo benedictos, à Deo legimus eſſe coniunctos. Et miror qua fronte concupiſcen- " 30.
tiam iſtam, per quam coniugia celebran- "
tur, dicatis à diabolo eſſe humano gene- "
ri inflictam. Quis enim dubitet rem malam, ſi tamen mala eſt, à Deo bono homini non potuiſſe conferri? Si enim à Deo eſt data, bona eſſe dinoſcitur: ſi autem mala eſt, conſtat à diabolo

esse infusam. Sic enim dicit liber ve-
31. » ster, Quæ Deus membra fecit, illi præ-
» uaricando pudenda fecerunt. Si hoc non
est in membris quod Deus condidit, & super fabricam Dei inimicus apparuit, & Deo inuito fecit creaturam eius alterum ordinem continere, non quem ipse instituit, maledictæ sunt nuptiæ, & ex maledictione vniuersa humani generis massa veniens diabolo auctore subsistit. Vnum vobis eligite è duobus. Aut bona est generatio hominis, & bona est concupiscentia: aut malæ sunt nuptiæ, & iniqua concupiscentia. Emendate ergo Ecclesiæ regulam, damnate qui in toto orbe sunt sacerdotes, nuptiarum initia benedicentes, consecrantes, & in Dei mysteriis sociantes. Miror qua fronte intratis Ecclesiam, vbi quicquid agitur contra vestras sectas venire cognoscitis. Negatis itaque Deum hanc, vnde nascimur, dedisse cõcupiscentiam. Ergo non sumus creatura eius, si non est eius creatura concupiscentia coniugalis. Tollite enim hanc, quam vos dicitis legem esse peccati, & videamus quis adhærere possit vxori. Sed qui dederat virtutem seminis in benedictio-

nem, ipſe ob multiplicandam ſubolem concupiſcentiæ inſeruit caritatem, & amari voluit quod multiplicari conſtituit. Incrementum enim eſt generis concupiſcentia naturalis. Quòd ſi per hanc, vt dicitis, omnis conſtat eſſe cauſa peccati, ipſe crimen creauit in genere, qui poſteritatem multiplicari voluit per amorem, & ſuper paternæ pietatis iura diligi præcepit vxorem. Denique ipſe Matt 19. 6.
Dominus noſter Ieſus cùm dicit, *quod Deus coniunxit homo non ſeparet*, tale eſt quaſi qui diceret, Odiſſe tibi vxorem non licet, quam me auctore amare cœpiſti. Zelabatur enim coniunctionem à ſe factam odiis iugalibus maculari. Rerum noua peruerſitas! cùm à Deo puniatur vxoris odium, damnatur ab hominibus concupiſcentia maritorum. Sed iuſtus iudex non damnat deſiderium naturale, qui vt multiplicaret prolem ideo inſeruit caritatem. Nam cùm de coniugio & repudio tractaretur, tunc Dominus iſtam dictauit ſententiam, dicens, *Quod Deus iunxit homo non ſeparet.* Hoc autem ideo dixit, vt ſpecialiter nuptiarum coniunctionem ex Deo eſſe monſtraret. Nec enim

esse potuit, aut sine coniunctione commixtio, aut absque commixtione coniunctio. Si non ex creatura factoris, sed ex peccato inquiunt concupiscentia maritalis, ergo secundum vos Deus hoc in benedictione coniunxit, quod Diabolus per præuaricationē inseruit. Quod si ita est, non fuit aduersarius sed adiutor Dei, si quos Deus in carne vna esse voluit, hic per concupiscentiam inseparabiles fecit, & quod ille iussit augeri & crescere, hic per quod hoc ipsum quod iusserat vt impleretur inuenit. O quàm infelix impietas est à Prædestinatis inuenta, vt ex præuaricatione dicatur euenisse hominis, quod est ex benedictione creatoris insertum! Hanc vos dicitis legem peccati. sed hanc nos legem generis comprobamus, quam vos criminis accusatis: & hanc nos dicimus causam esse virtutum, quam vos vultis ostendere materiam vitiorum. Nam cùm eius adiutorium faciat parentes fœcundos in subole, huius certamen & continentes præstat & virgines gloriosos. Et ne alicubi huius esse æstimes detrimentum, maiora repugnando quàm adiuuando largitur: quia dum adiuuat fructum exhi-

bet generis, dum repugnat confert præmium castitatis. Illic sine culpa operatur, hîc exercet pugnam cum munere. Tolle concupiscentiam, & cessant coniugia: tolle concupiscentiam, & cessant præmia castitatis. Quale hoc rogo malum est, quod duplicis boni causa esse monstratur? quod alios in generationis gaudio exhibet, alios in triumpho virtutis? Alij enim per eam operantur licitè, alij per eam dimicant gloriosè. Quòd si etiam in omnibus hæc dicitur esse peccatum, constat & coniuges, & continentes, & virgines per hanc esse damnandos. omnibus enim inesse cognoscitur per naturam. Nos non ita esse sentimus. sed laudamus eam ordinem suum custodientem, & Deo reuerentiam exhibentem. Et ideo in baptizatis etiam ipsa benedicitur, non fugatur, & ornatur magis quàm tollitur. Qui enim fontem aquæ perennis nunc benedixit vt renasceremur spiritaliter, ipse tunc benedixit coniuges vt carnaliter nasceremur. Hunc ergo concupiscentiæ motum, sicut cetera alia membra, à creatore suscepimus. Si ideo est concupiscentia malum, quia per hanc aliquotiens ad-

ulterium geritur, ergo & manus mala eſt, quia per hanc homicidium perpetratur. Accuſate & linguam, quia per ipſam blaſphematur Deus. damnate & pedes, quòd hominem duxerint ad lupanar. Sic fit vt non ſola concupiſcentia, ſed vniuerſa à vobis membra damnentur. Reſpondeam vobis ore catholico, quoniam ſicut manus facta eſt, non ad occidendum, ſed ad operandum, & lingua non ad blaſphemandum, ſed ad gloriam creatoris & laudem, & membra omnia, non vt vitiis ſeruiant, ſed diuinis præceptis inſiſtant, ita & concupiſcentia naturæ eſt inſita, non ad adulterandum, ſed ad generandum. quam vtique comprobauimus non modò coniugibus fœcunditatis adiutorium, ſed etiam continentibus palmam poſſe adferre virtutis. Vultis noſſe bonam hanc eſſe concupiſcentiam? Myſteriis eam comparabo diuinis. Non enim ſolùm adpetita mala, ſed etiam bona præſumpta condemnant. Pone aliquem ante baptiſmatis inluminationem corpus Domini præſumpſiſſe. numquid non iſte de boni præſumptione damnabitur? Quod enim aliis conlatum ſecundum ordinem con-

fert ſalutem, hoc aliis damnationem faciit extra ordinem extra tempus acceptum. Similiter ſi vſurpet laicus ſacerdotium, vel ſi ſacrificium offerre præſumat, numquid non iſte de non conceſſa ſibi poteſtate damnandus eſt? Quòd ſi de tam ſanctis rebus præſumptio reum facit, non actio, quanto magis in concupiſcentia, non actio ſuum ordinem tenens, ſed extra ordinem vadens, vocatur in crimine, & facit maledictum extra ordinem euntem, quem benedictum creator in ſuo ordine conlocauit? Quòd ſi ita eſt, immo quia ita eſt, quid patimini infelices, qui volentes exinanire baptiſmatis reſtaurationem, dicitis hanc concupiſcentiam ideo remanſiſſe, ne tota ex amuſſim homini peccata viderentur indulta? Cur non magis hinc vobis debuit eſſe ſuſpicio, hanc non eſſe peccatum, quòd in baptizatis hominibus non deletur? Si enim eſſet peccatum, vtique ſicut cetera tolleretur. Igitur qui per concupiſcentiam baptiſmatis dona exinanire contenditis, conditorem concupiſcentiæ diabolum eſſe mõnſtratis: per quem docetis, & creatorem in ſua operatio-

ne dum conderet defeciſſe, & baptiſmum tribuentem ex integro non potuiſſe ſuccurrere. Habebunt vobiſcum partem qui vos ad ſe libenter admittunt. Scriptum eſt enim, reos fore, non ſolùm qui iniquitatem faciunt, ſed etiam eos, quos eis conſtiterit conſenſiſſe.

FINIS.

Variantia vel errata in MS.

PAg. 25. lin. 16. pro Secundianorum MS. habet *Euandrianorum*.

P.16.l.20.MS. *Colobraſiana* & *Colobraſio*.

P.17.l.18. MS. *Caiani*, vt Theodoretus.

P.22.l.7. *Syrinum*, apud Euſebium Synerum.

P.33.l.10. MS. *Anootorum* pro Noetianorum.

P.44.l.2. MS. *Mattari* pro Macarij.

P.51. MS. *Valdianos* pro Audianis.

P.55.l.23.leg. de qua factus eſt.

P.72.l.21. His nomen in Elencho *Metageneta*, in MS. nullum.

P.75.l.18.leg. & ita eum per totam.

P.78.l.1.MS. *Octauia*, quæ priùs Octauiana.

P.108.l.26.leg. Dei gratia, Dei clementia.

P.169.l.31.leg. ſed non quod vult bonum.

P.182.l.12.leg. Interrogamus nũc. Aliquid exigit.

LE-

LECTORI.

QVAE sequuntur, excerpta ex Arnobij iunioris commentariis in psalmos, cum iis collata quæ apud Auctorem nostrum de iisdem capitibus leguntur, sic pleraque inter se consentiunt, vt operis vtriusque conditor idem videri queat, aut certè alter ab altero mutuatus.

ARNOBIVS IN PSALMVM CXLVII.

OBIICITVR huic loco, nos hoc ita dicere, vt videamur hominis voluntatem ostendere quòd Dei gratiam antecedat. Vigilanter age & non calumniosè, & vides gratiam Dei generalem super omne hominum effusam genus. Omnes antecedit gratia multiplici largitate diffusa. Descendit de cælo Deus homine non volente; docuit exemplo & verbo homine non rogante, signa multa & virtutes ad se manifestandum exercuit homine etiam prohibente. Mortalitatem nostram suscepit homine ignorante. irrisus, crucifixus, inter homicidas mortuus, sepultus, resurrexit, & in cælos ascendit. Hæc omnia ad hominis salutem, ad hominis liberationem, ad hominis redemptionem, ad hominis coronam,

ad hominis gloriam exercuit Christus?
Nota tibi, calumniose, quod dico, ad
hominis salutem, non volentis neque
currentis. Quid est ergo quod egimus?
Ostendimus tibi antecedentem gratiam
Dei generalem omnium hominum bonam voluntatem. Nota tibi, PRÆDESTINATE, quod loquor. Omnium generaliter bonam voluntatem Christi gratia hoc ordine quo diximus antecedit, si
tamen pro omnibus natus, si tamen pro
omnibus passus, si non negas pro omnibus mortuum, si cum Apostolo asseris quòd *omnes homines vult saluos fieri*. (1.Tim.2. 4.)
Age nunc, tolle te à generali gratia, ad specialem accede, & similiter cum Apostolo clama, non omnis generaliter homo saluus erit, sed *omnis homo quicumque inuocauerit nomen Domini hic saluus erit*. (Rom. 10 13.) Vade ergo ad officinam medici, qui vltro venit ad ciuitatem nostram, non vtique nobis rogantibus. omnibus nobis medicus superuenit, officinam aperuit, & vocem emisit, qua ac si præco exclamans dixit, *Venite ad me omnes*. (Matt.11. 28.) Iam modò post hanc vocem antecedit voluntas gratiam. *Si enim volueritis*, inquit, *& audieritis me, quæ bona sunt terræ edetis: si autem* (Esa.1.19.)

nolueritis, *gladius vos comedet.* Sicut ergo anteceſſit gratia voluntatem hominis in oſtenſione ſui; & in adapertione veritatis, ita antecedit voluntas hominis gratiam Dei. Non enim priùs baptizaris, & ſic velle incipis credere. ſed priùs voluntatem tuam perfectam exhibes ſacerdoti, & confeſſionem tuam tuis labiis pandis, & ita demum ad Dei gratiam vt conſequaris adtinges. Quam conſecutus confiteberis, quia omnia Dei dona credendo & deſiderando conſecutus es.

IDEM IN PSALMVM CXVII.

NVNC fortè audiat me prædeſtinationem docens, & arbitrium hominum infringens, putet me libertatem arbitrij ita excludere, vt peccantes exiſtimem Dei abiectione peccare. Quòd peccamus noſtri arbitrij docebitur, qui contemnimus gratiam. Vide quanta libertas eſt arbitrij tui. Negatur à ſeruo dominus, vt dicat homo Deo, nolo tibi credere: & faciat ſibi templum vbi idolum colat, aut ſynagogam vbi ſuum abneget ſaluatorem. Quòd ergo malum facimus, per libertatem incurrimus, quia non dignatur dominus iuſtus coacta ſeruitia. Si ve-

rō aliquid boni facimus, imputabitur largitori, qui bona omnia ad se confugientibus præstat, secundum illud quod ipse dignatus est repromittere, *Omnis qui petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur.* Pulsemus ergo, & cum propheta in isto psalmo cantemus, *Aperite mihi portas iustitiæ, & ingressus eas confitebor Domino.* Hæc nos clamamus adminiculis auxiliisque diuinis. Vnde nobis vox responsionis eorum videtur audiri, Hæc porta quam pulsatis non est homini libertati concessa, sed est in Domini auxilio constituta, & soli iusti introibunt per eam. Confiteamur ergo Domino, quoniam ipse exaudit nos, & ipse nobis efficitur in salutem.

INDEX

In librum primum, qui de Hæresibus.

LECTORI.

Indicem in libro primo expoſcere viſa eſt rerum varietas & copia, in reliquis duobus non item, cùm vtriuſque idem ſit argumentum, & tertius ſecundi refutationem contineat. in qua quidem, quò ſingula membra ſpectent, numeri ad oram adſcripti mutuò ſibi reſpondentes indicabunt. Pro alogiis autem, hoc eſt pro lineis lemniſcatis, quibus Auctor aduerſarij verba ſubnotarat, & quæ reipſa in Hincmari codice repræſentantur, aliis notis vſus eſt Typographus noſter, quas in re ſimili, dum aliorum dicta proferuntur, vſurpare vulgò ſolent.

SVMMA PRIVILEGII
Christianissimi Regis.

CAVTVM est auctoritate Regis, ne quis in regno suo, aliisve locis suæ ditioni subiectis intra septem annos proximos, librum, qui sic inscribitur: *Prædestinatus. Prædestinatorum Hæresis & libri Sancto Augustino temerè adscripti Refutatio.* &c. absque Sebastiani Cramoisy Architypographi regij permissu, imprimat, aut diuendat, à die publicationis horum exemplarium: qui secùs fecerit, mulcta indicta, prout ampliùs in diplomate regio continetur, mulctabitur. Datum Parisiis die 7. Septembris 1643. De mandato Regis, sic signatum, CRAMOISY.

LECTORI.

Indicem in libro primo exposcere visa est rerum varietas & copia, in reliquis duobus non item, cùm vtriusque idem sit argumentum, & tertius secundi refutationem contineat. in qua quidem, quò singula membra spectent, numeri ad oram adscripti mutuò sibi respondentes indicabunt. Pro alogiis autem, hoc est pro lineis lemniscatis, quibus Auctor aduersarij verba subnotarat, & quæ reipsa in Hincmari codice repræsentantur, aliis notis vsus est Typographus noster, quas in re simili, dum aliorum dicta proferuntur, vsurpare vulgò solent.

SVMMA PRIVILEGII
Christianissimi Regis.

CAVTVM est auctoritate Regis, ne quis in regno suo, aliisve locis suæ ditioni subiectis intra septem annos proximos, librum, qui sic inscribitur: *Prædestinatus. Prædestinatorum Hæresis & libri Sancto Augustino temerè adscripti Refutatio.* &c. absque Sebastiani Cramoisy Architypographi regij permissu, imprimat, aut diuendat, à die publicationis horum exemplarium: qui secùs fecerit, mulcta indicta, prout ampliùs in diplomate regio continetur, mulctabitur. Datum Parisiis die 7. Septembris 1643. De mandato Regis, sic signatum, CRAMOISY.

